

ISBN 978-966-07-1442-7

ISBN 978-966-07-1442-7

ISBN 978-966-07-1442-7

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА
УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

Випуск дев'ятнадцятий

**Література
до знаменних і пам'ятних дат
Тернопільщини
на 2009 рік**

Бібліографічний покажчик

Тернопіль
Видавництво «Підручники і посібники»
2009

УДК 050.9
ББК 92.5(4УкрТер)
Л 64

Укладач *М. Друневич*
Редактори *О. Раскіна, Г. Жовтко*
Відповідальний за випуск *В. Вітенко*
Комп'ютерний набір *Н. Мучка, Ю. Ділай*

Видано за фінансової підтримки
Тернопільської обласної державної адміністрації
та Тернопільської обласної ради.

Л 64 Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2009 рік :
бібліогр. покажчик / уклад. М. Друневич ; ред.: О. Раскіна, Г. Жовтко.
— Т. : Підручники і посібники, 2009. — 128 с.

ISBN 978-966-07-1442-7

Видання містить інформацію про пам'ятні події краю та його видатних людей.

Посібник слугуватиме науковцям, освітянам, краєзнавцям, студентству, культурно-освітнім працівникам, широкому загалу читачів.

УДК 050.9
ББК 92.5(4УкрТер)

ISBN 978-966-07-1442-7

© Тернопільська обласна універсальна наукова бібліотека, 2009

Від упорядника

«Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини» видається Тернопільською обласною універсальною науковою бібліотекою з 1991 року щорічно. Мета цього посібника — надати представникам державних структур, бібліотекарям, викладачам навчальних закладів, учителям, краєзнавцям, журналістам, студентам, а також усім, хто небайдужий до історії краю, його сьогодення, довідковий матеріал про важливі події в історії області, ювілеї уродженців краю й видатних діячів, які життям та діяльністю пов'язані з Тернопільщиною.

Посібник розпочинає перелік основних ювілейних і пам'ятних дат року. Далі подається інформація про імена та події, що не увійшли до основного списку.

Основні ювілейні дати систематизовано за хронологічною послідовністю, зокрема подається число, місяць, найменування події, текстова довідка та рекомендаційний список літератури, а в персоналіях — за алфавітом. Полегшити користування бібліографією «Іменний покажчик».

Бібліографічний опис і скорочення здійснено відповідно до стандартів України в бібліотечній справі.

Перелік дат та ювілеїв неповний. Добір матеріалу до посібника закінчено у вересні 2008 р.

Розширити коло літератури цієї тематики допоможуть видання: «Література про Тернопільську область за ... рік», краєзнавчі бібліографічні покажчики, списки та попереджувальні довідки, видані Тернопільською обласною універсальною науковою бібліотекою за попередні роки, зведений краєзнавчий каталог.

Електронний варіант покажчика розміщено в мережі Інтернет за адресою: www.library.te.ua на сторінках «Видання бібліотеки» та «Календар знаменних дат».

Висловлюємо щире подяку за надання окремих матеріалів:

Гуцалу П. З. — кандидату історичних наук, доценту ТНПУ ім. В. Гнатюка, краєзнавцю;

Саваку Б. М. — краєзнавцю, літературознавцю, директору Денисівського краєзнавчого музею;

Черемшинському О. С. — краєзнавцю, етнографу, літературознавцю;

Чернихівському Г. І. — літературознавцю, краєзнавцю, історику;

а також бібліографам Бучацької, Гусятинської, Збарзької, Зборівської, Кременецької, Лановецької, Чортківської ЦБС.

Знаменні та пам'ятні дати Тернопільщини на 2009 рік

СІЧЕНЬ

- 1 70 років від дня народження Тадея Давидка (1.01.1939) — драматичного актора, режисера, заслуженого артиста України
— 80 років від дня народження Ярослава Омеляна (1.01.1929) — графіка, заслуженого художника України

ЛЮТИЙ

- 15 20 років із дня виводу обмеженого контингенту військ з Афганістану (15.02.1989)
28 120 років від дня народження Павла Шандрука (28.02.1889—15.02.1979) — генерал-полковника, командувача УНА
— 25 років тому створено Тернопільську обласну організацію Національної спілки письменників України (28.02.1984)

БЕРЕЗЕНЬ

- 4 75 років від дня народження Володимира Вихруща (4.03.1934—23.06.1999) — ученого-економіста, українського поета
10 70 років від дня народження Ореста Савки (10.03.1939) — режисера, громадського діяча
24 140 років від дня народження Олени Кисілевської (Сіменович) (24.03.1869—29.03.1956) — громадсько-політичної діячки, української письменниці, літературознавця, журналістки, видавця, редактора
28 120 років від дня народження Ганни Герасимович (28.03.1889—31.03.1974) — вишивальниці, ткалі, заслуженого майстра народної творчості

КВІТЕНЬ

- 15 65 років тому Тернопіль звільнено від німецько-фашистських окупантів (15.04.1944)

ТРАВЕНЬ

- 21 120 років від дня народження Мирона Зарицького (21.05.1889—19.08.1961) — ученого-математика, доктора філософії, педагога
31 40 років із дня відкриття обласного етнографічно-меморіального музею В. Гнатюка в с. Велесневі Монастириського району (31.05.1969)

ЧЕРВЕНЬ

- 7 90 років із часу Чортківської офензиви (7—28.06.1919)

4

- 8 70 років від дня народження Володимира Сушкевича (8.06.1939) — заслуженого журналіста України
13 100 років від дня народження Мирослава Скали-Старицького (13.06.1909—17.02.1969) — оперного та камерного співака
24 25 років із часу відкриття Бережанського музею книги (24.06.1984)
25 90 років від дня народження Володимира Жили (25.06.1919—15.11.2004) — літературознавця, філософа, публіциста, редактора
27 75 років від дня народження Павла Загребельного (27.06.1934—14.03.1997) — народного артиста України, режисера, актора театру й кіно

ЛИПЕНЬ

- 1 115 років від дня народження Стефана Волинця (1.07.1894—27.04.1938) — оперного співака
7 225 років від дня народження Віллібальда Бессера (7.07.1784—23.10.1842) — ученого-ботаніка
12 130 років від дня народження Володимира Темницького (12.07.1879—26.01.1938) — правника, громадсько-політичного та державного діяча
18 75 років від дня народження Івана Горбатого (18.07.1934—2.07.1990) — українського поета, журналіста
19 60 років від дня народження Богдана Бастюка (19.07.1949) — письменника
20 60 років від дня народження Петра Федоришина (20.07.1949) — журналіста, редактора, педагога, спортивного діяча
27 80 років від дня народження Івана Гнатюка (27.07.1929—5.05.2005) — українського поета, лауреата Національної премії України ім. Т. Шевченка

СЕРПЕНЬ

- 10 125 років від дня народження Якова Струхманчука (10.08.1884—2.12.1937) — українського художника, графіка
18 360 років із дня битви та укладення мирного договору під Зборовом (18.08.1649)
19 60 років від дня народження В'ячеслава Хім'яка (19.08.1949) — народного артиста України, актора Тернопільського академічного обласного драматичного театру ім. Т. Шевченка
26 60 років від дня народження Богдана Чепурка (26.08.1949) — українського поета

5

ВЕРЕСЕНЬ

- 4 200 років від дня народження Юліуша Словацького (4.09.1809—3.04.1849) — польського поета
- 26 90 років від дня народження Олександра Гринька (26.09.1919) — актора, народного артиста України, журналіста

ЖОВТЕНЬ

- 3 70 років тому вийшов перший номер газети «Вільне життя» (3.10.1939)
- 29 70 років тому засновано Державний архів Тернопільської області (29.10.1939)

ЛИСТОПАД

- 6 80 років від дня народження Дмитра Чернихівського (6.11.1929) — громадського діяча, історика, краєзнавця, літератора
- 11 50 років від дня народження Сергія Сірого (11.11.1959) — поета-пісняра, журналіста
- 15 70 років тому засновано Тернопільську обласну універсальну наукову бібліотеку (15.11.1939)

ГРУДЕНЬ

- 4 70 років тому створено Тернопільську область (4.12.1939)
- 19 70 років тому засновано Тернопільську обласну філармонію (19.12.1939)
- 19 70 років тому засновано обласний комунальний методичний центр народної творчості (19.12.1939)

Перелік імен та подій, що не увійшли до основного списку

1 січня 1869 р. у с. Пишківцях, нині Бучацького району, народився співак, диригент, видавець, фольклорист Антон Амвросійович Крушельницький. Помер у 1895 р. у Львові.

1 січня 1914 р. у м. Кременці народився релігійний і громадський діяч, митрополит УАПЦ у діаспорі Іов (Василь Якович Скакальський). Помер 18 лютого 1974 р. у Кутірибі (Бразилія).

2 січня 1949 р. на Теребовлянщині народилася Галина Деніга — малярка. У липні 2000 р. взяла участь в обласній художній виставці, яка проходила в картинній галереї Тернопільської організації Національної спілки художників України, і в жовтні — у м. Києві.

У 2001 р. — Всеукраїнській художній виставці народної творчості, у 2006—2007 рр. — міжнародних мистецьких виставках «Львівський осінній салон «Високий замок», а також в обласних художніх виставках у картинній галереї Тернопільської організації Національної спілки художників України. У 2007 р. — учасниця Всеукраїнської художньої виставки «Мальовнича Україна».

Персональні художні виставки: у Тернопільському обласному краєзнавчому музеї — 2002 р.; Львівському музеї етнографії та художнього промислу — 2004 р.; Тернопільському обласному краєзнавчому музеї — 2004 р., січень—лютий 2008 р.

7 січня 1944 р. у с. Велесневі Монастирського району народилася Романа Черемшинська. Працює вчителькою біології та хімії у Велеснівській загальноосвітній I-II ступенів школі ім. В. Гнатюка.

Разом із братом Остапом Черемшинським заснували Велеснівський етнографічно-меморіальний музей Володимира Гнатюка (1961—1968). Усі роки опікується Меморіальним кутком академіка В. Гнатюка при місцевій школі (1967—2008). Вишиває уже понад сорок років, була учасницею багатьох виставок народного декоративно-прикладного мистецтва у Велесневі, Монастирських, Тернополі, Львові, Києві, за що нагороджена багатьма грамотами та дипломами. Співініціатор створення Велеснівських сільських історико-краєзнавчого музею та картинної галереї — відділів етнографічно-меморіального музею В. Гнатюка; член Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Т. Шевченка (1995), учитель-методист (2001), член Всеукраїнської спілки краєзнавців (2002), член Наукового товариства ім. Т. Шевченка — Етнографічна комісія (2006 р.), член Національної спілки журналістів України (2007), має звання «Народний майстер традиційного декоративно-прикладного мистецтва України» (художня вишивка, 2008).

О. Черемшинський

10 січня 1959 р. у с. Хоростці Козівського району народився вчений-історик, археограф, доктор історичних наук, професор Національного педагогічного університету ім. П. Драгоманова в Києві Богдан Іванович Андрусиншин.

13 січня 1909 р. у с. Сороках Бучацького району народився Василь Василук — громадський діяч, диригент хорів і оркестрів.

Створив оркестри духових інструментів у селах Сороки та Базар, свіцькі та церковні хори у селах Сороки, Ліщинці, Базар, Бурдяківці та м. Бучачі. Від 1944 р. проживав у Австрії. У 1948 р. переїхав у Буенос-Айрес (Аргентина). Помер 29 січня 1992 р.

16 січня 1819 р. указом російського царя Олександра I Вищу Волинську гімназію в Кременці реорганізовано у Волинський лицей.

22 січня 1919 р. у Києві на Софійській площі урочисто проголошено Акт Злуки УНР і ЗУНР в соборну Українську державу; учасниками цієї події були уродженці та представники Тернопільщини: Осип Білинський, Роман Глушок, Андрій Жуковський, Петро Карманський, Григорій Лучанко, Олександр Кульчицький, Михайло Содомора, Тимотей Старух, Володимир Темницький, Микола Чубатий, Іван Шепertiцький, Андрух Шмигельський, Ілля Юрків та ін.

23 січня 1869 р. у с. Рибниках, нині Бережанського району, народився священник, педагог, проповідник, релігійний і громадсько-освітній діяч Теодосій Антонович Лежогубський. Помер 27 березня 1919 р. у Львові.

23 січня 1909 р. у с. Вікні, нині Гусятинського району, народився правник, діяч національно-визвольної боротьби, член Головної ради ОУН Василь Петрович Турковський. Загинув у бою з військами НКДБ 1 листопада 1944 р. у Чорному Лісі, поблизу Станіслава (нині — Івано-Франківськ).

24 січня 1809 р. у с. Сосулівці, нині Чортківського району, народився церковний та громадсько-освітній діяч, доктор теології, посол Австрійської державної ради й Галицького сейму, архіпресвітер Перемиської єпархії Григорій Шашкевич. Помер 6 серпня 1888 р. у Перемишлі (нині — Пшемисль, Польща).

1 лютого 1824 р. в селі Зарваниці Тербовлянського району народився Гнат Галька — етнограф та фольклорист. Помер 26 квітня 1903 р. в с. Дубківці, тепер Рашківці Гусятинського району.

9 лютого 1899 р. у с. Жукові, нині Бережанського району, народився педагог, публіцист, літературознавець і філософ, професор, багатолітній в'язень радянських концтаборів Степан Васильович Федчишин. Помер 30 жовтня 1971 р. у Львові.

11 лютого 1884 р. у с. Настасові, нині Тернопільського району, народився адвокат, доктор права, громадський діяч, офіцер УГА Григорій Іванович

Ракочій. Помер від тифу 10 лютого 1920 р. у с. Ободівці, нині Тростянецького району Вінницької області.

14 лютого 1909 р. у м. Бережанах народився Ярослав Масляк — письменник-гуморист, культурний і громадський діяч. Був членом редколегії журналу «Світло і тінь». З 1937 р. — керівник студентської драматичної секції. Співпрацював із театром малих форм — «Веселий Львів». Емігрував до Польщі. З 1949 р. проживав у Сідней (Австралія).

Член Спілки українських письменників «Слово», НТШ в Австралії.

Помер у липні 1996 р. у Сідней (Австралія).

15 лютого 1909 р. у с. Джурині Чортківського району народився Костянтин Кузик — український педагог, діяч культури, літературознавець, мистецтвознавець, перекладач, публіцист, фольклорист (псевдоніми: Кость Джурилка «Подруцький», Джуринський). Помер 27 вересня 1989 р. у Кракові.

17 лютого 1154 р. біля м. Тербовлі відбулася битва між військами великого київського князя Ізяслава Мстиславича та галицького князя Ярослава Володимировича Осмомисла.

18 лютого 1889 р. у с. Біщі, нині Бережанського району, народився польський історик, доктор філософії, дійсний член Польської АН Юзеф Відаєвич. Помер 16 вересня 1954 р. у Кракові (Польща).

20 лютого 1809 р. у с. Шибалині на Бережанщині народився церковний і громадський діяч, заступник (1848—1849) і голова (1849—1851) Головної руської ради у Львові, єпископ Михайло Євстахійович Куземський. Помер 5 грудня 1879 р. у с. Кобаках, нині Снятинського району на Івано-Франківщині.

20 лютого 1874 р. у с. Оришківцях, нині Гусятинського району, народився педагог, учений-математик, професор, дійсний член НТШ Михайло Рибачек. Помер 22 травня 1926 р. у Львові.

28 лютого 1124 р. помер князь тербовельський Василько Ростиславич. Рік народження невідомий.

1 березня 1929 р. у містечку Золотий Потік, нині Бучацького району, народилася педагог, учений-мовознавець, доктор філологічних наук, професор Львівського національного університету Олександра Антонівна Сербенська.

6 березня 1949 р. у с. Зарудді, нині — Травневе Збарзького району, народився Михайло Іванович Бенч — фотохудожник, публіцист. Фотокореспондент на «Олімпіаді—80» у м. Москві. Лауреат міжнародних, всесоюзних та всеукраїнських фотовиставок.

Живе й працює в Тернополі.

8 березня 1874 р. у м. Заліщиках народився педагог, доктор філософії, гімназійний професор, громадсько-освітній діяч Юліан Осипович Левицький. Помер 9 лютого 1925 р. у Тернополі.

10 березня 1919 р. у Тернополі створено Новий Львівський театр.

10 березня 1939 р. у с. Борщівці Лановецького району народився Тарас Іванович Сергійчук — поет, письменник, літературний критик, член Національної спілки письменників України. Працює в галузі книговидавництва.

Автор поетичних збірок «Осінній день та хризантеми», «Серцем на дотик» та книги прози «За пам'яттю історії...».

15 березня 1889 р. у м. Монастириськах народився адвокат, доктор права, офіцер УГА, громадський діяч Лонгин Софронович Горбачевський. Помер 12 грудня 1971 р. у Монреалі (Канада).

19 березня 1909 р. у с. Мишкові, нині Заліщицького району, народився діяч ОУН, журналіст, публіцист, редактор, літератор Данило Чайковський. Помер 3 липня 1972 р. у Нью-Йорку, похований у Банд-Бруку (США).

21 березня 1854 р. в с. Купчинцях Козівського району народився Павло Думка — український письменник, громадський діяч.

Помер 19 листопада 1918 р. у с. Драгоманівці. Похований у Купчинцях.

24 березня 1989 р. у м. Тернополі створено крайову організацію Народного руху України за перебудову — перша в Україні.

27 березня 1859 р. у м. Бучачі народився о. Денис Нестайко — релігійний і громадський діяч, парох і декан у Бучачі, дідусь українського дитячого письменника Всеволода Нестайка.

29 березня 1824 р. у гімназії м. Тернополя відкрито бібліотеку — першу в місті.

1 квітня 1889 р. у м. Бережанах за редакцією священника Льва Джулинського почав виходити часопис «Посланник» — церковний двотижневик; видавався до 1911 р.

2 квітня 1939 р. у с. Буглові Лановецького району народився Іван Михайлович Гаврилюк — художник, книговидавець, член Національної спілки художників України, Національної спілки журналістів України. Працював головним художником видавництва «Дніпро», оформляв книжки видавництва «Веселка», «Радянський письменник».

6 квітня 1949 р. у м. Збаражі народилася Оксана В'ячеславівна Куца-Ковалишин. Працювала в Музеї народної архітектури та побуту у Львові. Створила ескізи костюмів О. Білозір і народного хору «Лемківщина». Консультант художніх фільмів «Високий перевал» та «Украдене щастя», відеозаписів ансамблю «Ватра». Як етнограф, збирала взірці народної вишивки в Збарзькому та інших районах Тернопільщини, записувала віншування, гаївки. Досліджувала народне килимарство Збаражчини. Учасниця виставок у Львові, Києві, Тернополі, Москві.

Померла 4 листопада 1986 р. у Львові, похована в Збаражі.

8 квітня 1864 р. у м. Тернополі народилася педагог, громадсько-освітня діячка Марія Теофілівна Білецька. Померла 30 грудня 1937 р. у Львові.

14 квітня 1904 р. у м. Тернополі засновано українське товариство «Со-кіл».

18 квітня 1989 р. при Кременецькому краєзнавчому музеї як відділ почав діяти Почаївський художньо-меморіальний музей Івана Хворостецького.

26 квітня 1959 р. у с. Хом'яківці Чортківського району народився Василь Антонович Дерій — учений, економіст, літератор.

Закінчив Копичинецький технікум бухгалтерського обліку, Українську сільськогосподарську академію, аспірантуру. Кандидат економічних наук, професор, лауреат обласної літературно-мистецької премії ім. І. Блажкевич (2001).

Досліджує проблеми розвитку бухгалтерського обліку, автор наукових праць, статей про творчість місцевих літераторів, збірок поезій «Мій Букваріку, Букводарику» (1996), «Мамині турботи» (1997), «Пора каштанового цвіту» (2001). Друкується в обласних періодичних виданнях.

30 квітня 1919 р. у Пермській області (Росія) народилася Марія Чайка — заслужений працівник культури УРСР (1973). З 1944 р. живе в Чорткові. З 1949 р. по 90-ті роки — беззмінний керівник народного аматорського ансамблю танцю «Чайка» при районному будинку культури.

Нагороджена орденами та медалями, почесними грамотами уряду.

1 травня 1914 р. у м. Збаражі народився доктор теології, церковний і громадсько-культурний діяч, єпископ УГКЦ Іван Васильович Прашко. Помер 28 січня 2001 р. у Мельбурні (Австралія).

6 травня 1909 р. у с. Золотій Слободі, нині Козівського району, народився діяч української діаспори в США Богдан Тимотейович Старух. Помер 15 січня 1988 р. у Чикаго (США).

8 травня 1879 р. у с. Вікні Гусятинського району народився Олександр Малицький — поет, священник. Помер 3 травня 1953 р. у с. Шляхтинцях, нині Тернопільського району.

15 травня 1854 р. у с. Зарубинцях Збарзького району народився Іван Якович Горбачевський — біохімік, гігієніст та епідеміолог, громадсько-політичний і освітній діяч.

Помер 24 травня 1942 р. у Празі.

15 травня 1889 р. у с. Куропатниках, нині Бережанського району, народився поручник УГА, адвокат, доктор права, самодіяльний композитор і диригент Роман Омелянович Ставничий. Помер 14 вересня 1958 р. у Буффало (США).

16 травня 1919 р. у м. Тернопіль прибуло вище державне та військове керівництво УНР на чолі з головою Директорії УНР і Головним отаманом Симоном Петлюрою; перебувало в місті до 1 червня 1919 р.

18 травня 1934 р. у с. Сороцькому, нині Тереховлянського району, народився Олег Антонович Купчинський — фахівець у галузі джерелознавства. Дійсний член НТШ. Автор понад 400 наукових праць, у тому числі 4 монографій. Від 1990 р. — науковий секретар НТШ у Львові, відповідальний редактор його серійного видання «Записки НТШ». Від 1994 р. — за сумісництвом викладач спецкурсів у Львівській богословській академії.

26 травня 1899 р. у с. Золотій Слободі, нині Козівського району, народився педагог, доктор філології, літературознавець, громадсько-культурний діяч Володимир Томович Гуцал. Помер у 1984 р. у Торонто (Канада).

11 червня 1894 р. у м. Збараж народився правник, український громадський діяч у США, довголітній голова Українського робітничого союзу Антін Батюк. Помер 23 жовтня 1978 р. у Нью-Йорку.

12 червня 1934 р. у с. Оришківцях Лановецького району народився вчений, педагог, доктор технічних наук (1991), професор (1992), дійсний член АН України, її віце-президент, заслужений діяч науки і техніки України (1995) Дмитро Лук'янович Дудюк.

Закінчив Львівський політехнічний інститут (1958 — нині університет «Львівська політехніка»). Від 1965 р. працює в лісотехнічному інституті (нині — Український лісотехнічний університет). Досліджує методи оцінки ефективності та структурно-параметричної оптимізації автоматизованих виробничих систем.

Автор понад 200 наукових і навчально-методичних праць, з них — 5 монографій, 6 — навчальних посібників.

12 червня 1934 р. у с. Голгочах Підгаєцького району народився священик, поет Григорій Петришин. Помер 25 жовтня 1998 року.

17 червня 1884 р. у с. Манаєві Зборівського району народився Костянтин Сильвестрович Богачевський — митрополит Української католицької церкви в США. Помер 6 січня 1961 р.

21 червня 1909 р. у с. Метенові Зборівського району народився письменник Роман Володимирович Метельський. У 1945 р. емігрував у Німеччину. З 1949 р. — у США. У 1972 р. переїхав на постійне місце проживання в Торонто (Канада). Автор збірок віршів «Правда крізь п'ятому» (1964), «Десять вінків сонетів» (1978), поеми «Мій рідний край» (1969). Член редколегії збірника «Зборівщина» (1985).

Помер у 1985 р. у Торонто (Канада).

27 червня 1904 р. у м. Тернополі народився художник-модерніст Владислав (Владіслав) Лопушняк. Помер 16 вересня 1995 р. у Франції.

28 червня 1939 р. у с. Бариші, нині Бучацького району, народився доктор права, учений-правознавець, федеральний суддя США, діяч української діаспори Богдан Петрович Футей.

2 липня 1524 р. у битві під Тереховлею польсько-руське військо на чолі з королем Сигізмундом I розгромило турецько-татарську армію.

6 липня 1859 р. у с. Козівці, нині Тернопільського району, народився відомий фармацевт, меценат і громадський діяч Йосип Іларіонович Білинський. Помер наприкінці 1925 р. у Монтусі (Швейцарія).

7 липня 1904 р. у с. Пліхові, нині Бережанського району, народився художник Михайло Ілліч Мороз. Помер 27 вересня 1992 р. у Нью-Йорку (США).

22 липня 1924 р. у м. Фастові, що на Київщині, народився Анатолій Горчинський — режисер, композитор, народний артист України (1994).

Закінчив режисерський факультет Київського театрального інституту, навчався в знаменитого Мар'яна Крушельницького. Працював режисером у Київському театрі оперети, театрах Львова (1957—1968), Хмельницького (1968—1973), Рівного (1973—1974), Тернополя (1975—1992).

У Тернопільському театрі поставив 43 вистави — усі з власною музикою.

А. Горчинський відомий як талановитий творець музики до пісень і їх виконавець-бард. У пісенному доробку автора — понад 200 пісень.

Помер 6 січня 2007 р. у Тернополі.

25 липня 1929 р. у с. Кровинці Тереховлянського району народився Остап Адамович Пасіка — журналіст, різьбяр, член Національної спілки журналістів України, громадський діяч. Закінчив поліграфічний технікум та факультет журналістики Львівського університету ім. І. Франка. Працював кореспондентом, завідувачем відділу видавництва «Мистецтво». Автор понад 500 різьблених на дереві художніх композицій з історії України — «Мозаїка слави і болю нашого народу».

Автор художнього оформлення трьохсерійного кінофільму про козацтво — «Море і Україна». Один з організаторів Музею книги та друкарства України в Києві.

26 липня 1919 р. у с. Великих Чорнокінцях Чортківського району народився герой УПА, курінний «Сірих вовків» Петро Хамчук — «Бистрий». Ще навчаючись у Чортківській гімназії «Рідна школа», вступив у ОУН. У 1940 р. навчався в Чортківській педшколі. З перших днів війни Петро Хамчук — на фронті, потім — полон і концтабір. Через добре знання німецької мови його забрали в штаб перекладачем. У той час налагодив зв'язок з оунівським підпіллям і вступив в УПА.

Із другої половини 1943 р. він в УПА, спочатку — як сотник, а потім — як курінний. Його повстанці брали участь у бойових операціях під Коропцем,

Гермаківкою, у Худіївцях, Лосяцькому лісі, Монастириському районі. Власне тут, у цьому районі, за словами очевидця, знаходилася таємна могила курінного. 2 червня 1994 р. відбулося перепоховання праху героя в рідному селі.

29 липня 1649 р. під час облоги м. Збаража помер від ран корсунський полковник Війська Запорізького Станіслав Павлович Мрозовицький (Морозенко), син теребовлянського підстарости. Рік і місце його народження невідомі.

29 липня 1944 р. радянські війська повністю звільнили територію Тернопільської області від німецько-фашистських окупантів.

1 серпня 1874 р. у с. Чернеліві-Руському, нині Тернопільського району, народився громадсько-політичний діяч, делегат УНРади ЗУНР, посол Польського сейму в 1928—1935 рр. Антон Семенович Кунько. Помер 1 вересня 1964 р. у Тернополі, похований у рідному селі.

3 серпня 1914 р. у м. Кременці народився вчений-математик, член Національної академії наук США Марк Кац. Помер 26 жовтня 1984 р. у США.

3 серпня 1919 р. у м. Бучачі народився Степан Дудар — агроном, краєзнавець, член ВУСК (1991). З 1977 р. почав збирати експонати для Бережанського краєзнавчого музею, який відкрито в 1980 р., перший його директор до 1995 р. Автор низки статей на краєзнавчу тематику.

10 серпня 1949 р. у с. Стінці, нині Бучацького району, народився Геннадій Іванович Яворський — громадський діяч. Після закінчення Львівського державного університету (1971) працював у апараті облвиконкому, був директором ВО «Кінодністер». Учасник Галицької асамблеї депутатів обласних рад Західної України, очолював комісію з розроблення герба та прапора Тернопілля. Працює директором Тернопільського регіонального центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади та місцевого самоврядування.

11 серпня 1949 р. у м. Тернополі народився вчений-правознавець, доктор юридичних наук, професор і начальник кафедри Національної академії Державної податкової служби України Віктор Костянтинівич Шкарупа.

14 серпня 1889 р. у с. Домаморичі, нині Тернопільського району, народився адвокат, доктор права, громадсько-політичний діяч, посол Польського сейму в 1928—1935 рр. Дмитро Теодорович Ладика. Загинув 13 лютого 1945 р. у Дрездені (Німеччина) під час бомбардування міста англо-американською авіацією.

16 серпня 1889 р. у с. Жеребках, нині Підволочиського району, народився адвокат, доктор права, громадсько-політичний діяч, член ЦК УНДО Микола Якимович Бих. Помер 22 серпня 1944 р. у радянському концтаборі в м. Ухті (нині — Республіка Комі, Росія).

19 серпня 1949 р. у с. Золотолині Костопільського району Рівненської області народився вчений-літературознавець, педагог, доктор філологічних наук, професор Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка, член Національної спілки письменників України Микола Платонович Ткачук.

22 серпня 1999 р. у с. Бишках Бережанського району відкрито музей ОУН — УПА.

24 серпня 1909 р. у с. Козацькому на Черкащині народилася заслужена артистка України Сузанна Василівна Коваль. З 1951 р. працювала в Тернопільському українському музично-драматичному театрі ім. Т. Шевченка. Померла 1 березня 1978 р. у Тернополі.

25 серпня 1884 р. у м. Збаражі народився адвокат, доктор права, діяч УСДП Галичини, комісар уряду ЗУНР у Збараському повіті в 1918—1919 рр. Мирон Станіславович Вітошинський. Помер 17 січня 1920 р. у польській тюрмі в Тернополі.

28 серпня 1659 р. у Почаївському монастирі Київський митрополит Діонісій (Балабан) здійснив обряд канонізації ігумена Іова (Івана Івановича Желіза).

7 вересня 1879 р. у м. Тернополі народився педагог, громадсько-освітній діяч, делегат УНРади ЗУНР Олександр Григорович Бойцун. Помер 18 березня 1949 р. у Буцбаху (Німеччина).

10 вересня 1884 р. у с. Малих Чорнокінях, нині Чортківського району, народився адвокат, доктор права, громадський діяч Іван Якимович Заваликут. Помер 21 березня 1975 р. в Сіракузах (США).

15 вересня 1874 р. у с. Колиндянах Чортківського району народився Дмитро Григорович Білинський — скульптор, майстер художнього різьблення по дереву. Створив композиції та фігурки висотою до 30 сантиметрів: «Т. Шевченко», «Автопортрет», «За книжкою», «Колядники» та ін. Помер 28 жовтня 1941 р. у рідному селі.

17 вересня 1974 р. у Заліщиках відкрито державний краєзнавчий музей.

18 вересня 1994 р. на горі Лисоня в Бережанському районі відкрито меморіальний пам'ятник УСС.

21 вересня 1854 р. у м. Бучачі народився Йосип Кнебель — книговидавець, культуролог, меценат. Основоположник видавництва книг для дітей дошкільного віку. Випустив понад 700 різножанрових видань, у тому числі. 400 для дітей. Помер 14 серпня 1926 р. у Москві (РФ).

24 вересня 1894 р. в с. Розгадові Зборівського району народився Роман Купчинський — прозаїк, поет, літературний критик, композитор. Помер 10 листопада 1976 р. в Оссінзі, де й похований.

26 вересня 1884 р. у с. Сидорові, нині Гусятинського району, народився адвокат, доктор права, громадсько-політичний діяч, сенатор Польщі в 1928—

1935 рр., член виділу УНРади УНР в екзилі Кирило Йосипович Троян. Помер 5 березня 1959 р. у Нью-Йорку (США).

27 вересня 1869 р. у с. Котузеві, нині Тереховлянського району, народився громадсько-політичний діяч, державний секретар пошт і телеграфу в першому уряді ЗУНР Олександр Купріянович Пісецький. Помер у 1948 р. у с. Зеленому Гусятинського району.

29 вересня 1844 р. у с. Шляхтинцях Тернопільського району народився Осип Григорович Барвінський — український письменник. Основними напрямками його літературної діяльності були драматургія, історична проза, переклади із сербської. Помер 4 лютого 1889 р. Похований у с. Сироварах на Зборівщині.

8 жовтня 1884 р. у м. Тернополі народився Юліан Опільський (псевдонім Юрія Львовича Рудницького) — український письменник, прозаїк, вірний історичній тематиці. Найбільш відомі твори: «Іду на вас», «Золотий лев», «Сумерк», «Чорним шляхом», «Ідоли пануть». Помер Юліан Опільський 9 лютого 1937 р. у Львові, похований на Личаківському цвинтарі.

10 жовтня 1859 р. у с. Зарубинцях Збарзького району народився Григорій Грушка — священник, поет, редактор, видавець, громадсько-освітній діяч. Помер у 1913 р. у с. Пеняках Бродівського району Львівської області.

15 жовтня 1919 р. у с. Кутищі на Житомирщині народився Андрій Петрик — живописець. Після війни переїхав на Тернопільщину. Жив у Збаражі, а потім — Тереховлі. Малював пейзажі, натюрморти, портрети. Брав участь у виставках у Тернополі, Києві.

Помер 17 травня 1990 р. і похований у Микулинцях. Посмертні виставки творів А. Петрика проходили в Тернополі (1991) і Почаєві (1991—1992).

26 жовтня 1669 р. Львівський єпископ Йосип Шумлянський затвердив у Тернополі статут благодійного братства при церкві Різдва Христового.

28 жовтня 1884 р. у с. Іванкові Борщівського району народився Дмитро Васильович Николишин — письменник, літературознавець. Видав такі поетичні збірки: «Хвилини» (1919), «Світанки і сутінки» (1936), «Листопадова симфонія» (1937). Автор п'єс «Розладдя», «Маєві акорди», «Мати», «Самсон», «Синя квітка» та ін.

Д. Николишин був репресований. Загинув 14 грудня 1950 р. у львівській тюрмі.

2 листопада 1909 р. у м. Тернополі народився правник, громадський діяч, голова тернопільського «Сокола» Артем Максимович Луговий. Розстріляний без суду органами НКВС 29 червня 1941 р. у Тернополі.

3 листопада 1914 р. у м. Коломиї Івано-Франківської області народилася Катерина Миронівна Зарицька — громадська діячка, дочка М. Зарицького — ученого-математика, філософа, педагога. У 1915—1919 рр. К. Зарицька про-

живала в Новому Селі, нині Підволочиського району. У 1924—1926 рр. навчалася в Тернопільській гімназії.

Член ОУН. Репресована. У вересні 1972 р. звільнена із забороною проживати в Західній Україні. Померла 29 серпня 1986 р. у м. Волочиську Хмельницької області; у 1991 р. перепохована в м. Львові.

Онишко, Л. «Нам сонце всміхалось крізь ржавії грати...»: Катерина Зарицька в українському національно-визвольному русі / Л. Онишко. — Торонто ; Л. : Літопис УПА, 2007. — 912 с.

7 листопада 1879 р. у с. Якимівцях, нині Лановецького району, народився педагог, освітній і громадсько-політичний діяч, комісар освіти Волинської губернії в 1917—1918 рр., посол сейму Польщі в 1922—1928 рр. Михайло Костянтинович Черкавський. Помер 6 листопада 1929 р. у Львові.

9 листопада 1619 р. в с. Рохманові Шумського району вийшла у світ книга Гаврила Ставровецького «Євангеліє учительное». Книга великого формату, містить різні проповіді і повчання, побудовані в морально-викривальному дусі. Автор порушує ряд цікавих етичних проблем, зокрема, питання поведінки молодого людини у товаристві.

17 листопада 1894 р. у с. Рожиську, нині Підволочиського району, народився педагог, доктор філософії, гімназійний професор Йосип Петрович Липка. Заарештований радянськими каральними органами й помер 14 лютого 1945 р. у тюрмі в Дніпропетровську.

28 листопада 1894 р. у м. Чорткові народився польський художник Зігмунд Радніцький. Помер у 1969 р. у Кракові (Польща).

1 грудня 1919 р. у с. Великих Гаях, нині Тернопільського району, народився політолог, історик, публіцист, громадський діяч Михайло Іванович Сошовський. Помер 25 липня 1975 р. у Джерсі Сіті (США).

7 грудня 1899 р. у м. Тернополі народилася вчителька, дитяча письменниця, громадсько-освітня діячка в діаспорі Текля Тодорівна Білецька. Померла 26 серпня 1965 р. у Чикаго (США).

11 грудня 1889 р. у м. Тернополі народився Микола Чубатий — учений, історик, громадський діяч. Тематика його наукових праць стосується історії української церкви та українського права. Особливий інтерес становить його робота «Княжа Русь-Україна та виникнення трьох східнослов'янських націй» (1964).

Помер М. Чубатий 10 липня 1975 р. у США.

12 грудня 1909 р. у с. Кобиллі Збарзького району народився Андрій Маркович Івахів — майстер ткацтва, килимарства.

Виготовляв килими за народними мотивами. Брав участь у виставках у Збаражі, Тернополі, Києві, Москві.

Помер А. Івахів 3 вересня 1992 р. у с. Кобиллі, де й похований.

21 грудня 1929 р. у м. Волочеську Хмельницької області народився Володимир Васильович Лупійчук — художник, скульптор, різьбяр. Член НСМНМУ (1990). Заслужений майстер народної творчості (2002). У Тернополі з 1948 р. Скульптурою займався в 1961 р. Брав участь у виставках у Тернополі, Львові, Києві, Москві, Слівені (Болгарія), Едмонтоні (Канада) та інших містах.

Помер у 2006 р.

25 грудня 1909 р. у с. Купчинцях Козівського району народився Михайло Мазуркевич — американський кіноактор, спортсмен.

Помер 9 грудня 1992 р. у США.

25 грудня 1939 р. у м. Тернополі на базі промислової школи було засновано невелику майстерню з ремонту сільськогосподарського знаряддя. У післявоєнний період її реорганізовано в ремонтний, а з грудня 1959 р. — машинобудівний завод. Від початку 70-х років — комбайновий завод.

1149 р. — перша письмова згадка про м. Шумськ — найбільше місто Південної Погорини, центр волості. Зараз — районний центр на півночі Тернопільської області.

1444 р. — перша письмова згадка про м. Ланівці, нині — районний центр Тернопільської області.

1454 р. — перша письмова згадка про м. Монастириська. Первісна назва містечка — Підгороднє, потім — Монастирище, а поляки перейменували його на Монастириська, нині — районний центр Тернопільської області.

1819 р. у м. Кременці засновано Кременецький ліцей. Його засновником виступив один із найвідоміших польських освітніх діячів I половини XIX ст. Тадеуш Чацький. Ліцей був важливим осередком польської освіти та науки на Волині.

Діяв до 1833 р., після чого припинив своє існування, надавши матеріальну та навчальну базу для нового закладу — університету Святого Володимира (тепер — Національний університет ім. Т. Шевченка).

1884 р. — Олександр Барвінський заснував у м. Тернополі «Руську бесіду» та «Міщанську читальню», яка стала основою для майбутнього «Міщанського братства».

1939 р. — було засновано Заліщицьку районну бібліотеку.

1944 р. — було засновано: Бережанську, Бучацьку, Козівську, Кременецьку, Підволочиську, Шумську районні бібліотеки.

1 СІЧНЯ

70 років від дня народження

Тадея Давидка

(1.01.1939) — драматичного актора, режисера, заслуженого артиста України

Народився 1 січня 1939 р. у с. Тарнаві Дольній (Польща). Переселений із батьками в 1946 р. у Західну Україну. Закінчив театральну студію при Львівському драматичному театрі ім. М. Заньковецької по класу О. Ріпка й Б. Тягна (1961) та заочно-філологічний факультет Львівського університету.

З 1962 р. працює актором Тернопільського музично-драматичного театру ім. Т. Шевченка. Серед ролей: Гриць («В неділю рано зілля копала» за О. Кобилянською), Марко («Мати-наймичка» за Т. Шевченком), Михайло («Не судилось» М. Старицького), Крижень («Ключі до щастя» О. Корнієнка), Андрій («Тарас Бульба» за М. Гоголем), Мустафа («Роман Міжгір'я» за І. Ле), Кравцов («Голубі олені» О. Коломійця) та ін.

Знімався в кінофільмах у масових сценах.

У 1972—1983 рр. працював режисером Великоглибочецького народного самодіяльного театру Тернопільського району.

Вистави, поставлені Т. Давидком: «Голосіївський ліс» В. Собка, «Тіні минулого дня» С. Голованівського, «Одіссея в сім днів» та «Фараони» О. Коломійця, «Рим—17. До запитання» М. Зарудного, «Трибунал» О. Макайонка та ін.

Література

Давидко, Т. Кожній роботі віддавав себе повністю: спогади / Т. Давидко // Павло Загребельний у спогадах сучасників. — Т., 1998. — С. 40—42.

Про відзначення працівників культури і мистецтва державними нагородами Української РСР : Указ Президії Верховної Ради УРСР // Культура і життя. — 1991. — 29 черв.

Звання «Заслужений артист УРСР» присвоєно Давидкові Тадею Євстахійовичу — артисту Терноп. обласного укр. муз.-драм. театру ім. Т. Шевченка.

Корнієнко, О. З. Тернопільський театр ім. Т. Г. Шевченка / О. З. Корнієнко. — К. : Мистецтво, 1980. — 102 с. : іл. С. 30, 59, 62, 69, 78, 89 : про Т. Давидка.

Медведик, П. З невичерпної криниці: [сценічна історія драми Лесі Українки за участю Т. Давидка] / П. Медведик // Ровесник. — 1971. — 25 лют.

Медведик, П. Мов два крила / П. Медведик // Вільне життя. — 1980. — 12 груд. — (Акторські силуети).

Русова, Н. Перекреслені хрести / Н. Русова // Вільне життя. — 1967. — 5 квіт.

Медведик, П. Нова вистава самодіяльних акторів: «Рим-17. До запитання» М. Зарудного на сцені Великоглибочецького народного театру: [реж. — Т. Давидко] / П. Медведик // Шляхом Ілліча. — 1976. — 21 серп.

Медведик, П. Рівняючись на Курбаса: [постановка Великоглибоч. нар. театром п'єси «Маруся Богуславка» М. Старицького; реж. — Т. Давидко] / П. Медведик // Шляхом Ілліча. — 1989. — 29 лип.

Юхно-Лучка, М. Екзотичні захоплення у домі Давидків: [про сім'ю терноп. акторів Давидків] / М. Юхно-Лучка // Нова Тернопільська газета. — 2006. — 19—25 лип. — С. 10 : фотогр.

Дячун, В. Давидко Тадей Євстахійович (1.01.1939, с. Тарнава Дольна, Польща) — актор, режисер / В. Дячун // ТЕС. — Т., 2004. — Т. 1. А—Й. — С. 458—459 : фотогр.

1 СІЧНЯ

80 років від дня народження Ярослава Омеляна

(1.01.1929) — графіка, заслуженого художника України

Народився 1 січня 1929 р. у с. Мшані, нині Городоцького району Львівської області.

Ярослав Омелян навчався у Львівському училищі прикладного мистецтва (1947—1948) і Львівському інституті прикладного та декоративного мистецтва (1948—1950). У 1950 р. разом із матір'ю був депортований на вічне по-

селення в Іркутську область (нині — Російська Федерація). У 1959 р. одержали дозвіл повернутися в Україну без права проживання у Львівській області, замешкали в Тернополі.

Закінчив Львівський поліграфічний інститут (1969). Працює в галузі станкового й прикладного мистецтва, графіки, плаката, акварелі, рисунка. З 1969 р. — учасник збірних виставок у Києві, Львові, Тернополі (Україна), Москві, Пензі (Російська Федерація), Слівені (Болгарія), Варшаві, Вроцлаві, Кракові, Познані (Польща) та ін. Персональні виставки в Тернополі (щорічно від 1969), Кременці (1979), Львові (2004), Бережанах, Збаражі. Твори Я. Омеляна експонувалися в музеях і картинних галереях України та зарубіжжя: Пенза (Російська Федерація) і Клівленд (США). Автор портретів Т. Шевченка, І. Франка, Леся Курбаса, С. Крушельницької, Б. Лепкого та інших, серії естампів, зокрема присвячених 450-річчю Тернополя (1990), понад 300 екслібрисів (виставки екслібрисів) у Тернополі (2002, 2004 та Львові 2004). Проілюстрував майже 60 книг. Видав комплект листівок: «Архітектура Тернополя в естампах» (2004) і вісім каталогів власних робіт (1974—2007).

Ярослав Омелян — член НСУ, лауреат премії ім. братів Лепких (1994), переможець Всеукраїнського конкурсу екслібрисів ім. братів Лепких (1997), почесний член Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Т. Шевченка (1999), удостоєний звання «Людина року» (Тернопіль, 2002), подяки Президента України (2005). Нагороджений ювілейною відзнакою з нагоди 100-річчя від дня народження генерал-хорунжого Романа Шухевича, Головного командира УПА, провідника ОУН (2007). У 2008 р. йому присвоєно звання «Заслужений художник України».

Ярослав Омелян бере активну участь у громадському й політичному житті Тернопільщини. Делегат 1 та 2 з'їздів Народного руху України (1989 р. та 1990 р. у м. Києві).

Б. Головин

Література

Омелян, Я. Акварель: каталог / Я. Омелян. — Т., 1978. — 8 с.

Омелян, Я. Екслібриси пам'яті: (книжкові знаки) / Я. Омелян. — Т., 2007. — Вип. VIII. — 156 с.

Омелян, Я. Екслібриси пам'яті: (книжкові знаки) / Я. Омелян. — Т., 2006. — Вип. VII. — 104 с.

Омелян, Я. Екслібриси пам'яті: (книжкові знаки) / Я. Омелян. — Т., 2006. — Вип. IV. — 28 с.

Омелян, Я. Екслібриси: (книжкові знаки) / Я. Омелян. — Т., 2006. — 112 с.

Омелян, Я. Екслібриси : (книжкові знаки) / Я. Омелян. — Т. : Збруч, 2000. — 24 кн. знаки.

Каталог виставки творів графіка Ярослава Омеляна. — Т. : Збруч, 2004. — 46 с.

Омелян, Я. Що доля нелегка — в цім користь є своя : [монолог-роздум про пережите терноп. художником] / Я. Омелян // Вільне життя. — 2004. — 24 січ. — С. 3.

Ярослав Омелян: «Молодість держави — моя молодість» : [розмова з терноп. худож. Я. Омелян] / записав Є. Зозуляк // Вільне життя. — 2001. — 17 лют., фотогр. митця.

Барви Ярослава Омеляна : [вист. робіт терноп. художника] // Нова Тернопільська газета. — 2004. — 23 черв. — С. 4.

Бойко, З. Художник великої душі : [про худож.-графіка Я. Омеляна] / З. Бойко // Бережанське віче. — 2004. — 6 лют. — С. 4.

Мельничук, Б. Ярослав Омелян — заслужений художник України / Б. Мельничук // Тернопіль. — 2008. — № 1. — С. 2.

Свергун, Л. Красу творив усе життя : [про терноп. худож. Я. М. Омеляна] / Л. Свергун // Тернопіль вечірній. — 2003. — 13 верес.

Сушкевич, В. Чорно-біла магія : [про набір листівок терноп. худож. Я. Омеляна «Архітектура Тернополя в естампах»] / В. Сушкевич // Вільне життя. — 2007. — 25 верес. — С. 9. — (Наш вернісаж).

Якель, Р. Ex libris — під охорону енциклопедії : [дві енциклопедії кн. знаків видав терноп. худож. Я. Омелян] / Р. Якель // Дзеркало тижня. — 2007. — 8 берез. — С. 23 : фотогр.

Головин, Б. Омелян Ярослав Максимович (1.01.1929) — художник, громадський діяч / Б. Головин, І. Дуда, В. Штокало // ТЕС. — Т., 2005. — Т. 2. К—О. — С. 673—674.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2004 рік : бібліогр. список / уклад. М. Друневич. — Т., 2003. — С. 8—9 : про Я. Омеляна.

15 ЛЮТОГО

20 років із дня виводу обмеженого контингенту військ з Афганістану

(15.02.1989)

У жодному календарі день 15 лютого не виділяється, проте він особливий. 20 років тому завершилася нарешті неоголошена війна, учасниками якої були Радянський Союз й Афганістан. Офіційно її війною не називали, а всього лише воєнною кампанією радянських військ в Афганістані. Кампанією, що тривала понад 9 років і вимагала великих жертв, під час якої тисячі наших співвітчизників загинули в боях і померли від ран, контузій, травм і хвороб, пропали безвісти. Офіційно кількість людських жертв — понад 14,5 тисячі громадян СРСР. Про них повідомляли, що загинули, виконуючи інтернаціональний обов'язок.

Похоронок тоді, як у далекі роки Другої світової війни, не відправляли. Перевага загиблих і померлих була лише в тому, що «чорними тюльпанами» доставлялися цинкові гроби з їх тілами додому.

Сивіли від горя батьки й матері, ховаючи своїх дітей, сиротіли діти, удовами ставали жінки в мирний час. У скількох сім'ях у траурному обрамленні зберігаються фотографії синів! Що заробили вони за проявлену мужність і героїзм? Право бути похованими на рідній землі, одержати бойову нагороду посмертно, пропасти безслідно й при цьому зайняти своє місце в алфавітному порядку в Книзі загиблих і втрачених в Афганістані.

У цій війні Україна втратила своїх громадян на 3,2 відсотка більше ніж інші республіки СРСР. Майже за 10 років (з 27 грудня 1979 р. по 15 лютого 1989 р.) в Афганістані проходили службу 620 тисяч радянських військовослужбовців і 21 тисяча робітників та службовців. Людські втрати склали 14453 чоловіка. Пропали безвісти й потрапили в полон 417 чоловік, 119 вдалося звільнити.

Не обійшла ця трагедія й Україну: близько 3700 чоловік були вбиті, 6000 стали інвалідами. Ще 72 чоловіка залишилися в полоні або пропали безвісти.

Через шалене пекло війни пройшли понад 1700 наших земляків. 48 молодих хлопців не повернулися додому, 2 пропали безвісти, 46 стали інвалідами.

15 лютого 1989 р. закінчилася безглузда, несправедлива й антинародна війна.

Література

Книга пам'яті. Афганістан. (1979—1989). Тернопільська область : мартиролог / авт.-упоряд. В. Погорецький. — Т. : Джура, 2002. — 80 с.

Грещук, Г. Забрала молоді життя безглузда війна : [Афганістан і Тернопільщина] / Г. Грещук // Свобода. — 2004. — 21 лют. — С. 3. — (15 років тому радянські війська покинули Афганістан).

Згадаймо ще раз про Афган : [перелік імен тернополян, які загинули в афган. війні] // Місто. — 2004. — 11 лют. — С. 11.

Ліберний, О. Гіркою виявилась доля у воїнів-афганців : з нагоди 15-річчя виведення обмеженого контингенту рад. військ з Афганістану відбулася зустріч керівників області з членами обласної орг. Спільки воїнів Афганістану / О. Ліберний // Свобода. — 2004. — 14 лют., фотогр.

Ліберний, О. Не вернулись соколи з афганської бойні : [мітинг-реквієм біля пам'ятника воїнам Афганістану в Тернополі] / О. Ліберний // Свобода. — 2002. — 21 лют.

Ліберний, О. Покалічила долі безглузда війна : [відзначення в області 17-ї річниці виведення обмеженого контингенту рад. військ з Афганістану] / О. Ліберний // Свобода. — 2006. — 18 лют. — С. 11 : фотогр.

Вишковський, Р. Спогади — як рани : [спогади учасника бойових дій в Афганістані] / Р. Вишковський // Свобода. — 2006. — 18 лют. — С. 11 : фотогр.

З розвідки не повернувся : [про воїна-афганця Я. Пліщука із с. Білої Чортків. р-ну, загинув у 1984 р.] // Голос народу. — 2004. — 10 верес. — С. 3 : фотогр. — (Пам'ять).

Ліберний, О. Від болю до нині стискається серце : [про колиш. воїна-афганця, голову Терноп. міськ. об-ня інвалідів війни в Афганістані М. Андрусишина. Є дані про афганців обл.] / О. Ліберний // Свобода. — 2004. — 18 лют. — (Виповнилося 15 років з дня виведення радянських військ з Афганістану).

Протасевич, А. Пройшли і не зламались : солдати, які після війни в Афганістані досягли успіху в мирному житті, згадують та оцінюють десятилітню війну / А. Протасевич // Rіa плюс. — 2006. — 1 берез. — С. 19 : фотогр.

Семеняк, В. Найбільше гинуло наших солдатів у апельсинових гаях : [медсестра Л. С. Колодочка з Тернополя — учасник війни в Афганістані] / В. Семеняк // Українська газета. — 2003. — 17 лип. — С. 3. — (Було ж...).

Спогади про Афган : [розповідь про афган. війну її учасника, тернополянина Г. Соломахи] / записала Т. Вербицька // Місто. — 2003. — 3 груд., фотогр.

Таке не забувається : розмова з начальником Козів. райвідділу міліції П. М. Кибою : [спогади про війну] / провела В. Ждан // Вільне слово. — 2007. — 10 лют. — С. 3 : фотогр.

Погорецький, В. Афганський синдром : повість : [спогади] / В. Погорецький. — Т. : Джура, 2003. — 76 с.

Красюк, В. П. Бой у кишлака Дури : художеств. — публицист. повествование. — К. : Полиграфкнига, 2007. — 400 с. : ил. — С. 7—278 : про Я. Горошка.

Карп'як, Я. Герої не вмирають : [Я. Горошко] / Я. Карп'як // Свобода. — 2001. — 9 черв.

Карп'як, Я. Не схилив голови : В пам'ять друга : [про Я. П. Горошка, уродженця с. Борщівки Ланов. р-ну, учасника війни в Афганістані] / Я. Карп'як // Вільне життя. — 2006. — 10 черв. — С. 8.

Ярмолюк, О. Подвиг капітана Горошка : [учасника війни в Афганістані] / О. Ярмолюк // Вільне життя. — 2006. — 7 черв. — С. 5 : портр. — (Пам'ять).

Дем'янова, І. Афганці — воїни-інтернаціоналісти, котрі 1979—1989 в складі 40-ї армії обмеженого контингенту радянських військ воювали в Демократичній Республіці Афганістан (ДРА) / І. Дем'янова // ТЕС. — Т., 2004. — Т. 1. А—Й. — С. 57—58.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2004 рік : бібліогр. список / уклад. М. Друневич. — Т. : Підручники і посібники, 2003. — С. 19—20.

120 років від дня народження Павла Шандрука

(28.02.1889—15.02.1979) — генерал-полковника, командувача УНА

Народився 28 лютого 1889 р. у с. Борсуках, що біля Ланівців. Після закінчення сільської школи П. Шандрук навчався в Острозькій гімназії. Згодом, коли батьки переїхали до Лубен, вступив до Ніжинського історико-філологічного інституту ім. князя Безбородька, який закінчив у 1911 р.

Але його вабила військова кар'єра. Для навчання юнак обрав Олексіївську військову школу в Москві. Брав участь у Першій світовій війні як офіцер російської армії (штабс-капітан).

Активний діяч українських визвольних змагань 1917—1920 рр. П. Шандрук присвятив себе служінню в лавах армії Української Народної Республіки — створив 15-тисячний національний батальйон, який увійшов до складу армії УНР. Навесні 1919 р. було сформовано Третю дивізію, яка невдовзі за відвагу отримала назву Третьої залізної. На чолі цієї дивізії П. Шандрук брав участь у боях із більшовицькими військами в травні — червні 1919 р. у районі Гусятина, Тернополя, Почаєва, Кременця.

З кінця 1920 р. перебував у Польщі, де успішно завершив навчання в академії генерального штабу. У вересні 1939 р. брав участь в обороні Варшави, коли фашистська Німеччина напала на Польщу, розв'язавши Другу світову війну. За заслуги в боях із гітлерівськими військами отримав високу нагороду — орден «Віртуті Мілітарі». У 1944 р. очолив Український національний комітет, завданням якого було взяти під свій захист українців, котрі опинилися під кінець Другої світової війни на території, яку контролювала фашистська Німеччина. Після війни жив у Німеччині, згодом переїхав до США, де брав активну участь у громадсько-політичному житті української діаспори, часто виступав із лекціями, на шпальтах газет і журналів друкувалися його спогади.

Помер П. Шандрук 15 лютого 1979 р. у Трентоні, штат Нью-Джерсі в США.

Література

Шандрук, П. Сили доблесті : мемуари / П. Шандрук ; передм. Р. Смоль-Стоцького ; пер. з англ. М. Бурмістенко. — К. : Вища школа, 1999. — 240 с.

Галогіда, І. Життєвий шлях генерала Павла Шандрука : [генерал УНА] / І. Галогіда // Український альманах, 1999. — Варшава : Об'ня українців у Польщі, 1999. — С. 263.

Кокарева, О. Генерал з невідомої когорти / О. Кокарева // Ненько моя, Україно : долі дітей твоїх : за матеріалами переможців наук.-народознав. конкурсу вчителів Тернопілля «Слава України» / уклад. В. Радзівський. — Т., 2001. — С. 38—42.

Наш генерал Павло Шандрук // Чернихівський, Г. Портрети пером : статті, есе, рецензії / Г. Чернихівський. — Кременець ; Т., 2001. — С. 169—177.

Стасів, Б. Генерал Павло Шандрук — творець Української Національної Армії : доп. на наук.-теорет. конф. 13.05.2003 р. у Бережанському краєзнавчому музеї / Б. Стасів. — Т., 2003. — 16 с. : портр. — (До 60-річчя створення дивізії «Галичина», 1943—2003).

Басок, П. Організатор національної армії : [Павло Шандрук, колишній командир УГА, громад. діяч] / П. Басок // Українська газета. — 2004. — 8 лип. — С. 8 : портр.

Те ж // Тернопілля'98—99 : регіон. річник. — Т., 2002. — С. 265—266.

Мельничук, Б. Генерал, про якого донедавна не можна було й згадувати : [генерал П. Шандрук] / Б. Мельничук // Тернопіль вечірній. — 1994. — 6 квіт.

Стасів, Б. Генерал-полковник Павло Шандрук / Б. Стасів // Свобода. — 2003. — 27 лют., фотогр.

Те ж // Голос Лановеччини. — 2003. — 16 трав. — (Славетні земляки).

Стасів, Б. Генерал-полковник Павло Шандрук — наш земляк : [родоначальник УНА] / Б. Стасів // Тернопільська газета. — 2002. — 25—31 груд., фотогр.

Тимченко, Я. Генерал із Борсуків / Я. Тимченко // Голос Лановеччини. — 1993. — 17 верес.

Чернихівський, Г. Хто ж він, генерал Шандрук? / Г. Чернихівський // Діалог. — 1998. — 16, 26 верес., 3 жовт.

Те ж // Голос Лановеччини. — 1998. — 10, 17, 24 січ. — (Лицарі духу українського). // Діалог. — 1999. — 26 верес.

Чорній, Н. Генерал-хорунжий родом з Борсуків / Н. Чорній // Вільне життя. — 2003. — 15 берез., фотогр. — (Борці за волю).

Волинський, І. Ярмо образ національних скидав він — і палав зорею : [відгук на кн. спогадів генерала П. Шандрука «Сили доблесті». — К., 1999. — 240 с.] / І. Волинський // Діалог. — 1999. — 22 трав.

Баран, Р. Шандрук Павло Феофанович (28.02.1889, с. Борсуки, нині Лановец. р-ну — 15.02.1979, м. Трентон, похов. у м. Баунд-Брук, шт. Нью-Джерсі, США) — військовий і громадсько-політичний діяч, редактор / Р. Баран, Б. Мельничук, Б. Стахів, Г. Чернихівський // ТЕС. — Т., 2008. — Т. 3. П—Я. — С. 622—623 : фотогр.

Вішка, О. Шандрук Павло Феофанович (1889, с. Борсуки, тепер Кременецьк. р-ну Терноп. обл. — 1979) — укр. воєначальник, публіцист, редактор / О. Вішка, Г. Чернихівський // Українська журналістика в іменах : матеріали до енциклопед. словника / за ред. М. М. Романюка. — Л., 2000. — С. 434—438.

Шандрук Павло (28.2.1889—15.2.1979) — військовий діяч, генерал-хорунжий армії УНР // Енциклопедія українознавства / за ред. В. Кубійовича. — Л., 2000. — Т. 10. — С. 3786—3787.

28 ЛЮТОГО

25 років тому створено Тернопільську обласну організацію Національної спілки письменників України

(28.02.1984)

Славна літературно-мистецькими традиціями земля тернопільська. Тут позначені вічністю сліди Михайла Коцюбинського, Василя Стефаника, Осипа Маковея, великого польського поета Юліуша Словацького. Свого часу в Надзбруччі жили й працювали українські письменники Володимир Гжицький, та Денис Лукіянович. Слава землі, її людей оспівана у творах письменників, уродженців області: Бориса Харчука, Романа Лубківського, Романа Андріяшика, Євгена Дударя, Юрія Покальчука.

Наприкінці лютого 1984 р. президія Спілки письменників України ухвалила рішення про заснування в області письменницької організації. 28 лютого 1984 р. відбулися урочисті установчі збори, на яких було створено Тернопільську обласну організацію Спілки письменників України. До її складу увійшли: поети В. Вихрущ, Б. Демків, Г. Костів-Гуска, М. Левицький, Г. Петрук-Попик, драматург О. Корнієнко та літературознавець Р. Гром'як.

Відповідальним секретарем організації було обрано Г. Петрука-Попика, який очолював її майже 12 років. У 1992 р. головою Тернопільської обласної організації СПУ став П. С. Тимочко, і на цій посаді зробив чимало доброго та корисного для духовного відродження нашого краю.

У 2001 р. організацію очолив В. Барна, а 26 березня 2005 р. відбулися звітно-виборні збори ТОО НСПУ, на яких головою було обрано поета й прозаїка Б. Бастюка.

Зараз Тернопільська обласна організація налічує сорок дев'ять письменників, які працюють у різних жанрах і родах літератури. Очолює її поет Є. Безкоровайний.

Література

Дуда, І. Тернопіль : Історико-краєзнавча хроніка : [про заснування в 1984 р. обласної організації Нац. спілки письменників] / І. Дуда // Тернопіль вечірній. — 2001. — 25 квіт.

Ониськів, М. Двадцять творчих літ : [Терноп. обласній письменницькій орг.] / М. Ониськів // Літ. Україна. — 2004. — 22 квіт. — С. 1. — (Вісті з Тернопільщини).

Петрук-Попик, Г. Двадцять років тому, в лютому 1984 р., було створено Тернопільську обласну організацію НСПУ : [спогади першого відповідального секретаря Г. Петрука-Попика] / Г. Петрук-Попик // Літ. Україна. — 2004. — 12 лют. : фотогр.

Петрук-Попик, Г. У пошуках слова живого / Г. Петрук-Попик // Свобода. — 2004. — 14 лют. — (До 20-ліття обласної письменницької організації).

Вітаємо! : [до Нац. спілки письменників України прийнято Д. Теличина, О. Волкова, Б. Андрусика, З. Кіпібиду] // Вільне життя. — 2003. — 27 груд.

Зозуляк, Є. Нові імена в письменницькій організації : [В. Тракало, Д. Теличин; лауреати премії ім. У. Самчука: О. Корнієнко, Б. Бастюк] / Є. Зозуляк // Вільне життя. — 2002. — 7 груд. — (Вітаємо).

Зозуляк, Є. У письменників — поповнення : [М. Ткачов — член Нац. спілки письменників України] / Є. Зозуляк // Вільне життя. — 2002. — 1 черв.

Ониськів, М. Легка рука в Сергія Синюка : [член НСПУ з Шумська] / М. Ониськів // Літ. Україна. — 2004. — 1 лип. — С. 2. — (Вісті з Тернопільщини).

Спілка збагатилася : [Є. І. Безкоровайний — член Нац. спілки письменників України] // Тернопіль вечірній. — 2006. — 16—20 черв. — С. 2.

У Національній спілці письменників України : До членів НСПУ прийнято групу літераторів : [у Терноп. обл. — поетесу Мирославу Іванців (Барну)] // Літ. Україна. — 2002. — 12 груд.

Кіпібіда, З. Буяє молоде зело : [діяльн. обласного об-ня ТОО НСПУ] / З. Кіпібіда // Вільне життя. — 2004. — 20 квіт. — С. 3. — (Слово і час).

Богдан Бастюк — новий голова письменників області // Нова Тернопільська газета. — 2005. — 30 берез. — С. 3 : портр.

«Заяворіла» спілка знову : [розмова з головою Терноп. обласної організації НСПУ Б. Бастюком] / провела Г. Сергієнко // Свобода. — 2006. — 11 листоп. — С. 8 : фотогр. — (Бесіда опісля).

Барна, В. Тернопільська обласна організація Національної спілки письменників України (ТОО НСПУ) / В. Барна // ТЕС. — Т., 2008. — Т. 3. П.— Я. — С. 410.

4 БЕРЕЗНЯ

75 років від дня народження Володимира Вихруща

(4.03.1934—23.06.1999) — ученого-економіста, українського поета

Народився 4 березня 1934 р. у с. Августівці Козівського району Тернопільської області в сім'ї селянина.

Навчався в Коннохлівській семирічній школі. У 1952 р. закінчив Львівський фінансово-кредитний технікум, відтак — Одеський кредитно-економічний інститут, аспірантуру. Автор понад 100 наукових праць, багатьох монографій, навчальних посібників.

У 1991 р. захистив докторську дисертацію «Проблеми регулювання економічного і соціального розвитку регіонів в умовах переходу до ринкових відносин». Доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України, академік Академії економічних наук України. Нагороджений орденами Трудового червоного прапора, «Знак пошани».

Автор поетичних збірок: «Барви сонця» (1972), «Утверджую день» (1975), «Чебрець» (1977), «Веління серця» (1979), «Подих весни» (1980), «Поезії» (1982), «На крилах любові» (1984), «Вірші та поеми» (1986), «Полум'я калини» (1988), «Серпень душі моєї» (1990), «Мамина світлиця»

(1991), «Світло душі» (1991), «Квіти надії» (1992), «Шлях до волі» (1992), «Козачок» (1994), «З розумової криниці» (1994), «Дороги долі» (1994), «Світ починався з любові» (1995), «Україночка» (1996), «З висоти літа» (1997), «Рубаї» (1998), «Безсмертя душі» (1998). Володимир Вихрущ — автор багатьох популярних пісень, музику до яких написали композитори: Микола Колесса, Юлій Мейтус, Володимир Верменич, Андрій Кушніренко, Анатолій Кос-Анатольський, Мирослав Скорик, Анатолій Горчинський, Юрій Кіцила та ін.

Пісні на слова Володимира Павловича видано окремими книжками: «Пісні барвінкового краю» (1983), «Немає кращої землі, як наша рідна Україна» (Австралія, 1991), «Рідна сторона» (1994), «Кроком руш!» (1995), «З Україною в серці» (1996), «Троянди на мечах» (1998).

В. Вихрущ — лауреат літературних премій ім. братів Лепких та ім. Іванни Блажкевич.

Помер 23 червня 1999 р. у Тернополі.

У 2007 р. у видавництві «Горлиця» вийшла збірка В. Вихруща «Поезії».

Література

Барна, В. Дві грані одного таланту : [спогади] / В. Барна // Вільне життя. — 2004. — 6 квіт. — С. 3.

Те ж // Академія. — 2004. — 4 берез. — С. 8—9 : фотогр.

Вацлавська, Н. У рідної землі черпав натхнення / Н. Вацлавська // Вільне слово. — 2004. — 28 лют. — С. 2.

Вихрущ, А. Слово про батька : У ці дні українському поету Володимирі Вихрущу виповнилося б 70 років / А. Вихрущ // Вільне життя. — 2004. — 2 берез. — С. 3. — (Незабутні).

Пархомчук, Я. «Я впевнений, ви прийдете до мене, я дам вам сили для нових пісень» / Я. Пархомчук // Свобода. — 2004. — 3 берез. — С. 2. — (Пам'ять).

Савак, Б. Гідний пошани : [спогади про поета В. Вихруща] / Б. Савак // Вільне життя. — 2006. — 13 трав. — С. 10. — (Пам'ять).

Хома, В. Мій друг Володимир Вихрущ : [спогади] / В. Хома // Подільське слово. — 2005. — 18 берез. — С. 8 : фотогр.

Хома, В. Наш незабутній Володимир Вихрущ / В. Хома // Вільне життя. — 2004. — 13 листоп. — С. 5. — (Спогади).

Черемшинська, Р. Поет, науковець, економіст : [с. Велеснів у житті В. Вихруща] / Р. Черемшинська // Вісті Придністров'я. — 2004. — 2 лип.

Чуприна, О. Кращий економіст серед поетів, кращий поет серед економістів / О. Чуприна // Вільне життя. — 2002. — 2 берез. — (Світ нашої духовності).

Юрій, С. Син галицького народу / С. Юрій // Академія. — 2004. — 4 берез. — С. 6—7 : фотогр.

Костюк, С. Дух вольності та соборності України поетичними рядками Володимира Вихруща : (За творами збірки «Безсмертя душі») / С. Костюк // Збірник праць. Т. 2. Національно-визвольні змагання українського народу у ХХ столітті. — Т., 2006. — С. 155—159. — Бібліогр.: 3 назви.

Костюк, С. Дух незборимості козацької доби за збіркою Володимира Вихруща «Квіти надії» / С. Костюк // Збірник праць / Терноп. міськ. осередок Наук. т-ва ім. Шевченка. — Т., 2004. — Т. 1. — С. 80—84.

Пам'яті Володимира Вихруща : [про розпорядження голови облдержадмін. щодо відзначення ювілею поета, економіста] // Свобода. — 2004. — 31 січ. — С. 2.

Ждан, В. Вихрущ повернувся у село : [відкриття пам'ятника та пам'ятної дошки В. Вихрущу в с. Августівці Козів. р-ну] / В. Ждан // Вільне слово. — 2004. — 23 жовт.

Кирсанівський, О. Пам'яті Володимира Вихруща / О. Кирсанівський // Тернопіль вечірній. — 2004. — 4—10 берез. — С. 2.

Ліберний, О. Поезія з полум'ям калини : [ушанування пам'яті науковця, поета В. Вихруща] / О. Ліберний // Свобода. — 2004. — 24 берез. — С. 5. — (Незабутні).

Пархомчук, Я. Спішу в село, моє там джерело... : На батьківщині поета В. Вихруща відкрито мемор. дошку і погруддя / Я. Пархомчук // Свобода. — 2004. — 20 жовт. — С. 2. — (Урочини).

Подунайчук, О. Назавжди в наших серцях : Світла пам'ять про Володимира Вихруща / О. Подунайчук // Голос Лановеччини. — 2004. — 12 берез.

Легкий, Б. Вихрущ Володимир Павлович (псевд. — Володимир Українець; 4.03.1934, с. Августівка, нині Козів. р-ну — 23.06.1999, м. Тернопіль) — вчений-економіст, поет, громадський і господарський діяч / Б. Легкий, Б. Мельничук // ТЕС. — Т., 2004. — Т. 1. А—Й. — С. 265 : фотогр.

10 БЕРЕЗНЯ

70 років від дня народження Ореста Савки

(10.03.1939) — режисера, громадського діяча

Народився 10 березня 1939 р. у с. Крогульці Гусятинського району. Навчався в Київському державному інституті культури на спеціалізації режисера. Проходив стажування в театральних режисерів О. Єфремова, Ю. Любимова, Г. Товстоногова. Відвідував лекції видатних режисерів кіно М. Донського, М. Ромма. Був актором обласного драматичного театру ім. Т. Шевченка. Працював у Красноярському краї в шахті, служив у війську, був головою Копичинецького народного драматичного райсоюзуспорту. З 1965 р. — головний режисер Копичинецького народного драматичного театру, який тепер носить ім'я Богдана Лепкого.

Поставив понад 80 вистав. З них майже 50 — на театральні сцені, де Савка-артист зіграв більше 30 ролей. Гордістю драматичного колективу є вистави: «Лісова пісня» Лесі Українки, «Підступність і кохання» Ф. Шіллера, «Без вини винні» О. Островського, «Дністровські кручі» за Ю. Федьковичем (п'єса О. Ананьєва), «Невільник» та «Гайдамаки» за Т. Шевченком, «Мотря» за Б. Лепким та ін. Цікаві знахідки театру і в п'єсах для дітей: «Сомбреро» С. Михалкова, «Червона квіточка» Л. Браусевича, «Стриборів ліс» В. Сідака, М. Шурупова та ін.

У 1991 р. О. Савка відкрив у Копичинцях єдиний у країні державний музей театального мистецтва, у якому зібрано матеріали з історії усіх театральних колективів Галичини. Його відвідали гості з Німеччини, Канади, США, Іспанії та інших країн світу.

Ім'я О. Савки добре відоме й за межами України. Копичинчани гастролювали в Польщі та Білорусі з різдвяними виставами «Різдвяна ніч — свята ніч», «Христос ся рождає», «Ой коляда, колядонька».

У 2004 р. режисер став лауреатом Міжнародної літературно-мистецької та громадсько-політичної премії ім. братів Богдана та Левка Лепких.

Література

Савка, О. Клим Чічка-Андрієнко : Славетний тенор з Копичинець / О. Савка // Тернопілля'95 : регіон. річник. — Т., 1995. — С. 669—671.

Савка, О. 40 років разом з Копичинецьким театром, відомим далеко за межами провінції / О. Савка // Нова Тернопільська газета. — 2004. — 24 берез. — С. 8 : фотогр.

Савка, О. У театрі квітне свято : [про відзначення Копичин. театру обласною премією ім. С. Будного] / О. Савка // Ровесник. — 1980. — 7 листоп.

Савка, О. Яблука для Наді : Невигадане оповідання / О. Савка // Тернопілля'96 : регіон. річник. — Т., 1996. — С. 473—474.

Бандурка, І. Талант цвіте в сузір'ї муз : [до 40-річчя режис. діяльн. О. Савки] / І. Бандурка // Вісник Надзбруччя. — 2006. — 6 січ. — (Наші славні земляки).

Бригідир, Н. З романтика виріс до режисера / Н. Бригідир // Тернопіль вечірній. — 2003. — 24 лип. — С. 13 : фотогр.

Мельничук, Б. Савка Орест Іванович : [біогр. довідка] / Б. Мельничук // Копичинецький народний драматичний театр імені Богдана Лепкого. — Т., 2007. — С. 9—10 : фотогр.

Савка Орест Іванович : [біогр. довідка] // Тернопілля'95 : регіон. річник. — Т., 1995. — С. 787 : фотогр.

Савка Орест Іванович : [біогр. довідка] // Тернопілля'96 : регіон. річник. — Т., 1996. — С. 696 : фотогр.

Мельничук, Б. Савка Орест Іванович (10.03.1939, с. Крогулець, нині Гусятин. р-ну) — актор, режисер, сценарист, громадський діяч / Б. Мельничук, Л. Щербак // ТЕС. — Т., 2008. — Т. 3. П—Я. — С. 215 : фотогр.

24 БЕРЕЗНЯ

140 років від дня народження Олени Кисілевської (Сіменович)

(24.03.1869—29.03.1956) — громадсько-політичної діячки, української письменниці, літературознавця, журналістки, видавця, редактора

Народилася 24 березня 1869 р. у с. Фільварках (тепер — Підгороднє) Монастириського району в родині священика Льва Сіменовича та Доміцелії Туркевич.

Навчалася у Виділовій школі та Дівочій гімназії в Станіславі. Була наймолодшою учасницею на Установчих зборах першого жіночого товариства «Товариство руських женщин», заснованого видатною українською письменницею Наталею Кобринською 7 жовтня 1884 р.

1887 р. Олена Сіменович одружилася з Юліаном Кисілевським у Коломиї.

На початку 90-х років XIX століття Олена Львівна деякий час мешкала у Львові. Стала ініціаторкою видання безплатного додатку до газети «Діло» — «Жіноче діло», у якому в опублікованих нею статтях порушувалося питання жіночої рівноправності, домагалася спільного навчання дівчат і хлопців.

Перші чотири реалістичні оповідання Олени Кисілевської про тяжке життя селян («Лікарка», «В постовім бюро», «Каліка», «Огонь») під загальною назвою «З нарисів Калини» Іван Франко що опублікував у львівському часопису «Літературно-науковий вісник» (1903, Т. 23, С. 217—227). Письменник звернув на них особливу увагу та в листах до авторки закликав її «...гостріть перо своє...» і не покидати його. І вона, заохочена до важкої праці, опублікувала оповідання «Море», написане в Одесі 7 червня 1906 р., у «ЛНВ» (1906, Т. 33, С. 343—345). А оповідання «Нові чоботи» (про бідного селянського хлопчика Михася) — у «ЛНВ» (1908, Т. 41, С. 507—515).

Записувала перлини української усної народної творчості: пісні, казки, оповідання, перекази та народні звичаї. Частково їх опублікував у своїх збірниках український етнограф і фольклорист, наш земляк Володимир Гнатюк, як учений секретар Наукового товариства ім. Шевченка у Львові.

Низку оповідань, новел, етюдів («Ізання розповідає», «В горах») та публіцистичних нарисів про жіночі проблеми Олена Кисілевська опублікувала в газеті «Діло», часописах «Український голос», «Молода Україна», «Ілюстрована Україна», «Нова хата», «Світ».

Від 1919 р. Олена Львівна жила в Коломиї, де у вересні 1925 р. заснувала щомісячний часопис для українського жіноцтва «Жіноча доля», а до нього — безплатні додатки для сільського жіноцтва «Жіноча воля» та «Світ молоді» (з 1932 р.), які редагувала та видавала до вересня 1939 р.

Крім редакторської праці, багато часу віддавала господарській, громадській роботі та парламентській діяльності. У 1923—1928 рр. Олена Львівна — організаційний референт Союзу українок.

У 1928—1935 рр. була сенаторкою Польського сейму від УНДО, де вона відважно боронила права українського народу. Саме з ініціативи нашої славної краянки, починаючи від 1929 р., в Україні в другу неділю травня святкують День матері.

Від 1935 р. Кисілевська — голова Секції господинь при товаристві «Сільський господар». Тоді вона друкувала свої твори та статті в ілюстрованому календарі-альманасі «Жіночої долі» (1939) та календарях товариства «Просвіта».

У березні 1939 р. Олені Кисілевській виповнилося 70 років. І громадськість Західної України широко відсвяткувала ювілей своєї улюблениці-галичанки.

Вир подій кінця 30-х років XX століття й гірка доля занесли Олену Львівну, як і сотні тисяч її співвітчизників, за межі України.

Перебувала в Німеччині в таборах Травмштайн і Ділінген, де активно вела громадську роботу.

1948 р. вона переїхала до Канади й мешкала в м. Оттаві. Тут стала ініціаторкою заснування Світової федерації українських жіночих організацій (СФУЖО). Того ж року її вибрали головою СФУЖО й на цьому посту вона залишалася аж до останніх хвилин свого життя.

Померла Олена Львівна Кисілевська (Сіменович) 29 березня 1956 р. в Оттаві, де й похована.

У Канаді зберігається великий архів громадсько-політичної діячки. Його опис видав Канадський інститут українських студій в Альберті 1985 р.

У Монастириськах діє літературно-меморіальний музей Олени Кисілевської (Сіменович), урочисте відкриття якого відбулося 27 березня 1999 р. під час святкування 130-річчя від дня народження нашої славної краянки.

О. Черемшинський

Література

Кисілевська, О. Жіноча й чоловіча робота / О. Кисілевська // Вісті Придністров'я. — 1994. — 22 берез.

Кисілевська, О. Моя рідна сторона : (Уривки з споминів авторки) / О. Кисілевська // Бучач і Бучаччина : іст.-мемуар. збірник. — Нью-Йорк ; Лондон ; Париж ; Сідней ; Торонто, 1972. — С. 585—589.

Те ж // Вісті Придністров'я. — 1992. — 11 верес.

Кисілевська, О. Одна сторінка з моїх спогадів : рід Сіменовичів / О. Кисілевська // Бучач і Бучаччина : іст.-мемуар. збірник. — Нью-Йорк ; Лондон ; Париж ; Сідней ; Торонто, 1972. — С. 385—386.

Бармак, М. Громадсько-політична діячка та письменниця Олена Кисілевська / М. Бармак, Н. Гулей // Наукові записки. Серія: Історія / Терноп. держ. пед. ун-т. — Т., 1997. — Вип. VI. — С. 261—276.

Гулей, Н. Олена Кисілевська: письменниця і громадсько-політична діячка / Н. Гулей // Тернопілля'96 : регіон. річник. — Т., 1997. — С. 117—118.

Організаторка «Жіночої долі»: (Олена Кисілевська — редактор, видавець, громадсько-культурна діячка) // Качкан, В. Українське народознавство в іменах : у 2 ч. / В. Качкан. — К., 1995. — Ч. 2. — С. 153—159.

Бармак, М. Олена Кисілевська: Сенаторка Польського сейму, перша голова Світової федерації українських жіночих організацій / М. Бармак // Тернопіль вечірній. — 2008. — 1—7 жовт. — С. 14—15.

Деркач, М. Славна землячка : 135-річчя від дня народження Олени Кисілевської / М. Деркач // Вісті Придністров'я. — 2004. — 19 берез. — С. 2.

Дичко, Б. Видавець, редактор, письменниця : 135-річчя від дня народження Олени Кисілевської / Б. Дичко // Свобода. — 2004. — 20 квіт. — С. 4.

Лестюк, Н. Австрійський уряд нагородив дочку Тернопілля Срібним Хрестом : [до 135-річчя від дня народж. письменниці, громад. діячки О. Л. Кисілевської] / Н. Лестюк // Нова доба. — 2004. — 23 квіт. — С. 7 : фотогр.

Ліберний, О. Та весніє найдорожче свято / О. Ліберний // Свобода. — 2006. — 13 трав. — С. 3 : фотогр.

Ференц, Н. Славна землячка : [про О. Кисілевську, голову Світ. федер. укр. жіночих організацій, уродженку м. Монастириськів] / Н. Ференц // Вісті Придністров'я. — 2003. — 29 берез. — (До 75-річчя заснування Союзу українок та 134-річчя від дня народження Олени Кисілевської (Сіменович)).

Хома, В. Олена Кисілевська : До 135-річчя від дня народження письменниці / В. Хома // Вільне життя. — 2004. — 3 лип. — С. 6.

Кисілевська Олена (1869—1956) — громадська діячка // Енциклопедія українознавства / за ред. В. Кубійовича. — Л., 1994. — Т. 3. — С. 1033.

Мельничук, Б. Кисілевська Олена Львівна (з дому Сіменович; псевд. і крипт. — Галичанка Олена, Галичанка О., Галичанка Оля, Незнана, Незнайомка, Калина... та ін.; 24.03.1869, с. Фільварки, нині належ. до м. Монастириська — 29.03.1956, м. Оттава, Канада) — письменниця, журналістка, видавець, суспільно-політична і громадсько-культурна діячка / Б. Мельничук // ТЕС. — Т., 2005. — Т. 2. К—О. — С. 72 : фотогр.

Олена Кисілевська (1869—1956) — журналістка, письменниця, сенаторка, громадсько-культурна діячка // Визначні постаті Тернопілля : біогр. збірник / уклад.: О. Бенч, В. Троян. — К., 2003. — С. 85—86.

[Олена Кисілевська] // Земля Тернопільська : турист. путівник. — Т., 2003. — С. 188.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2004 рік : бібліогр. список / уклад. М. Друневич. — Т.: Підручники і посібники, 2003. — С. 29—31: про О. Кисілевську.

28 БЕРЕЗНЯ

120 років від дня народження

Ганни Герасимович

(28.03.1889—31.03.1974) — вишивальниці, ткалі,
заслуженого майстра народної творчості

Народилася 28 березня 1889 р. у с. Пилипчому Борщівського району.

У 1899 р. переїхала з батьками в с. Рибне біля Косова на Гуцульщині. З юних літ вчилася вишивати, пробувала малювати. У 1903 р. закінчила Руський дівочий інститут у Перемишлі. Бажання стати митцем привело її 1908 р. у Чернівці до приватної малярської школи М. Івасюка. У 1921 р. переїхала до Косова, де займалася килимарством, працювала в спілці «Гуцульське мистецтво». У 1924—1937 рр. брала участь у художньо-промислових виставках, у тому числі у Львові (1930). У 1940—1955 р. викладала художню вишивку в Косівському училищі прикладного мистецтва.

Член Спілки художників України з 1958 р., заслужений майстер народної творчості України з 1960 р.

У післявоєнний період брала участь у виставках у Москві, Ташкенті, Алма-Аті, а також Угорщині, Німеччині, Канаді. На персональній виставці до 85-річчя від дня народження (1974) було представлено 40 творів.

Основні твори: вишивки — чоловічі сорочки, жіночі блузки, покривала, наволочки, рушники, доріжки, серветки, скатертини, ширми, фіранки та гардини; килимарство — килим «Кучер», верета «Космацька»; живопис — «Автопортрет», «Бабуся», «Гуцулка», «Гуцулка на коні», «Качки», «Натюрморт», «Ставок», «Хата в Рибному», «Яблука». Зробила вклад у розвиток тематичної художньої вишивки — портрети І. Франка, М. Черемшини, Т. Шевченка. Твори зберігаються в музеях Коломиї, Снятина, Івано-Франківська, Львова, Києва.

Померла Г. Герасимович 31 березня 1974 р. у Косові.

І. Дуда

Література

Гриб, А. Є. Барвисті джерела / А. Є. Гриб. — Т. : Амбер, 1998. — 150 с. — С. 15, 25: про Г. Ю. Герасимович.

Дуда, І. Ганна Герасимович (28.03.1889 — 31.03.1974) — килимарниця, вишивальниця і живописець / І. Дуда // Літопис Борщівщини. — Борщів, 1994. — Вип. 5. — С. 79.

Кара-Васильєва, Т. Декоративне мистецтво України ХХ століття. У пошуках «великого стилю» / Т. Кара-Васильєва, З. Чегусова. — К. : Либідь, 2005. — 280 с. : іл. — С. 96: про Г. Ю. Герасимович.

Кара-Васильєва, Т. В. Творці дивосвіту / Т. В. Кара-Васильєва. — К. : Рад. школа, 1984. — 175 с. — С. 70—71: про Г. Герасимович.

Музей народного мистецтва Гуцульщини : путівник по музею в місті Коломиї. — Ужгород : Карпати, 1970. — 106 с. — С. 85—88: про Г. Ю. Герасимович.

Українська вишивка : альбом / авт. тексту та упоряд. Т. Кара-Васильєва. — К. : Мистецтво, 1993. — 265 с. — С. 193: про Г. Ю. Герасимович.

Герасимович Ганна Юліанівна (28.III 1889—31.III 1974) — вишивальниця // УРЕ. — 2-е вид. — К., 1978. — Т. 2. — С. 540.

Герасимович Ганна Юліанівна (28.III 1889—31.III 1974) — вишивальниця // Митці України : енциклопед. довідник. — К., 1992. — С. 155.

Гриб, А. Герасимович Ганна Юліанівна (28.03.1889, с. Пилипче, нині Борщів. р-ну — 31.03.1974, м. Косів, нині Івано-Фр. обл.) — вишивальниця / А. Гриб // ТЕС. — Т., 2004. — Т. 1. А—Й. — С. 348.

15 КВІТНЯ

65 років томуТернопіль звільнено від німецько-фашистських окупантів

(15.04.1944)

Весна була ранньою. Довкола — жахливе бездоріжжя.

Навіть могутні танки, самохідні артилерійські установки були безсилі, буксували. Виручали коні, яких пощастило відбити у ворога. Артилерію переобладнали на кінну тягу. Офіцери осіддали стрійових коней. Ось так і йшли вперед.

На другий день наступу, 5 березня, танкісти раптовим штурмом оволоділи Збаражем. Саме тут, червоноармійці вперше зазнали шаленого опору підрозділів «фольксштурму» та «кіндеркоманд».

Долаючи жахливе весняне бездоріжжя, війська 15-го стрілецького корпусу, у взаємодії з танкістами, уже 9 березня атакували тернопільський гарнізон гітлерівців. Спалахнули жорстокі бої на півночі та північному сході міста. Але тоді розвинути бойовий успіх не поталанило. Чому? Сил було замало, а ворог люто контратакував. Та й допустили ряд тактичних помилок із вини командирів. Тим часом німці зуміли швидко зосередити в Тернополі великі

сили та багато зброї. Незабаром до них приєдналися ще два штрафні батальйони, особливий охоронний батальйон, артдивізіон, спеціальні підрозділи танкової дивізії.

Затяжні цілодобові бої розпочалися в районі цегельного заводу. Уявіть собі гребінь пагорбів, на яких засіли фашисти. А перед ними — широка, з усіх боків відкрита долина. От по ній і змусили наступати радянських солдатів, щоб прорватися в місто. Сотнями гинули вони під кулеметним вогнем.

24 березня Червона армія завершила оточення кількатисячного тернопільського гарнізону гітлерівців. Але вже на другий день фашисти з боку Озерної Зборівського району кинулися в контратаку, намагаючись будь-якою ціною прорватися в Тернопіль, щоб визволити оточений гарнізон. Не вийшло!

31 березня, о 15 годині, три стрілецькі дивізії при підтримці танкістів пішли у вирішальний наступ на німців. Бій був неймовірно тяжким. І все ж було прорвано зовнішній оборонний рубіж гітлерівців. До вечора зав'язався бій на північно-східній околиці міста.

Наступного дня почався остаточний штурм Тернополя. По всій лінії фронту, яка проходила через місто, відстань між червоноармійцями та німцями ніде не перевищувала п'ятдесяти метрів. А бувало, що вона вимірювалася товщиною цегляної стіни або перекриттями між поверхами.

В умовах нещадних вуличних боїв військовими підрозділами стали не батальйони і навіть не роти, а штурмові групи. У кожній було по 15—20 бійців. Групу посилювали кількома гарматами. Їхні розрахунки прямою наводкою били по ворожих кулеметних гніздах, вікнах, відкриваючи шлях штурмуючим. Запеклі вуличні бої тривали майже півмісяця.

12 квітня. Після могутньої артилерійської підготовки й бомбоштурмового удару почався та успішно завершився штурм центральної частини міста. Ще два дні вуличних боїв — і фашистів було знищено. Правда, не всіх. 2400 з них здалися в полон... Усе місто лежало в руїнах і згарищах. Їдкий дим кружляв вулицями.

15 квітня 1944 р. Тернопіль було звільнено від німецьких військ.

І. Якушкін,
учасник бойових дій
Другої світової війни

Література

Бойцун, Л. Весна, обпалена війною : [Тернопіль у 1944 р., визволення міста від нім. загарбників] / Л. Бойцун // Місто. — 2006. — 19 квіт. — С. 9 : фотогр.

Бойцун, Л. Між молотком і ковадлом : [Тернопіль у роки Другої світової війни] / Л. Бойцун // Місто. — 2006. — 5 квіт. — С. 14 : фотогр. посадника Тернополя О. Гринкевича та дир. театру Б. Сарамаци.

Бойцун, Л. Страсний тиждень 1944-го в Тернополі : [визволення міста навесні 1944 р.] / Л. Бойцун // Тернопіль вечірній. — 2007. — 11—17 квіт. — С. 5 : фотогр.

Гадомська, Л. Ніхто не забутий, ніщо не забуто : [урочистості з нагоди звільнення Тернополя від нім.-фашист. загарбників] / Л. Гадомська, О. Ясінська // Тернопіль вечірній. — 2004. — 22—28 квіт. — С. 3.

Гулько, Я. Бойові поранення міста : [про зруйнований Тернопіль у роки Другої світової війни] / Я. Гулько // Тернопіль вечірній. — 2007. — 19—25 груд. — С. 20 : фотогр. — (Тернопіль з погляду вічності).

Гулько, Я. Двічі народжене місто : [про визволення м. Тернополя навесні 1944 р.] / Я. Гулько // Тернопіль вечірній. — 2007. — 11—17 квіт. — С. 6 : фотогр.

Загородний, Р. Вільне місто у руїнах : [картини визволення Тернополя] / Р. Загородний // Місто. — 2004. — 14 квіт.

Клос, С. За Тернопіль билися не на життя, а на смерть / С. Клос // Місто. — 2004. — 14 квіт. — С. 11 : фотогр.

Левченко, О. Тернопіль назвали «другим Сталінградом» : До 60-річчя визволення Тернополя від німецько-фашистських загарбників / О. Левченко // Тернопільська газета. — 2004. — 14—20 квіт. — С. А 10 : фотогр.

Окаринський, В. Тернопіль під час Другої світової війни / В. Окаринський // Тернопільська газета. — 2004. — 16—22 черв. — С. 8 : фотогр.

Союшкін, С. Пам'ятаймо, щоб не повторилося : [м. Тернопіль під час Другої світової війни] / С. Союшкін // Тернопіль вечірній. — 2005. — 13—19 квіт. — С. 17.

Чередниченко, І. За кожен будинок, поверх... : [історія визволення Тернополя] / І. Чередниченко // Свобода. — 2006. — 15 квіт. — С. 3. — (Незабутнє).

Чорній, Н. В оточеному Тернополі майоріли синьо-жовті прапори / Н. Чорній // Свобода. — 2006. — 15 квіт. — С. 3 : фоторепрод. картини Д. Шайноги. — (Невідомі сторінки битви).

Якушкін, І. Весна 1944-го : 60-річчя звільнення Тернополя / І. Якушкін // Тернопіль вечірній. — 2004. — 15—20 квіт. — С. 12 : фотогр.

21 ТРАВНЯ

120 років від дня народження Мирона Зарицького

(21.05.1889—19.08.1961) — ученого-математика, доктора філософії,
педагога

Народився 21 травня 1889 р. у с. Старій Могильниці (тепер — Трудове) на Теробовлянщині. Учився в українських гімназіях у Бережанах, Тернополі та Перемишлі. Від 1907 р. вивчав математику та фізику у Віденському та Львівському університетах. У 1913 р. склав іспит на вчителя математики й фізики середньої школи. Маючи великий нахил до наукової праці, М. Зарицький, як і багато інших учених-українців, в умовах Австро-Угорщини та Польщі не міг навіть мріяти про працю у високій школі. Він учителював у гімназіях Белза, Збаража, Коломиї. 24 листопада 1919 р. його перевели до української державної гімназії в Тернополі. Звідси в 1925 р. переїхав до Львова, де працював спочатку в польській, а потім — в Академічній гімназії.

У 1927 р. М. Зарицького обрали дійсним членом Наукового товариства ім. Т. Шевченка в математично-природописно-лікарській секції. У 25-му томі «Збірника» цієї секції було надруковано його першу працю. За наступну — «Деякі основні поняття аналізу положення з погляду алгебри логіки» — Львівський університет 25 жовтня 1930 р. присудив йому вчений ступінь доктора філософії. Його обрали членом Львівського відділу Польського математичного товариства та членом Німецького математичного товариства. У 1927 р. брав участь у роботі першого Польського математичного з'їзду у Львові, а в 1930 р. був делегатом НТШ на першому математичному з'їзді Радянського Союзу в Харкові. До 1939 р. сформувався як математик із філософським нахилом.

У грудні 1939 р. М. Зарицький почав працювати у Львівському університеті. Отримавши звання професора, він керував кафедрою теорії ймовірностей та кафедрою загальної математики, був деканом фізико-математичного факультету, працював старшим науковим працівником Львівської філії Академії наук УРСР. Викладав у Львівському політехнічному інституті (1942—1946) та в новоствореному Ужгородському університеті (1950—1955), де допоміг організувати математичні кафедри.

Основні наукові праці М. Зарицького стосуються теорії множин і теорії функцій дійсної змінної. Він дослідив похідні множини методами алгебри логіки, виходячи лише з декількох основних аксіом і не користуючись іншими геометричними міркуваннями. Вивчав теорію вимірних перетворень множин, які переводять довільну вимірну множину в іншу, такого ж роду.

Найважливішим його творчим досягненням є дослідження Булевих алгебр з похідною. Як філософ, цікавився теорією ймовірностей та математичною статистикою. Був великим знавцем історії математики; поряд з теорією множин читав курси лекцій із історії математики. Переклав із французької мови на українську фундаментальну працю С. Банаха «Курс функціонального аналізу».

Помер Мирон Зарицький 19 серпня 1961 р. Похований на Личаківському цвинтарі.

Б. Пташник

Література

Возняк, Г. Мирон Зарицький — фундатор української математичної культури / Г. Возняк // Математика в школі. — 1999. — № 3. — С. 53—55.

Гумницька, А. Математик Мирон Зарицький і його донька Катруся / А. Гумницька // Теробовлянщина : краєзн. і літ.-мист. альманах-календар на 2001 рік. — Т., 2001. — С. 358—359.

Зарицький Мирон (21.05.1889—19.08.1961) — видатний вчений-математик, доктор філософії, кандидат фізико-математичних наук, професор, дійсний член НТШ // Теробовлянщина : іст.-краєзн. та літ.-мист. журнал. — Л. ; Теробовля, 1999. — Вип. 1. — С. 90—91.

Мирон Зарицький // Маланюк, М. Сторінки боротьби за українську гімназію в Тернополі / М. Маланюк, П. Маланюк. — Т., 1998. — С. 51—64 : портр. — (100-річчю Тернопільської української гімназії присвячується).

Мирон Зарицький // Маланюк, П. М. Творчий потенціал української гімназії / П. М. Маланюк, Л. Р. Білик, М. П. Маланюк. — Т., 1999. — С. 66—78 : фотогр.

Мирон Зарицький // Маланюк, П. Фрагменти з історії просвітницького сподвижництва в Галичині / П. Маланюк, О. Столярчук, М. Маланюк. — Т., 1998. — С. 30—33. — (100-літтю Тернопільської української гімназії присвячується).

Мирон Зарицький (21.05.1889—19.08.1961) // Петрик, М. Основи математичного моделювання та застосування математичних методів у наукових дослідженнях / М. Петрик, М. Баб'юк. — Т., 1998. — С. 117—144.

Мирон Зарицький (1889—1961) — педагог, математик // Визначні постаті Тернопілля : біогр. збірник / уклад.: О. Бенч, В. Троян. — К., 2003. — С. 79—80 : фотогр.

Педагог з великої літери : [укр. математик М. Зарицький] // Шендеровський, В. Нехай не гасне світ науки / В. Шендеровський. — К., 2003. — С. 103—109 : портр. — Бібліогр.: с. 109.

Пташник, Б. Професор математики : [М. Зарицький] / Б. Пташник // Бережанська гімназія : Сторінки історії : ювілейна книга / підбір, упорядкув. та ред. текстів і фотоматеріалів Н. Волинець. — Бережани ; Т., 2007. — С. 377—378.

Якиляшек, В. Математична освіта в контексті змісту освіти гімназій Галичини : [про підручники, складені М. Зарицьким] / В. Якиляшек, І. Якиляшек // Математика в школі. — 1998. — № 2. — С. 44.

Кушнерик, Г. Зарицький Мирон Онуфрійович (21.05.1889, с. Стара Могильниця, нині Тереховлян. р-ну — 19.08.1961, м. Львів) — вчений-математик, філософ, педагог / Г. Кушнерик, Б. Пиндус // ТЕС. — Т., 2004. — Т. 1. А—Й. — С. 622 : фотогр.

31 ТРАВНЯ

40 років із дня відкриття обласного етнографічно-меморіального музею В. Гнатюка в с. Велесневі Монастирського району

(31.05.1969)

Незвичайної краси село Велеснів розкинулось по обох берегах річки Коропець — лівої притоки р. Дністра, неподалік м. Монастирськ, у мальовничому закутку Тернопільщини. Перша писемна історична згадка про нього датується 1454 р. у книгах «Akty Grodzkie i Ziemskie» як володіння Теодорика з Бучача.

У травні 1968 р. на території Велеснева відкрили поселення Трипільської культури. Тут та на околицях села знайдено багато археологічних пам'яток: кам'яні сокири, крем'яні наконечники стріл, ножі, серпи, долота, скребки; глиняні жіночі скульптурки, бика, прясла, грузила, фрагменти посуду; бронзові кельти, залізну стрілу періоду Київської Русі, бусинки, козацькі люльки періоду визвольної війни українського народу під проводом Богдана Хмельницького в 1648—1654 рр., у якій брали активну участь і велесняни.

Під час Першої світової війни Велеснів було спалено. Під час польської окупації мешканці села брали активну участь у страйку сільськогосподарських робітників у 1934 р. У 20—30 рр. тут діяли: читальня «Просвіти», товариство «Луг», хор, аматорський та оркестровий гуртки, кружки «Рідна школа», «Сільський господар», дитячий садок.

На фронтах Другої світової війни воювало 34 велесняни.

З 1 вересня 1950 р. у Велесневі почала працювати семирічна школа.

У селі діє Етнографічно-меморіальний музей Володимира Гнатюка, заснований краєзнавцем Остапом Черемшинським 6 червня 1961 р., оформлений за «Тематико-експозиційним планом» Ігоря Герети та Остапа Черемшинського київськими художниками Іриною Левитською та Юрієм Кисличенком (5 травня — 31 серпня 1968 р.) у спеціальному будинку, збудованому для цього за проектом голови місцевого колгоспу Леоніда Мацюка в 1964—1967 рр. У фойє встановлено меморіальну таблицю (скульптор і художник — Богдан Романець), яку відкрито 1 вересня 1968 р. З того дня музей ученого широко відчинив свої двері для відвідувачів.

Урочисте відкриття Етнографічно-меморіального музею Володимира Гнатюка в його родинному Велесневі відбулося 31 травня 1969 р. при активній участі Ярослава Сороки, керівників району, області та письменників, учених, художників, артистів України.

У травні 1970 р. музею присвоєно звання «Народний», а 1 червня 1971 р. він став відділом Тернопільського обласного краєзнавчого музею й був ним аж до 31 грудня 2001 р.; від 1 січня по 31 грудня 2002 р. — районний музей. 1 січня 2003 р. одержав статус обласного.

З нагоди 100-річчя від дня народження Володимира Гнатюка перед його музеєм 23 травня 1971 р. урочисто відкрито пам'ятник ученому-землякові (бронза та граніт, скульптор — Лука Біганич, архітектор — Володимир Блюсюк).

28 травня — 1 червня 1991 р. Велеснів урочисто відсвяткував 120-річчя від дня народження Володимира Гнатюка, відбулася Міжнародна ювілейна наукова конференція «Роль Володимира Гнатюка у розвитку української національної культури».

На будинку місцевої школи встановлено меморіальну таблицю, присвячену навчанню академіка-земляка у Велеснівській однокласній школі в 70-х роках XIX століття (скульптор — тернопільський митець Ярослав Масленников), відкрито й освячено її 12 жовтня 1991 р. із нагоди 65-ліття від дня смерті вченого. У грудні того ж року Постановою Ради Міністрів УРСР Велеснівській загальноосвітній I-II ступенів школі присвоєно ім'я Володимира Гнатюка.

У 80-х роках XX століття з фондovими збірками праць Володимира Гнатюка працював український письменник — уродженець Тернопільщини — Борис Харчук і після цього написав повість «Планетник». Під впливом коломийки «Назбирала трос-зілля, червону рутоньку, та схотіла зчарувати мене, сиротоньку» (у записі Володимира Гнатюка) поет, композитор і співак Володимир Івасюк створив знамениту пісню «Червона рута». Художники Богдан Ткачик, Маргарита Старовойт, Степан Данилишин, Михайло Бойчук нама-

лювали портрети академіка, а киянка Ірина Левитська та львів'янин Іван Крислач створили серію тематичних графічних робіт за мотивами творчості вченого.

Велеснів відсвяткував 125-, 130-, 135-річчя від дня народження Володимира Гнатюка (1996, 2001, 2006). Велесневу та Володимирі Гнатюку присвятили свої вірші: Роман Лубківський, Лідія Шевело, Степан Пушик, Володимир Вихрущ, Георгій Петрук-Попик, Василь Ільків, Петро Остап'юк, Володимир Теліщак, Петро Шаряк, Марія Гримак; та пісні: Василь Ільків, Віктор Гук, Петро Шаряк, Марія Гримак.

Р. Черемшинська

Література

Черемшинський, О. Етнографічно-меморіальний музей Володимира Гнатюка у Велесневі: нарис-путівник / О. Черемшинський, В. Бачинський, Р. Черемшинська та ін. — 4-е вид., доп. — Т.: Збруч, 2006. — 94 с.

Музей у Велесневі // Данилюк, А. Шляхами України. / А. Данилюк — Л., 2003. — С. 217—218.

Садовий, М. У музеї В. Гнатюка / М. Садовий // Магістраль. — 2004. — 23 лип. — С. 16.

Черемшинський, О. Велеснівський етнографічно-меморіальний музей Володимира Гнатюка / О. Черемшинський // Музеї України. — 2005. — № 4 (10). — С. 38.

Юкало, В. Оселя академіка Гнатюка на Тернопіллі: [про Велеснів. етногр.-мемор. музей В. Гнатюка та його засновника О. Черемшинського] / В. Юкало // Дивослово. — 2006. — № 5. — С. 58—62: фотогр. — Бібліогр.: 5 назв.

Черемшинська, Р. Дівчина з легенди: 350-річчя від дня смерті Марусі Чурай: [вист. про поетесу та співачку у Велеснев. музеї ім. В. Гнатюка] / Р. Черемшинська // Вільне життя. — 2003. — 7 серп. — (Світ нашої духовності).

Черемшинська, Р. Лідер жіночого руху: [співпраця письменниці Н. Кобринської з О. Кисілевською та В. Гнатюком / Р. Черемшинська // Вісті Придністров'я. — 2005. — 1 лип. — С. 3. — (Ювілеї).

Черемшинський, О. Автограф Володимира Гжицького: [кн. «Опришки» з автографом автора — у Велеснев. музеї В. Гнатюка] / О. Черемшинський // Літ. Україна. — 2005. — 20 жовт. — С. 7.

Черемшинський, О. Василь Касян і Стефанія Гебус-Баранецька — славні митці різця: [про співпрацю з музеєм В. Гнатюка укр. графіків] / О. Черемшинський // Культура і життя. — 2006. — 5 квіт. — С. 3: фотоіл.

Черемшинський, О. Великий маестро: [вист. в етногр.-мемор. музеї В. Гнатюка, присвяч. оперному співакові О. Мишузі, на концертах якого бував В. Гнатюк] / О. Черемшинський // Свобода. — 2003. — 28 жовт. — (Славетні імена).

Черемшинський, О. Великий різьбяр родом із Покуття: [експозиція, присвяч. творчості укр. графіка В. Касяна у Велеснів. етногр.-мемор. музеї В. Гнатюка] / О. Черемшинський // Свобода. — 2006. — 11 берез. — С. 6: фотогр. — (Славетні імена).

Черемшинський, О. Лірницькі пісні з-над Дністра: До 135-річчя від дня народження Володимира Гнатюка / О. Черемшинський // Літ. Україна. — 2006. — 17 серп., фотогр.

Черемшинський, О. Поетові-академіку присвячено: [вист. до 110-річчя від дня народж. М. Т. Рильського, який у свій час підтримував дружні стосунки з музеєм] / О. Черемшинський // Свобода. — 2005. — 28 трав. — С. 8. — (Експозиції).

Клименко, В. Життя, присвячене великій меті: [О. С. Черемшинський — дир. Велеснів. музею В. Гнатюка] / В. Клименко // Свобода. — 2003. — 7 черв. — (Заслужений працівник культури).

Те ж // Освіта України. — 2003. — 10 черв., фотогр. — (Музеї).

Премія імені Володимира Гнатюка: [премія заснована постановою Кабінету Міністрів України 31 серп. 2005 р. Премію за 2006 р. присуджено Черемшинському О. С. — дир. етногр.-мемор. музею В. Гнатюка в с. Велесневі] // Культура і життя. — 2006. — 5 лип. — С. 4.

Черемшинський, О. Велеснів — село у Монастирському районі / О. Черемшинський // ТЕС. — Т., 2004. — Т. 1. А—Й. — С. 235.

Черемшинський, О. Гнатюк Володимир Михайлович (9.05.1871, с. Велеснів, нині Монастирис. р-ну — 6.10.1926, м. Львів) — етнограф, фольклорист, мовознавець, літературознавець, мистецтвознавець, перекладач, громадсько-культурний діяч / О. Черемшинський // ТЕС. — Т., 2004. — Т. 1. А—Й. — С. 367: фотогр.

Черемшинський, О. Гнатюка В. М. музей — обласний комунальний етнографічно-меморіальний музей у с. Велеснів Монастирського району / О. Черемшинський // ТЕС. — Т., 2004. — Т. 1. А—Й. — С. 369: фотогр.

90 років із часу Чортківської офензиви

(7—28.06.1919)

Після того, як Польща прийняла рішення про допомогу своїм повстанцям у Львові, місцевий конфлікт переріс в українсько-польську війну. І початком вважається 21 листопада 1918 р. Це спричинило збройну окупацію, а потім — прилучення Галичини до Польської держави.

11 березня 1919 р. українські війська досягли найбільшого успіху — поляки вже мали звільнити Львів. Ще один удар і ворог здався б, але цього не сталося. Почався відступ. Серед стрільців пішли провокаційні чутки про зраду проводу, що ще більше ослабило опір армії. Стрільці відступали з почуттями, які рвали груди. Вони були в крайній розпуці. Але залишали міста та села в надії, що відступ закінчиться. УГА 6 червня 1919 р. відкотилася на останній острівець Галичини, що став тоді фактично останнім клаптиком вільної української землі. Він замикався річками Збруч і Дністер та лініями: Устечко — Ягільниця від заходу, Збрись — Чорнокінці — Шманьківчики від півночі. Частини I корпусу займали район Чорнокінці, Шманьківчики, Лосяч (команда цього корпусу знаходилася в Борщеві); частини II корпусу — Заліся, Улашківці, Лисівці (команда корпусу — в Озерянах); частини III корпусу — Угриньківці, Товсте (команда корпусу — у Дзвинячі). На цьому малому клаптику землі скупчилися фронтові частини, різні тилові формації, державні установи, тисячі біженців. Тут — поляки, за Збручем — більшовики, на Галицькому Покутті — румуни. Трагічний військово-політичний стан став причиною того, що люди почали втрачати розум і віру. Тилові частини, державні установи, залишені напризволяще, розпускалися, сіючи зневіру й паніку та деморалізуючи армію. Розпочалося дезертирство не тільки серед стрільців, але й серед старшин. Стрільці зі сльозами на очах йшли додому. Здавалося, що зневіра та розпач знищать армію. Були це найчорніші її хвилини, гірші, ніж пізніше в чотирикутнику смерті на Східній Україні. Там хоч і падали стрільці від куль і тифу, як скошена трава, але вмирили сильними духом. Ті стрільці, які ще мали силу волі, були готові на все, навіть на оборону крайчика землі, щоб тільки не капітулювати, не здатися противникові, але й це не рятувало становища. Дещо покращилося воно після захоплення армією УНР Старокостянтинова, Проскурова, Кам'янця-Подільського, коли армія відкинула більшовиків від Збруча, і могла, у разі потреби, перейти його. Саме тоді УГА ще раз зірвалася до нових змагань, щоб змити завдану їй зброї образу — розпочалася Чортківська офензива.

Походження цієї офензиви ще не повністю з'ясовано. Проте нема жодних сумнівів, що чи то самостійно, чи з наказу або за згодою Начальної Команди, III і VII бригади II корпусу (командир — М. Тарнавський) 7 червня здобули Ягільницю. У цьому бою загинув хоробрий командир сотні, 22-річний поручик Клим Утриско, учитель із Комарного на Львівщині. Чортків був узятий 8 червня. III бригада наступала на Чортків із півдня, а V — із заходу. Їм допомагала I бригада УСС, яка після взяття Вигнанки вдарила від сходу.

Розбитий у Чорткові ворог мав великі втрати. Вони залишили батарею гармат, 52 скоростріли, 60 тисяч набоїв, багато крісів та військової амуніції. Узято в полон 200 вояків із дивізії Сікорського.

Поляки, приголомшені таким несподіваним ударом після здачі Чорткова, у паніці розпочали відступати на північ через с. Білу. У цей переломний момент піднявся дух УГА, та й уряд ЗУНР почав уживати рішучих заходів. 9 червня Виділ Національної ради передав Є. Петрушевичу, як повновладному диктаторові, усю законодавчу й виконавчу владу. Відразу ж Є. Петрушевич змістив генерала О. Павленка від проводу армії, а на його місце призначив генерала М. Грекова, колишнього військового міністра Директорії УНР. Подальшою офензивою він керував аж до переходу УГА за Збруч.

Розпочався наступ УГА на північний захід: I корпус наступав на Теребовлю — Тернопіль — Зборів — Золочів; II корпус — на Бучач — Бережани; III — на Монастириську — Підгайці — Галич — Рогатин. Станом на 28 червня лінія фронту проходила через Броди — Золочів — Дегова — Галич. Але того ж дня фронт I і II корпусів захитався від удару дивізій, які перекинула Польща із заходу під проводом маршала Пілсудського. Довелося відступати, проте цей відступ уже був керованим. 16 липня вся УГА зібралася в призначених місцях над Збручем, щоб згідно з поставленим завданням перейти річку й допомогти армії УНР. 16—17 липня війська УГА розпочали перехід Збруча: бригади I корпусу переходили біля Гусятина, II корпусу — у Скалі-Подільській, III — у Нірві та Кудринцях.

Розгром поляків під Чортковом і їх подальше переслідування називають «Чортківською офензивою». Цей період потрібно поділити на три етапи, а саме: Чортківський пролом, офензива генерала Грекова, другий відворот УГА за Збруч. Такий поділ дає можливість справжньої оцінки як самих бойових дій, так і виявлення ініціаторів офензиви, творців планів та їх виконавців. За Чортківський пролом М. Тарнавський удостоєний звання генерала, А. Бізанц став підполковником, М. Дибуляк і Р. Волощук — отаманами.

ЗУНР проіснувала близько 8 місяців. Аналізуючи історичні події, можемо стверджувати, що не польська армія й не деякі помилки уряду ЗУНР і військового проводу армії призвели до її поразки. Світові переможці на той час

творили нові політико-стратегічні системи, а українська держава ставала їм на перешкоді. І Антанта зробила свою справу.

Сам факт існування УГА мав велике історичне значення. Вона відновила на західних українських землях традицію визвольних змагань і передала її народним масам. Хоч УГА програла війну з Польщею, але вціліла й розпочала другу війну з більшовиками, що свідчить про її велику політичну зрілість, моральну та бойову силу. Чортківський пролом генерал Капустянський назвав «тигровим скачком». Так, це був тигровий скачок цілої армії, доведеної до краю прірви. Не було б Чорткова — не було б Києва, не було б сил на ту самопожертву, що її віддала УГА в подальшій боротьбі. У цьому історичне значення Чортківського пролому.

Ю. Макотерський —
член Всеукраїнської
спілки краєзнавців

Література

Боротьба Української Галицької Армії проти Польщі // Шандрук, П. Сили доблесті. / П. Шандрук. — К., 1999. — С. 62—68.

Макотерський, Ю. Тигровий скок : [85-й річниця Чортків. офензиви присвячується] / Ю. Макотерський. — Чортків, 2004. — 52 с.

Молінський, Ю. Військова діяльність Мирона Тарнавського у 1919 р. : Чортківська операція / Ю. Молінський // Наукові записки. Серія: Історія / Терноп. держ. пед. ун-т. — Т., 2003. — Вип. 1. — С. 86—95.

Гарасимів, М. Збруч переходили організовано / М. Гарасимів // Вільне життя. — 1999. — 20 лип. — (Рядок з біографії краю).

Дзісяк, Я. До 85-річчя Чортківської офензиви / Я. Дзісяк // Ратуша. — 2004. — 24 черв.

Матейко, Р. Чортківська офензива / Р. Матейко // Тернопіль вечірній. — 1999. — 23 черв.

Осадца, С. Офензива, що стала легендою / С. Осадца // Свобода. — 1999. — 15 черв.

Петрик, М. Чортківська офензива генерала Греківа / М. Петрик // Вільне життя. — 2006. — 15 лип. — С. 7.

Старовський, М. Чортківська офензива / М. Старовський // Голос народу. — 2004. — 4 черв. — С. 6.

Литвин, М. Чортківська офензива — наступальна операція УГА у період польсько-української війни 1918—19 / М. Литвин, Р. Матейко, Б. Мельничук, А. Сенік // ТЕС. — Т., 2008. — Т. 3. П—Я. — С. 609.

Чортківська офензива (також червнева офензива) // Енциклопедія українознавства / за ред. В. Кубійовича. — Л., 2000. — Т. 10. — С. 377.

8 ЧЕРВНЯ

70 років від дня народження Володимира Сушкевича

(8.06.1939) — заслуженого журналіста України

Народився 8 червня 1939 р. у м. Тернополі.

Після закінчення середньої школи (1956) працював будівельником-бетонником. Заочно навчався в Дніпропетровському державному університеті (філологічний факультет), одночасно вчителював у селах Зборівського та Бережанського районів.

Працював у криворізькій міській газеті «Червоний гірник», тернопільській обласній газеті «Вільне життя». Був оглядачем обласної газети «Свобода». У 1999 р. повернувся у «Вільне життя». Головна тема його творчості — давній та сучасний Тернопіль, його люди.

Заслужений журналіст України (1998), лауреат премії Національної спілки журналістів України «Золоте перо» (1999).

Література

Сушкевич, В. Листи до друга / В. Сушкевич. — Л. : Піраміда, 2008. — 464 с.

Сушкевич, В. Думка з тернопільською маркою : [про вид-во «Економічна думка»] / В. Сушкевич // Вільне життя. — 2001. — 25 жовт.

Сушкевич, В. Новий скарб колекціонера : [про колекцію марок голови обласної організації т-ва філателістів В. К. Матвєєва] / В. Сушкевич // Вільне життя. — 2005. — 6 квіт. — С. 10. — (Світ захоплень).

Сушкевич, В. Скарби старого блокнота, або Кілька секретів від невтомної Марієтти Шагінян / В. Сушкевич // Вільне життя. — 2007. — 24 січ. — С. 7. — (Світ захоплень).

Сушкевич, В. Срібне сяйво тернопільської колекції : [про терноп. колекціонера В. Матвєєва] / В. Сушкевич // Вільне життя. — 2005. — 16 лип. — С. 9. — (Світ захоплень).

Сушкевич, В. Ти пам'ятаєш голод? : У моїй пам'яті він завжди. Голод 47-го року / В. Сушкевич // Вільне життя. — 2007. — 23 трав. — С. 6. — (Листи до друга).

Сушкевич, В. Ще один тернопільський конверт : [конверт із зображенням Т. Шевченка — у поштовому обігу. Худож. — Н. Михайличенко] / В. Сушкевич // Вільне життя. — 2001. — 14 серп.

Сто вісімдесят шість кроків до вас : розмова з творцями «Домашньої газети» / вів В. Сушкевич // Вільне життя. — 2005. — 2 листоп. — С. 10.

Сушкевич, В. Закінчіть, будь ласка, речення : [розмова із засл. ж-стом України, фотокореспондентом газети «Вільне життя» В. Бурмою] / В. Сушкевич // Вільне життя. — 2001. — 8 лют.

Володимир Сушкевич : «Моя тема — старий Тернопіль» : [розмова з ж-стом «Вільного життя» В. Сушкевичем / вела О. Тирон // Тернопілля'98—99 : регіон. річник. — Т., 2002. — С. 178—179 : фотогр.

Володимир Сушкевич : «Хотів би «скинути» років з десять тільки, щоб читати!» : [розмова з терноп. журналістом-бібліоманом В. Сушкевичем] / вів М. Маслій // Нова Тернопільська газета. — 2003. — 1 жовт., фотогр.

Сушкевич, В. «Як я продавав газети» : Майже серйозний репортаж про найсерйозніше : як ставляться до нас читачі / В. Сушкевич // Журналіст. — 2004. — № 2. — С. 31—32. — (Журналістськими стежками).

Указом Президента України звання «Заслужений журналіст України» присвоєно Володимирові Сушкевичу — завідуючому відділом редакції газети «Свобода» // Свобода. — 1998. — 11 черв.

Вербицька, Т. Перевтілення та життєві іспити журналіста Володимира Сушкевича / Т. Вербицька // Місто. — 2004. — 28 січ. — С. 11. — (Відомі люди).

Дуда, І. «Хрещений батько» : [про відомого терноп. ж-ста В. Л. Сушкевича] / І. Дуда // Вільне життя. — 2006. — 28 черв. — С. 10 : портр. — (Наші люди).

Садовська, Г. Володар Тернопільського замку? : Може, й справді Володимир Сушкевич володіє і замком, і всім містом? Не вірите? А даремно... / Г. Садовська // Вільне життя. — 2007. — 25 квіт. — С. 3 : фотогр.

Федорців, Н. Володимир Сушкевич : «Ніколи не сприймав себе у журналістиці надто серйозно» : [розповідь про заслуж. журналіста України, лауреата премії Нац. спілки журналістів «Золоте перо» В. Сушкевича] / Н. Федорців // Місто. — 2008. — 4 черв. — С. 17 : фотогр.

Шостак, Н. Тираж — один примірник, або Про що розповідає світ газетних витинанок Володимира Сушкевича / Н. Шостак // Вільне життя. — 2007. — 22 серп. — С. 7. — (Несподіванки).

13 ЧЕРВНЯ

100 років від дня народження Мирослава Скали-Старицького

(13.06.1909—17.02.1969) — оперного та камерного співака

Народився 13 червня 1909 р. у мальовничому подільському містечку Скалі-Подільській Борщівського району.

Змалечку майбутній митець слухав спів церковного хору.

Чотирирічну програму народної школи хлопець засвоїв за два роки.

Приватно вивчав програму першого та другого гімназійних класів, потім навчався в Станіславській місцевій та Львівській гімназіях.

У 1928 р. у Станіславі засновано Український народний театр ім. І. Тобілевича, і М. Старицький став одним із перших його артистів. Відтоді й до кінця життя він не залишав сцену, за винятком військової служби в 1932—1933 р. та музичних студій у Львові (1937—1941).

Мирослав подорожував із театрами ім. Тобілевича та Й. Стадника, хором «Думка», який очолював талановитий диригент Леонтій Крушельницький.

Праця в західноукраїнських мандрівних театрах дала юнакові перші сценічні уроки, тут він відчув себе актором і співаком. Виконував партії Андрія в опері «Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемовського, Петра в «Наталці Полтавці» М. Лисенка, головні партії в оперетах «Циганський барон», «Весела вдова», «Корневільські дзвони».

У 1937 р. М. Старицький став студентом Львівського вищого музичного інституту ім. М. Лисенка, навчався вокалу в класі професора Лідії Улуханової, і вже наступного року співав партію молодого Фауста в опері Ш. Гуно «Фауст». Ще через рік в опері «Свгеній Онегін» П. Чайковського виконав роль Ленського.

У 1939 р. він продовжив навчання у Львівській консерваторії, де директором був В. Барвінський, одночасно працював на львівському радіо. Того ж року зустрівся з Євгенією Ласовською, своєю майбутньою дружиною, яка вже тоді була відомою співачкою.

У 1941 р. завершив навчання у Львівській консерваторії, став солістом Українського оперного театру.

У березні 1942 р. М. Старицький переїхав зі Львова до Відня, де розпочалася його справжня кар'єра оперного та концертного співака.

Наприкінці 1942 р. успішно склав державний іспит із відзнакою перед комісією «Raichstheatr Kammer» (відділ опери) на звання оперного співака.

Невдовзі Старицькому усміхнулася сценічна доля — на театральний сезон 1943—1944 рр. йому запропонували посаду першого тенора Пфальцопера в Кайзерслявтерні, і вони з дружиною виїхали до Західної Німеччини.

Перша роль, яку М. Старицький виконав у театрі Пфальцопера, — образ Рудольфа з «Богеми» Дж. Пуччіні. Прем'єра відбулася успішно, і до співака прийшов справжній успіх. Він виконував одну за одною нові партії, виступав у ролях Герцога («Ріголетто» Дж. Верді), Шевальє Дегріє («Манон Леско» Дж. Пуччіні), Вільгельма Майстера («Міньон» Томаса), Пінкертон («Мадам Баттерфляй» Дж. Пуччіні), Альфреда («Травіата» Дж. Верді) та ін.

У кінці театрального сезону співак підписав контракт зі Штрасбурзькою оперою, але через воєнні події до Відня він повернувся тільки 1945 р.

Після війни був першим тенором Віденської народної опери (Volksopera).

У 1947 р. Мирослав Скала-Старицький залишив Відень і приїхав до Парижа, де дав великий сольний концерт у славнозвісному залі «GAVOT».

Упродовж 1948—1953 рр. виступав на оперних сценах Франції, Швейцарії, Бельгії, Іспанії.

У 1955 р. співак дав сольний концерт у Нью-Йорку.

У 1959 р. Старицький вирушив за океан, у довге концертне турне по Америці й Канаді (1959—1961). Після повернення до Парижа в 1962 р. — виступи у Великій Британії.

З 1963 року відкрилася нова сторінка діяльності М. Скали-Старицького: він організував власну музично-драматичну студію в Парижі, де навчав співу талановиту молодь українського походження.

Останній виступ співака відбувся 26 січня 1969 р. на святі з нагоди п'ятдесятиріччя проголошення соборності українських земель. Він виконав три твори: «Гомоніла Україна» М. Лисенка на слова Т. Шевченка, «Ой, Дніпре, Дніпре» та «Рідний край» О. Бобикевича на слова Г. Чупринки.

Остання пісня, яку співак виконав, а зокрема слова «Мій рідний край такий веселий, мій рідний край такий сумний...», стали справді прощальними.

17 лютого 1969 р. Мирослава Скали-Старицького не стало... Похований він на цвинтарі невеличкого французького містечка Епіне.

Література

Мирослав Скала-Старицький (Miro Skala) : Перший тенор Королівської Опери «Ля Моне» в Брюсселі : (Автобіографічні нариси) / зред., упоряд. і доповнив на основі джерельних матеріалів І. Соневицький. — Л. : Атлас, 2000. — 103 с. : фотогр.

Петраш, Б. Мирослав Скала-Старицький (Міро Скаля) : біогр. повість / Б. Петраш. — Т. : Джура, 1998. — 104 с. : іл.

Петраш, Б. Тенор з Божої ласки : моногр. дослідження / Б. Петраш. — Т. : Астон, 1999. — 204 с. : іл., фотогр.

Бояновська, Л. Король співаків — наш земляк / Л. Бояновська // Галицький вісник. — 2001. — 16 черв.

Бояновська, Л. Мирослав Старицький: З Шевченком — через усе життя / Л. Бояновська // Галицький вісник. — 2000. — 10 черв.

Медведик, П. Спадщина Мирослава Скала-Старицького / П. Медведик // Соломія. — 1999. — № 3. — (До 90-річчя від дня народження).

Петраш, Б. Король співаків з України / Б. Петраш // Соломія. — 2000. — № 2. — С. 3 : фотогр.

Мадзій, І. Міро Скаля повертається додому : [у Борщів. район. б-ці відбулася презентація книг Б. Петраша «Мирослав Скала-Старицький» та «Тенор з Божої ласки»] / І. Мадзій // Вільне життя. — 2000. — 7 листоп.

Мельничук, Б. Скала-Старицький Мирослав Григорович (справж. прізвище — Старицький, псевд. — Міро Скаля ; 13.06.1909, м-ко Скала-над-Збручем, нині смт Скала-Подільська Борщів. р-ну — 17.02.1969, м-ко Епіне, передмістя м. Париж, Франція) — оперний і камерний співак (тенор), педагог, громадський діяч / Б. Мельничук, Б. Петраш // ТЕС. — Т., 2008. — Т. 3. П—Я. — С. 272 : фотогр.

Старицький (псевд. Міро Скаля) Мирослав (1909—69), оперовий співак-тенор, родом із Скали (Галичина) // Енциклопедія українознавства / за ред. В. Кубійовича. — Л., 2000. — Т. 8. — С. 3028—3029.

Старицький Мирослав (псевдо — Міро Скала; 13.VI.1909, Скала-над-Збручем, тепер м. Скала-Подільська Терноп. обл. — 22.II.1969, Париж) — укр. співак (тенор) // Мистецтво України : біогр. довідник / за ред. А. В. Кудрицького. — К., 1997. — С. 559.

Старицький Мирослав (1909—1969) — український співак // Митці України : енциклопед. довідник. — К., 1992. — С. 551.

Старицький Мирослав (1909—1969) — оперний співак (тенор) // Водяний, Б. Короткий словник діячів української музичної культури / Б. Водяний. — Т., 1992. — С. 41.

24 ЧЕРВНЯ

25 років із часу відкриття Бережанського музею книги

(24.06.1984)

Бережанський музей книги — культурно-освітній заклад у м. Бережанах. Заснований у червні 1984 р. як міжобласний методичний центр пропаганди книги. Від 1991 р. — регіональний центр української книги, від 1994 р. — відділ Тернопільського краєзнавчого музею.

Музей розміщений у шести залах першого поверху ратуші. У його експозиції — стародруки, матеріали про творчість М. Шашкевича, І. Франка, О. Маковея, М. Яцківа, Т. Бордуляка, В. Стефаніка, А. Чайковського, а також сучасних письменників, котрі підтримують творчі зв'язки з Бережанщиною. Окрема експозиція присвячена меценатській діяльності Р. Смика.

У фондах Бережанського музею книги зберігаються унікальні видання: 17 стародруків XVII—XIX ст., перше видання «Кобзаря» Т. Шевченка, «Грамматика языка малорусского в Галиції, сочиненная Іваном Вагилевичем» (Л. 1845), «Грамматика рутенської (русинської) мови» Й. Левицького (Перемишль, 1834) та ін.

Малярські роботи: «Мадонна з дітям» Л. Лепкого, графіка О. Кульчицької, картини В. Беднарського, М. Кузіва, Т. Осадци, Д. Шайноги та ін.

Від початку діяльності влаштовано понад 150 книжково-ілюстративних виставок.

Література

Бережанський музей книги / упоряд. Л. Зінчук. — Т. : Джура, 2004. — 10 с.

Вітражі : Храм книги — 2 : Друге видання з історії Музею книги / упоряд.-ред. Н. Волинець. — Бережани ; Т. : Джура, 1999. — 244 с.

Храм книги : 10 років музею книги м. Бережани, 1984—1994 : літопис Бережанського регіонального центру української книги / упоряд. Н. Волинець. — Бережани, 1994. — 184 с.

Бубній, П. Храм нашої духовності : [Бережан. музей книги] / П. Бубній // Вільне життя. — 2001. — 2 жовт.

Будар, Т. «Книга єднає серця» : [про Бережан. музей книги] / Т. Будар // Бережанське віче. — 2004. — 9 лип.

Гавдида, І. Бережани мої, Бережани : [Музей книги] / І. Гавдида // Шлях перемоги. — 2001. — 21 лют.

Музей книги у 1999—2004 роках : [основні напрямки роботи музею з громадськістю] // Жайвір. — 2004. — № 2 (черв.). — С. 27.

Свергун, Л. Бережанський музей книги : [добірка матеріалів з історії створення та сьогодення музею] / Л. Свергун // Тернопіль вечірній. — 2004. — 30 черв.—6 лип. — С. 12.

[Тернопільська область. Бережанський музей книги] // Культура і життя. — 2001. — 20 жовт.

Радченко, Г. Музей — її будні і свята : [Бережан. музей книги та Н. І. Волинець — його перший директор] / Г. Радченко // Тернопілля'98—99 : регіон. річник. — Т., 2002. — С. 588—590.

Мазурак, Я. «Колядниця — 2007» : [про літ.-мист. дійство в Бережан. музеї книги] / Я. Мазурак // Бережанське віче. — 2007. — 26 січ., фотогр.

Волинець, Н. Бережанський музей книги — культурно-освітній заклад у м. Бережани / Н. Волинець // ТЕС. — Т., 2004. — Т. 1. А—Й. — С. 108.

25 ЧЕРВНЯ

90 років від дня народження Володимира Жили

(25.06.1919—15.11.2004) — літературознавець, філософ, публіцист, редактора

Народився 25 червня 1919 р. у м. Збараж. Тут навчався в народній школі, згодом — у польській гімназії, оскільки української тоді в місті не було. З юнацьких років прилучився до роботи в ОУН. 1938 р. вступив на правничий факультет Львівського університету, однак навчання перервала війна. У травні 1941 р. Володимира призвали до Червоної армії. У липні того ж року потрапив у німецький полон, звідки його згодом відпустили. Перебуваючи в таборах Німеччини, видавав журнали «Україна» (1943—1945) і «Вояцька сла-

ва», що пропагували ідеї незалежності України. 1945 р. доля звела В. Жилу з отаманом Т. Боровцем («Бульбою»), який тоді формував парашутну бригаду Української національної армії. До неї наприкінці лютого того ж року зарахували Володимира, і він успішно виконував обов'язки політично-освітнього виховника. За це був нагороджений Хрестом Українського Козацтва із золотою лавровою гілкою на стязці.

Після закінчення війни проживав у м. Філлі (Австрія), редагував часопис «Українські вісті», який 7 січня 1946 р. англійська окупаційна влада під тиском радянського командування заборонила. Від січня до серпня 1946 р. В. Жила був комендантом першого українського переселенського табору «Пікколь» (Австрія). У квітні 1948 р. емігрував із сім'єю до Бразилії, де у вересні того ж року започаткував український часопис «Наша думка», а згодом став одним із засновників українського товариства «Соборність».

Відтоді наш земляк дедалі більше цікавився церковними та релігійними справами, уміло поєднуючи їх вирішення з політичною й науковою діяльністю. 1952 р. родина Жилів залишила Сан-Паулу та переїхала до м. Вінніпегу в Канаді. Володимир докладав багато зусиль, щоби прогудувати сім'ю. Незважаючи на невлаштований побут та скрутне фінансове становище, В. Жила продовжував активно займатися громадською роботою серед української громади, знаходив час для наукових занять, проводив конференції та інші патріотичні заходи.

1962 р. В. Жила здобув магістерський диплом математично-природничого факультету Слов'янського відділу Манітобського університету та розпочав докторські студії під керівництвом професора Ярослава Рудницького.

Згодом учителював у різних школах Канади, викладаючи хімію, фізику, історію та географію; на вечірніх курсах Вінніпезького шкільного округу — російську та німецьку мови. У листопаді 1963 р. переїхав із сім'єю до США. У 1964—1967 рр. навчався в докторантурі в Українському вільному університеті в м. Мюнхені (Німеччина). Склав малий ригориз із філософії та структуральної психології й великий ригориз із української та слов'янської філології. На підставі дисертації «Іван Франко як дослідник української полемічної літератури кінця XVI — початку XVII століть» здобув докторський ступінь із відзнакою.

У 1969 р. д-р В. Жила отримав громадянство США, і Техас став для нього другою батьківщиною. У науковому світі Америки наш земляк поступово набув широкої популярності й заслужено користувався авторитетом і шаную. Ще в юні роки досконало опанував англійську, німецьку, польську, російську, відтак вивчив португальську та деякі слов'янські мови, що неабияк допомогло йому в науковій і суспільно-політичній праці.

Професор В. Жила викладав іноземні мови та літератури в Техаському університеті, заснував і спонсорував слов'янський клуб «Слово», долучився до роботи в Українському історичному, Американському назвознавчому товаристві, був діяльним у НТШ та інших наукових організаціях. У 1966—1968 рр. В. Жила — віце-президент, а в 1968—1970 рр. — президент Американської асоціації викладачів слов'янських і східноєвропейських мов. Він — автор наукових праць із українознавства та славістики, перекладу англійською з польської «Фонетичного опису української мови» І. Зілинського, численних статей, нарисів, рецензій із літератури, ономастики, топоніміки та інших книг.

У 1986 р. наш земляк очолив Міністерство культури і науки, а згодом — Міністерство зовнішніх справ уряду УНР в екзилі. Після проголошення незалежності України В. Жила ще більше активізував свою політичну діяльність. У червні та вересні 1992 р. 28 днів мешкав у Києві, майже тиждень перебував на засіданнях Верховної Ради, використовував кожну нагоду, щоби чимось допомогти землякам. Виступав із доповідями в Національній бібліотеці України ім. В. Вернадського, Київському технологічному інституті харчової промисловості. Зустрічався з тернополянами на зборах Крайового руху в Тернополі та в обласній організації Спілки письменників України.

Помер В. Жила 15 листопада 2004 р. у м. Лаббоку, штат Техас (США).

П. Сорока — літературознавець,
член Національної спілки
письменників України

Література

Творчість Яра Славутича. Кн. 2. Дослідження, статті та рецензії / упорядкув. В. Жила. — К. : Дніпро ; Едмонтон : Славута, 1997. — 912 с.

Жила, В. Гарне досягнення в поезії : [творчість Л. Палій] / В. Жила // Визвольний шлях. — 1997. — № 1 (січ.). — С. 102—105.

Жила, В. Золотоверхий Київ у поезії Яра Славутича / В. Жила // Народна творчість та етнографія. — 2000. — № 2 / 3. — С. 107—114.

Жила, В. Молодіжний літературний процес в Україні / В. Жила // Визвольний шлях. — 1996. — № 4. — С. 499—504.

Жила, В. Монографія про творчість Яра Славутича / В. Жила // Визвольний шлях. — 1997. — № 5. — С. 613—618. — Рец. на кн.: Сорока, П. Поетичний світ Яра Славутича / П. Сорока. — Т. : Лілея, 1995. — 176 с.

Жила, В. Політичний здобуток нашої історичної науки / В. Жила // Український історик. — 1986. — № 1 / 2. — С. 121—124.

Жила, В. «Сміх, що не ображає» : [про кн. Р. Колісника «Найкращі хлопці з Дивізії»] / В. Жила // Визвольний шлях. — 1997. — № 3 (берез.). — С. 373—374.

Сорока, П. Володимир Жила : Життя і творчість / П. Сорока — Т. : Збараж : Лілея, 1999. — 298 с.

Жила Володимир Тарас — літературознавець, публіцист, редактор // «Журавлина» книга : Тернопільська українська західна діаспора : словник імен. — Т., 2001. — Ч. 1. А—І. — С. 204—206.

Жила Володимир (1919) — публіцист-літературознавець // Збаражчина : зб. статей, матеріалів і споминів. — Нью-Йорк, 1980. — Т. 1. — С. 291—292.

Мельничук, Б. Літературознавець, редактор, публіцист : [80 років від дня народж. Володимира-Тараса Жили] / Б. Мельничук // Тернопіль вечірній. — 1999. — 25 черв.

Прашко, І. Володимир Жила — професор, літературознавець / І. Прашко // Збаражчина : зб. статей, матеріалів і споминів. — Нью-Йорк, 1980. — Т. 1. — С. 539—541.

Сорока, П. З думкою про Україну : [про літературознавця, філософа, публіциста, ред. В. І. Жилу] / П. Сорока // Реабілітовані історією : Книга Пам'яті Збараського району. — Т., 2006. — С. 26—27 : фотогр.

Жила Володимир Тарас (25.V.1919, м. Збараж) — укр. вчений-філолог, літ. критик, бібліограф // Українські письменники : матеріали до бібліогр. словника. — К., 1995. — С. 12—14.

Мельничук, Б. Жила Володимир-Тарас Іванович (25.06.1919, м. Збараж) — літературознавець, публіцист, редактор / Б. Мельничук // ТЕС. — Т., 2004. — Т. 1. А—Й. — С. 575 : фотогр.

27 ЧЕРВНЯ

75 років від дня народження Павла Загребельного

(27.06.1934—14.03.1997) — народного артиста України, режисера, актора театру й кіно

Народився 27 червня 1934 р. у с. Рождественському Драбівського району Черкаської області. З 1957 по 1961 рр. навчався на акторському факультеті Київського театрального інституту ім. І. Карпенка-Карого, потім заочно закінчив режисерський факультет цього ж інституту. З 1961 р. працював актором Тернопільського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка, з 1973 р. — режисером, з 1974 по 1987 рр. — головним режисером, а з 1987 р. — актором драми цього ж театру.

Як актор, П. Загребельний створив ряд яскравих високохудожніх образів: Лавріна Запорожця («Незабутнє» за О. Довженком), Тараса («Тарас Бульба» за М. Гоголем), Платона («Дикий Ангел» О. Коломійця), Чмутіна («Ретро» О. Галіна).

Режисерському талантові П. І. Загребельного притаманні глибина філософських узагальнень, висока поетична образність, художня довершеність. Кращі його постановки стали помітним мистецьким явищем в Україні: «Голубі олені» О. Коломійця, «Без язика» О. Корнієнка за В. Короленком, «Тарас Бульба» за М. Гоголем, «Закон вічності» Н. Думбадзе, «Влада темряви» Л. Толстого, «Моя професія — сеньйор з вищого світу» А. Скарначчі та Р. Тарабузі, «Маруся Богуславка» М. Старицького.

Акторську й режисерську діяльність П. І. Загребельний поєднував із педагогічною. Він виховав плеяду талановитих митців, які успішно працюють на сцені нашого театру. З 1995 р. він — професор Тернопільського експериментального інституту педагогічної освіти.

Народний артист України, професор Павло Іванович Загребельний помер 14 березня 1997 р.

Література

Павло Загребельний у спогадах сучасників / ред.-упоряд. Х. Мельничук і Б. Мельничук. — Т. : Лілея, 1998. — 158 с. : світлина.

Бурміцький, О. Справжній талант, справжній друг і порадник : [нар. артист України П. Загребельний] / О. Бурміцький // Тернопіль вечірній. — 2002. — 17 квіт., фотогр. — (Спогад про майстра).

Горчинський, А. Ми його не вберегли : [спогади] / А. Горчинський // Вільне життя. — 2004. — 16 берез. — С. 3 : портр. — (Незабутні).

Загребельна, Л. Я буду ангелом-охоронцем пам'яті : [ушанування пам'яті реж. П. Загребельного] / Л. Загребельна // Вільне життя. — 2004. — 26 черв. — С. 3.

Епоха режисера Загребельного : [спогади про режисера, його колег, друзів, учнів] / записала В. Собуцька // Свобода. — 2004. — 26 черв. — С. 4 : фотогр. — (Слово про друга).

Калина, С. Він покинув нас у березні / С. Калина // Вільне життя. — 2003. — 15 берез., фотогр. — (Незабутні).

Калина, С. Талант — це віра в себе / С. Калина // Тернопіль вечірній. — 2000. — 22 берез.

Мельничук, Б. «Гарні люди вмирають завжди передчасно чомусь...» : 22 червня — 70 років від дня народження народного артиста України Павла Загребельного / Б. Мельничук // Вільне життя. — 2004. — 22 черв. — С. 3 : фотогр. — (Незабутні).

«Павло Загребельний був більше схожий на Тараса Бульбу, ніж Бульба сам на себе...» : [спогади акторів театру] / записала Ж. Попович // Тернопіль вечірній. — 2004. — 23—29 черв. — С. 13.

Собуцька, В. На цій сцені — і його душа : [пам'яті актора, реж. Терноп. академ. драм. театру П. І. Загребельного] / В. Собуцька // Свобода. — 2006. — 18 берез. — (Славетні імена).

Весна, Х. Загребельний Павло Іванович (27.06.1934, с. Рождественське, нині Драбів. р-ну Черкас. обл. — 14.02.1997, м. Тернопіль) — режисер, актор театру і кіно, діяч культури, педагог / Х. Весна, Б. Мельничук // ТЕС. — Т., 2004. — Т. 1. А—Й. — С. 596 : фотогр.

Загребельний Павло Іванович — укр. актор і режисер, н. а. УРСР з 1980 // Мистецтво України : біогр. довідник. — К., 1997. — С. 250.

Загребельний Павло Іванович — укр. актор і режисер // Митці України : енциклопед. довідник. — К., 1992. — С. 255.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2004 рік : бібліогр. список / уклад. М. Друневич. — Т. : Підручники і посібники, 2003. — С. 43—44 : про П. Загребельного.

Театральна Тернопільщина : бібліогр. покажчик / уклад. : П. К. Медведик, В. Я. Миськів, Н. К. Іванко. — Т. : Підручники і посібники, 2001. — С. 136—140 : про П. Загребельного.

1 ЛИПНЯ

115 років від дня народження Стефана Волинця

(1.07.1894—27.04.1938) — оперного співака

С. Ф. Волинець належить до плеяди видатних українських майстрів оперної сцени першої половини минулого століття. Він володів надзвичайно красивим тенором широкого діапазону, рівним в усіх регістрах, і блискуче виконав на сцені чимало партій. Судилась йому трагічна доля: співак був безжалюбно знищений комуністичним режимом у час «великого терору» 1930-х років.

Народився в містечку Підволочиську в родині торгівця. Дитячі та юнацькі роки провів у Перемишлі (нині — Пшемисль у Польщі). Власне із цієї причини в багатьох виданнях це місто помилково вказується як місце народження С. Ф. Волинця. Навчався в Перемиській українській гімназії, а випускні іспити склав у 1916 р. у гімназії Львова. У серпні 1914 р., будучи учнем 7-го гімназійного класу, зголосився в Легіон УСС, однак його не взяли в цей військовий підрозділ.

У період ЗУНР служив хорунжим, потім — чотарем в Українській галицькій армії, командував чотою. Разом з армією воював від липня 1919 р. на Великій Україні. Навесні наступного року опинився в ЧУГА. У серпні-вересні 1920 р. перебував у рідній Галичині, коли тут тимчасово була встановлена радянська влада, деякий час працював інструктором у повітовому ревкомі в Заліщиках.

Надалі жив у радянській Україні. Вокальну освіту здобув у музичному технікумі (нині — консерваторія) у Харкові — тодішній столиці УРСР. Від 1928 р. С. Ф. Волинець був солістом Харківського театру опери і балету. Через два роки його запросили на одну з кращих оперних сцен республіки — в Одесу. У 1933 р. став артистом Дніпропетровського театру опери і балету, а в 1937 р. переведений до Вінницького. Усюди, де довелось працювати, співак виконував провідні оперні партії, як тоді мовили, «був прем'єром». Критика та публіка не лише захоплювалися його голосом, а й відзначали яскравий драматичний талант співака.

В одному зі споминів про С. Ф. Волинця мовиться: «Це була дуже задушевна людина, хороший, добрий товариш... Голос у нього був мецо-характерного плану, ним він володів блискуче. Поведінка його на сцені завжди була переконливою та виправданою. У всьому, що б він не робив на сцені, завжди була правда й щирість. Маючи хорошу зовнішність і красивий голос, він завжди доносив до слухача характер образу. Інтонація в нього була

виразною, музикальною... З українських опер запам'яталася «Купало» А. Вахнянина, яка тоді пройшла по всіх українських театрах, де він талановито виконував провідну партію Степана».

Загалом С. Ф. Волинець зіграв на сцені такі партії: Князь («Русалка» О. Даргомиржського), Степан («Купало» А. Вахнянина), Онегін, Герман («Євгеній Онєгін», «Пікова дама» П. Чайковського), Григорій («Тихий Дон» І. Дзержинського), Каварадоссі, Пінкертон («Тоска», «Чіо-Чіо-сан» Дж. Пуччіні), Радамес («Аїда» Дж. Верді), Хозе («Кармен» Ж. Бізе) та ін.

Однак творчий поступ митця був перерваний радянськими каральними органами. 29 січня 1938 р. його заарештували й без будь-яких доказів звинуватили в приналежності до «контрреволюційної антирадянської організації» та шпигунській діяльності на користь Польщі. Після тривалих допитів і катувань 10 квітня 1938 р. «судова трійка» при управлінні НКВС по Вінницькій області постановила розстріляти С. Ф. Волинця. Вирок виконано через сімнадцять днів. Де його могила, ніхто не знає.

Реабілітований С. Ф. Волинець 16 липня 1958 р.

П. Гуцал

Література

Бойкиня, Н. На сцені Дніпропетровської опери / Н. Бойкиня // Українські співаки у спогадах сучасників / авт.-упоряд. І. Лисенко. — К., 2003. — С. 574—575.

Гуцал, П. Талант, обірваний кулею / П. Гуцал // Вільне життя. — 2008. — 10 черв.

Лисенко, І. Волинець Стефан Федорович (1.07.1894—27.04.1938) — співак (драматичний тенор) / І. Лисенко // ЕСУ. — К., 2006. — Т. 5. Вод—Гн. — С. 60.

7 ЛИПНЯ

225 років від дня народження Віллібальда Бессера

(7.07.1784—23.10.1842) — ученого-ботаніка

Народився 9 липня 1784 р. в австрійському місті Інсбруці, отримав там початкову освіту. У 1807 р. закінчив Львівський університет й одержав звання доктора медицини. У 1809 р. В. Г. Бессера запросили на посаду викладача

ботаніки та зоології до Кременецького ліцею. Практично все життя й науково-педагогічна діяльність ученого були пов'язані із цим ліцеєм і ботанічним садом при ньому.

Одночасно працюючи директором ботанічного саду й викладачем у ліцеї, він проводив величезну роботу з вивчення флори України та організації і Кременецького саду. Тут розпочинав інтродукційну діяльність, зокрема працював над переселенням окремих видів рослин за межі їхнього місцезростання та їхнім пристосуванням до нових умов існування. Серед інтродукованих рослин він використовував чимало декоративних, які із часом розповсюдилися по всій території України.

У результаті діяльності В. Г. Бессера були науково обґрунтовані підходи до планування саду. Учений встановив широкі зв'язки з ботанічними садами інших держав, практикував обмін насінням та гербаріями з відомими ботаніками й великими ботанічними садами Європи. Серед них можна назвати Краківський, Нікітський (1813), Паризький, Геттінгенський, Віденський та інші ботанічні сади. Уже наприкінці 1810 р. у ботанічному саду при Кременецькому педагогічному ліцеї було 2406 видів рослин, а в 1823 р. колекція саду налічувала 12000 видів.

В. Г. Бессер зумів перетворити Кременецький ботанічний сад на наукову установу, широко відому в Росії та Європі в XIX ст. Співробітники вивчали флору тодішніх Подільської та Волинської губерній, а також територій Західної та Правобережної України. Велику колекцію рослин Кременецького саду вчений представив у своїй монографії «Spis roślin ozdobnych z najdujących się w ogrodzie botanicznym Liceum Wolyńskiego w Krzemieńcu» (1821), у якій було описано, зокрема, такі види рослин: гомфрена головчаста, монарда двійчаста, рудбекія пурпурова, люпин вузьколистий і жовтий, ялина срібляста, акація біла, галінгога дрібноквіткова, сухоребрик ірію (два останніх розселися по Україні, ставши злісними бур'янами) та багато ін.

В. Г. Бессер пропагував знання про різноманітність рослинного світу та способи розповсюдження його представників. Учений виконував титанічну й скрупульозну роботу, створюючи каталоги рослин та насіння саду. Починаючи з 1810 р., учений регулярно публікував дуже важливі й цікаві каталоги, де поряд зі списками рослин наводився опис нових видів. Було видано 11 каталогів (1810—1830), у яких В. Г. Бессер описав понад 70 нових видів рослин. Зазначені в каталозі 1811 р. деякі дерева й кущі (шовковиця паперова, клен сріблястий і ясенolistий, іудине дерево, горіх ведмежий, каштан кінський, айва звичайна, гінго дволопатево, оцтове дерево тощо) були вперше випробувані в Кременецькому ботанічному саду. Разом було випробувано понад 100 видів рослин.

У 1832 р. закrywся Кременецький педагогічний ліцей, ботанічний сад поступово почав занепадати. Із цього часу колекції саду стали власністю Київського університету та базою для створення ботанічного саду при ньому.

У 1835 р. В. Г. Бессер став першим професором ботаніки в Київському університеті Святого Володимира (нині — Національний університет ім. Т. Г. Шевченка), завідувачем кафедри ботаніки. Він читав латиною лекції із систематики й фізіології рослин, створив при кафедрі ботаніки бібліотеку, склав гербарій (52 000 аркушів), що є основою університетського гербарію. На жаль, значна кількість неопублікованих рукописів та гербаріїв після смерті В. Г. Бессера втрачена для науки: ніде й нікому було їх обробляти й зберігати для майбутніх дослідників.

У 1838 р. учений пішов у відставку, а в 1841 р. повернувся до Кременця, до землі, яку любив і плакав, яку прагнув зробити ще красивішою, збагачуючи її рослинний світ.

11 жовтня 1842 р. перестало битися серце невтомного дослідника флори України.

Література

Бутницький, І. Видатний дослідник флори України / І. Бутницький, С. Зелінка // Тернопілля'95 : регіон. річник. — Т., 1995. — С. 298—303. — Бібліогр.: с. 303 (24 назви).

Заверуха, Б. В. Наукова спадщина В. Г. Бессера та її значення для ботанічної науки / Б. В. Заверуха // Укр. ботанічний журнал. — 1984. — № 5. — С. 98—100. — (До 200-річчя з дня народження).

Кокіна, О. В. Бессер — видатний учений-ботанік XIX ст. / О. Кокіна // Біологія в школі. — 1997. — № 4. — С. 46—47.

Чопик, В. Невідомі сторінки з наукової спадщини та життя Віллібальда Бессера / В. Чопик, М. Барна, Л. Барна, О. Буковська // Наукові записки. Серія: Біологія / ТНПУ ім. В. Гнатюка. — Т., 2007. — Вип. 2. — С. 154—159. — Бібліогр. : с. 161 (20 назв).

Балицький, М. Рукотворний, чарівний куточок краю : Кременецькому ботанічному саду — 190 років / М. Балицький // Свобода. — 1996. — 10 верес.

Векірчик, К. Розвиток ботанічної науки на Тернопіллі / К. Векірчик, М. Барна, І. Бутницький, В. Шимановська // Наукові записки. Серія: Біологія / ТНПУ ім. В. Гнатюка. — Т., 1998. — Вип. 2. — С. 101—106. — Бібліогр.: с. 106 (18 назв).

Стельмашук, В. Кременецький ботанічний сад: історія та сучасність / В. Стельмашук // Екологічний сполох. — 1999. — № 4 (квіт.). — С. 3.

Чуйко, С. Кременецький ліцей в контексті XIX століття / С. Чуйко // Тернопілля'96 : регіон. річник. — Т., 1996. — С. 162—167. — Бібліогр.: с. 166—167 (21 назва).

Бессер Віллібальд (1784—1842) — ботанік, дир. Ботанічного Саду Крем'янецького Ліцею // Енциклопедія українознавства / за ред. В. Кубійовича. — Л., 1993. — Т. 1. — С. 121.

Бессер Віллібальд Готлібович (7VII1784—23X1842) — вчений-ботанік // УРЕ. — 2-ге вид. — К., 1977. — Т. 1. — С. 423.

Гуцал, П. Бессер Віллібальд-Готліб (7.07.1784, м. Інсбрук, Австрія — 23.10.1842, м. Кременець) — вчений-ботанік / П. Гуцал, Г. Чернихівський // ТЕС. — Т., 2004. — Т. 1. А—Й. — С. 117.

Чернихівський, Г. Кременецький ботанічний сад — пам'ятка садово-паркового мистецтва (1806) / Г. Чернихівський // ТЕС. — Т., 2005. — Т. 2. К—О. — С. 226.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 1999 рік : бібліогр. довідник / уклад. Н. Іванко. — Т., 1998. — С. 43—44: про В. Бессера.

12 ЛИПНЯ

130 років від дня народження Володимира Темницького

(12.07.1879—26.01.1938) — правника,

громадсько-політичного та державного діяча

Народився 12 липня 1879 р. у с. Хлопівці, нині Гусятинського району, у сім'ї священика. Хрещений подвійним іменем Володимир-Лука. Дитячі роки провів у м. Хоросткові та с. Шидлівцях на Гусятинщині, де його батько мав парафію.

Навчався в гімназії в Коломиї, закінчив — у Золочеві. У 1897 р. вступив на правничий факультет Львівського університету. Восени 1901 р. був одним з організаторів сецесії — акції протесту студентів-українців, які через відмову властей відкрити український університет залишили навчання та перевелися в університети інших міст. Правничі студії продовжував у Кракові та Відні. Зі студентських років брав участь у соціал-демократичному русі в Галичині. Громадська діяльність не дозволила йому здобути докторат із пра-

ва й провадити власну адвокатську практику, тому залишався аплікантом адвокатури.

Входив до студентського об'єднання «Молода Україна» (1899—1903). Один з агітаторів УСДП на Гусятинщині й Збаражчині під час загального селянського страйку влітку 1902 р. У лютому 1906 р. заарештований жандармами в Тереховлі й ув'язнений у Тернополі. Того ж року разом із М. Січинським та братом Омеляном організував більше 30 селянських віч у Гусятинському повіті. Наступного року брав участь у партійній агітації на Тернопільщині під час виборів до австрійського парламенту. У 1912 р. став членом Українського січового союзу, займався створенням сокільсько-січових організацій.

Від 1909 р. входив до ексекютиви (виконавчого комітету) УСДП. На виборах до австрійського парламенту в 1911 р. висував свою кандидатуру в окрузі Гусятин — Скалат — Підволочиськ, однак не був обраний. На з'їзді УСДП у березні 1913 р. у Львові виступав з політичною доповіддю. 2 березня 1914 р. обраний головою УСДП Галичини, очолював партію до червня 1918 р. Протягом усієї своєї політичної діяльності займав державницьку позицію.

Під час Першої світової війни перебував у Відні. Був членом Головної української ради, від травня 1915 р. — секретарем Загальної української ради та заступником голови Бойової управи УСС, співпрацював із СВУ. У червні-липіні 1917 р. — учасник нарад соціалістичних партій у Стокгольмі (Швеція), розповсюджував серед делегатів інформацію про Україну та політичні устремління українського народу. Невеликий період (влітку 1918 р.) був співробітником Міністерства закордонних справ Австро-Угорщини.

УНРада у Львові 19 жовтня 1918 р. призначила В. Темницького своїм представником у Швейцарії, але фактично виконувати ці обов'язки йому не довелося. У грудні цього ж року він повернувся в Галичину. Як один із лідерів УСДП перебував в опозиції до уряду ЗУНР, хоча повністю підтримував боротьбу республіки за свою незалежність, беззастережно виступав за об'єднання ЗУНР з УНР в одну державу. Від січня 1919 р. був членом УНРади ЗУНР. Брав участь у роботі з'їзду Робітничо-селянського союзу в березні 1919 р. у Станіславі (нині — Івано-Франківськ).

Після Акту Злуки й Трудового конгресу України в січні 1919 р., учасником якого був В. Темницький, його призначили заступником Міністра закордонних справ УНР. Супроводжував Голову Директорії та Головного отамана УНР С. Петлюру під час його поїздки в Галичину в лютому того ж року. Від 24 квітня до 26 серпня 1919 р. очолював міністерство закордонних справ УНР. 22 травня виїхав за кордон, де вів дипломатичну діяльність міжнародного визнання УНР, займався закупівлею зброї для української армії. Органі-

зував і провів дві наради дипломатів УНР у Відні та Карлбаді (нині — Карлові Вари, Чехія).

Після відставки з поста міністра деякий час політичною діяльністю не займався. Осудив Варшавську угоду Директорії УНР з урядом Польщі, укладену у квітні 1920 р. Навесні наступного року повернувся до Станіслава. Відтоді часто відвідував с. Устя-Зелене (нині Монастирського району), де одружився та жила його сім'я. У 1926 р. переселився з родиною в Стрий, а через два роки — у Львів. Оскільки польська влада не дозволила В. Темницькому займатися адвокатською практикою, він працював керівником правничого відділу товариства «Суспільна забезпеченість». Згодом був обраний радним ради Львова.

У грудні 1928 р. брав участь у роботі Українського соціалістичного конгресу у Львові, тоді ж обраний членом ЦК відновленої УСДП, яка стояла на позиціях української державності й відмежувалася від комуністичних ідей. У 1930 р. став послом польського сейму, однак взяти участь у його роботі не встиг, оскільки парламент було розпущено. У 1933 р. входив до редколегії двотижневика «За Україну».

В. Темницький відомий як публіцист і новеліст. Він — автор брошур «Українські Січові Стрільці: Думки й уваги з приводу українського мілітарного руху» (1915), «Микола Ганкевич» (1932) та ін., багатьох публіцистичних статей, зокрема з осудом комуністичного режиму в СРСР — «Банкрутство більшовизму: Чому більшовицька революція перемогла і що обіцяла дати?», «Докази з документів» (надруковані в 1933 р.), оповідань «На тернистім шляху», «Дід» тощо. Публіцистичні та прозові твори опубліковані переважно в журналах «Молода Україна» (1900—1901) і «Світ» (1915), альманасі «Січ» (1908), часописах «Вперед», «Вісник СВУ», «Робітничий прапор». Переклав і видав за власні кошти п'єсу М. Горького «На дні» (1903).

Помер 26 січня 1938 р. у м. Львові.

П. Гуцал

Література

Б. Б. Володимир Темницький (1879—1938) / Б. Б. // Бучач і Бучаччина : іст.-мемуар. збірник — Нью Йорк ; Лондон ; Париж ; Сідней ; Торонто, 1972. — С. 247—249.

Головацький, І. Темницький Володимир (1879, с. Шидлівці, тепер Тернопільської обл. — 26.01.1938, Львів) — український правник, журналіст, видавець, громадсько-політичний діяч, дипломат / І. Головацький // Українська журналістика в іменах : матеріали до енциклопед. словника / за ред. М. М. Романюка. — Л., 1995. — Вип. 2. — С. 217—218.

Гуцал, П. Володимир Темницький / П. Гуцал // Рада. — 2005. — № 7. — С. 57—59.

Гуцал, П. «Галицький чоловік» з уряду УНР / П. Гуцал // Вільне життя. — 1999. — 6 лют.

Жерноклєєв, О. Володимир Темницький : сторінки політичної біографії / О. Жерноклєєв, І. Райківський // Укр. іст. журнал. — 2004. — № 6. — С. 68—83.

Гуцал, П. Темницький Володимир-Лука Миколайович (12.07.1879, с. Хлопівка, нині Гусятин. р-ну — 26.01.1938, м. Львів) — правник, громадсько-політичний і державний діяч, літератор, публіцист / П. Гуцал, Б. Пиндус // ТЕС. — Т., 2008. — Т. 3. П—Я. — С. 391.

Темницький Володимир (1879—1938) — громад.-політ. діяч, журналіст // Енциклопедія українознавства / за ред. В. Кубійовича. — Л., 2000. — Т. 8. — С. 3165 : фотогр.

18 ЛИПНЯ

75 років від дня народження Івана Горбатого

(18.07.1934—2.07.1990) — українського поета, журналіста

Народився 18 липня 1934 р. у с. Зарудді Збарзького району. Навчався в місцевій семирічці. У 1953 р. закінчив Колоднлянську середню школу.

Після закінчення Київського державного університету ім. Т. Шевченка працював у рідному селі завідувачем бібліотеки, клубу. З 1963 р. — в обласній газеті «Вільне життя». Був обраний відповідальним секретарем Тернопільського товариства української мови. Усе своє свідоме життя він віддав журналістиці.

Хоч жив Іван Романович активним творчим життям і багато писав, за життя зумів видати лише одну збірку поезій із незвичною назвою «Ріка через осінь». Але й вона, на превеликий жаль, вийшла в колективному збірнику «Ніжний кремін'...».

Доля не протегувала йому. Не один раз його рукописи готувалися до друку, позитивно оцінені рецензентами та редакторами, але завжди щось ставало на перешкоді. Один із його рукописів уже навіть стояв у тематичному плані «Радянського письменника», однак через рік цілком несподівано «видав» з нього. Вийшла збірка іншого поета, більш впливовішого, пробивного, настирливішого.

Справжній поет рідко думає або й зовсім не думає про те, як надрукувати свої вірші. Його більше хвилює те, як їх написати, щоб не було соромно перед читачами й білим одкровенням аркуша паперу. Саме таким був Іван Горбатий.

У шухляді стола, де працював поет літредактором газети «Вільне життя», залишився папірець із його маленьким заповітом: «На моїй могилі поставте низенький пам'ятник, щоб онуки і квіти могли до колін моїх тулитися». Та найкращим йому пам'ятником є його поезії.

Твори поета друкувалися в журналах «Вітчизна», «Дніпро», «Жовтень» (нині — «Дзвін»), «Україна», «Ранок», у колективних збірках «Ніжний кремін'» (1989) і «Допоки я живу» (1994). У 1998 р. вийшла збірка віршів І. Горбатого «На вістрі сльози», а в 2003 р. — «Розвидень».

Помер 2 липня 1990 р. у м. Тернополі.

Він залишився глибоким майстром Слова, патріотом і громадянином.

У 1999 р. І. Горбатий був прийнятий до Національної спілки письменників України (посмертно).

Література

Горбатий, І., Допоки я живу : поезії / І. Горбатий, В. Ярмуш. — К. : Укр. письменник, 1994. — 91 с.

Горбатий, І. Розвидень : поезії / І. Горбатий ; передм. В. Барни. — Т. : Горлиця, 2003. — 96 с.

Горбатий, І. Розвидень : [підбірка віршів] / І. Горбатий // Рушник : літ.-мист. збірник. — Збарж, 2001. — С. 9—13.

Барна, В. «На землі довічно буду жить...»: [доля терноп. поета І. Горбатого] / В. Барна // Вільне життя. — 2004. — 10 лип. — С. 5. — (Ми пам'ятаємо тебе, Іване).

Добровольський, М. Де жив і творив поет : [ушанування пам'яті І. Горбатого] / М. Добровольський // Літ. Україна. — 2004. — 21 жовт. — С. 2. — (Вісті з Тернопільщини).

Добровольський, М. «Життя перебувань не терпить...»: [70-річчя від дня народж. І. Горбатого, відкриття мемор. таблиці у с. Зарудді Збарз. р-ну] / М. Добровольський // Вільне життя. — 2004. — 24 лип. — С. 5 : фотогр. — (Незабутні).

Кіріндась, В. ...І вічна правда : [творч. шлях І. Горбатого] / В. Кіріндась // Літ. Україна. — 2005. — 17 берез. — С. 6.

Кіріндась, В. Прихований скарб : [про творчу спадщину збараз. поета І. Горбатого] / В. Кіріндась // Вільне життя. — 2004. — 20 квіт. — С. 3. — (Замість рецензії).

Кравчук, В. «Лицем до сонця, серцем до землі...» : [про поета І. Горбатого] / В. Кравчук // Народне слово. — 2004. — 16 лип. — С. 3. — (Незабутні).

Петрук-Попик, Г. Меридіани долі : До 70-ліття від дня народження Івана Горбатого / Г. Петрук-Попик // Свобода. — 2004. — 17 лип. — С. 4 : портр.

Філик, І. Поет пшеничної провінції : [життєвий і творч. шлях І. Р. Горбатого] / І. Філик // Народне слово. — 2004. — 23 лип. — С. 6. — (Ювілей).

о. Сливка, Р. Горбатий Іван Романович (18.07.1934, с. Заруддя, нині Збарзк. р-ну — 2.07.1990, м. Тернопіль) — поет, журналіст / о. Р. Сливка // ТЕС. — Т., 2004. — Т. 1. А—Й. — С. 392.

19 ЛИПНЯ

60 років від дня народження Богдана Бастюка

(19.07.1949) — письменника

Народився 19 липня 1949 р. у с. Мишковичах Тернопільського району. Закінчив інженерний факультет Львівського сільськогосподарського інституту (1972).

З перервами працював інженером у колгоспі, обласній молодіжній газеті «Ровесник», міжшкільному комбінаті профорієнтації учнів, Тернопільському відділі науково-технічної інформації Укрінформагропрому. Займався в рідному селі фермерською діяльністю (1992—2003). У 2005—2008 рр. очолював Тернопільську обласну організацію Національної спілки письменників України. Відомий як прозаїк, поет, автор гумористичних і сатиричних творів. Член Національної спілки письменників України (1988), лауреат літературних премій ім. братів Богдана та Левка Лепких (1993), ім. Уласа Самчука (2002), ім. Степана Руданського (2004).

Автор книжок: «Коріння» (1978), «Вдома» (1987), «Дефіцитна кандидатура» (1989), «Трава у профіль» (1990), «Сільська аеробіка» (1990), «Сто мініатюр» (1992), «На кривому цвяшку» (1997), «Для дорогої родини» (1999), «Цілушка» (2000), «Сміхомаргіналії» (2001), «Словини» (2005); збірки поезій

для дітей «Мандрівка порами року» (2005); двох книг задуманої трилогії «Сопигора»: «Пасинки Європи» (1999) та «Війна у війні» (2003).

Література

Бастюк, Б. Вдома : поезії / Б. Бастюк. — К. : Рад. письменник, 1987. — 71 с.

Бастюк, Б. Для дорогої родини : усмішки, жарти, кпини / Б. Бастюк. — Т. : Джура, 1999. — 48 с.

Бастюк, Б. Лю(т)бі сусіди, або Сидимо собі з Янтошком... : гумор і сатира / Б. Бастюк. — Т. : Терно-граф, 2007. — 80 с.

Бастюк, Б. Сільська аеробіка : Гуморески. Усмішки. Жарти / Б. Бастюк. — Т. : РВВ упр. по пресі, 1990. — 82 с.

Бастюк, Б. Словини : вибр. поезії / Б. Бастюк ; передм. Є. Барана ; післямова П. Сороки. — Т. : Богдан, 2005. — 211 с.

Бастюк, Б. Сміхомаргіналії / Б. Бастюк ; передм. «Сміхомаргіналії від Богдана Бастюка» Є. Барана. — Т. : Джура, 2001. — 311 с.

Бастюк, Б. Сопигора. Кн. 2 : Війна у війні / Б. Бастюк. — Т. : Джура, 2003. — 244 с.

Бастюк, Б. Сто мініатюр / Б. Бастюк. — Збарж, 1992. — 36 с.

Бастюк, Б. Трава у профіль : поезії / Б. Бастюк. — Л. : Каменярь, 1990. — 87 с.

Бастюк, Б. Цілушка : поезії / Б. Бастюк. — Т. : Джура, 2000. — 84 с.

Бастюк, Б. Бо що життя? Падіння і злетів гра : [поезії] / Б. Бастюк // Русалка Дністрова. — 2007. — № 1 (січ.). — С. 3. — (Срібні струни: майстер-клас).

Бастюк, Б. Ностальгія за нічийною коморою, або Клондайк для дармоїдів : [письменницькі роздуми] / Б. Бастюк // Тернопільська газета. — 1999. — 11 берез.

Бастюк, Б. Пропаший урожай : [вірші] / Б. Бастюк // Свобода. — 2000. — 14 листоп.

Богдан Бастюк: «Життя — жнива в своїй найпершій суті» : [розмова з терноп. письменником Б. Бастюком] / вів М. Шот // Урядовий кур'єр. — 2003. — 19 квіт.

Богдан Бастюк: «Сміх крізь сльози з погляду на сьогодні» : [розмова з поетом і прозаїком Б. Бастюком] / вела Н. Огородник // Четверта влада. — 2007. — 16 трав. — С. 6.

Богдан Бастюк: «Сміятися із себе здатна лише мудра людина»: [розмова з поетом Б. Бастюком] / вела Н. Лазука // Подільське слово. — 2005. — 4 лют. — С. 11 : фотогр.

Богдан Бастюк: «Сьогодні будь-хто може видати книжку. Але як бути із соромом?»: [розмова з головою Терноп. обл. письменницької організації Б. Бастюком] / вів Б. Новосядлий // Свобода. — 2005. — 11 черв. — С. 8 : фотогр. — (Навкололітературні діалоги).

Богдан Бастюк: «Я не знав, що вмію писати гумор»: [розмова з терноп. поетом та гумористом Б. Бастюком] / вела С. Клос // Місто. — 2005. — 30 берез. — С. 8 : фотогр.

Гермаківський, І. Круті дороги Сопигори. Богдан Бастюк — неабиякий майстер художньої деталі / І. Гермаківський // Тернопіль вечірній. — 2001. — 24 жовт.

Довгань, З. З'явилися «Словини» Богдана Бастюка: [репрезентація книги терноп. поета та гумориста в ТОУНБ] / З. Довгань // Місто. — 2006. — 8 листоп. — С. 6.

Поклад, Н. «...Головне — не віддати плацдарм»: [про книгу вибр. поезій «Словини» Б. Бастюка] / Н. Поклад // Шлях перемоги. — 2006. — 24 трав.

Мельничук, Б. Бастюк Богдан Іванович (19.07.1949, с. Мишковичі, нині Терноп. р-ну) — письменник / Б. Мельничук // ТЕС. — Т., 2004. — Т. 1. А—Й. — С. 88—89 : фотогр.

20 ЛИПНЯ

60 років від дня народження Петра Федоришина

(20.07.1949) — журналіста, редактора, педагога, спортивного діяча

Народився 20 липня 1949 р. у с. Білій Чортківського району. У 1976 р. закінчив факультет журналістики Львівського державного університету ім. І. Франка, відтоді працює в редакції тернопільської обласної газети «Вільне життя». Був кореспондентом, завідувачем відділу, заступником редактора, а від 1990 р. — головний редактор.

Одночасно викладає зарубіжну літературу в Тернопільському національному педагогічному університеті ім. В. Гнатюка, від 2005 р. — завідувач кафедри журналістики цього навчального закладу.

Від 1994 р. П. Федоришин — президент обласної федерації східних єдиноборств, тренер із карате (підготував 8 майстрів спорту України, 4 майстри спорту міжнародного класу, чемпіона Європи О. Лелюха (1996)).

П. С. Федоришин — заслужений журналіст України (2004), кандидат філологічних наук (1996), доцент (2004). Майстер спорту СРСР із самбо (1976), володар чорного пояса з карате (1990). Автор ряду книг та літературно-критичних статей, нарисів у збірниках, обласній і всеукраїнській пресі.

Література

Федоришин, П. І великі мали гроші : Таляри із скарбів Тернопільщини в біографіях зарубіжних письменників / П. Федоришин. — Л. : [б. в.], 1999 (Місіонер). — 339 с. : іл.

Федоришин, П. Історія зарубіжної літератури ХІХ ст. : (романтизм) / П. Федоришин. — Т. : [Збруч], 1993. — 46 с.

Зарубіжна література середніх віків і відродження : метод. посібник / Л. Зіневич, П. Федоришин, Б. Чуловський. — Т. : Збруч, 1997. — 150 с.

Карате-до для всіх : посібник / ред. П. Федоришин. — Т. : Збруч, 1991. — 172 с.

Про себе, про друзів, про час / авт.-упоряд. Л. Левицька ; загальне редагування П. Федоришина. — Т. : [б. в.], 1999 (ред. газети «Вільне життя»). — 218 с. : іл.

Словник українських імен біблійного походження / упоряд. : П. Бубній, П. Федоришин. — Т. : [б. в.], 2001. — 77 с.

Мельничук, Б. Федоришин Петро Степанович (20.07.1949, с. Біла Чортків. р-ну) — журналіст, редактор, педагог, спортивний діяч / Б. Мельничук // ТЕС. — Т., 2008. — Т. 3. П—Я. — С. 509 : фотогр.

Петро Федоришин, редактор // Про себе, про друзів, про час / авт.-упоряд. Л. Левицька. — Т., 1999. — С. 183.

80 років від дня народження Івана Гнатюка

(27.07.1929—5.05.2005) — українського поета,
лауреата Національної премії України ім. Т. Шевченка

Сімдесятилітнього поета-каторжанина Івана Гнатюка, уродженця с. Дзвинячі, якого після війни за приналежність до ОУН — УПА засудили до розстрілу, у 2000 р. нагородили Національною премією ім. Т. Шевченка.

Виходець із бідної селянської родини, І. Гнатюк успішно навчався спочатку в Дзвинячівській школі, згодом — у Кременецькому педучилищі. У Кременці, з подачі досі невідомого стукача, його, другокурсника, за приналежність до національно-визвольного руху заарештували. Відбувся суд, винесли вирок — розстріл, який незабаром замінили на 25 років таборів із наступною п'ятирічною висилкою.

Каторгу І. Гнатюк відбував на Колимі, у регіоні, у якому каторжанські табори були підпорядковані управлінню «Бутушлаг», що означає «Долина смерті».

Від непосильної праці та нелюдських побутових умов важко захворів, і його, як «доходягу», списали, звільнили й дозволили самому шукати своє могильне місце. Але він вижив. Під час лікування познайомився з такою ж каторжанкою Галею з Львівщини. Згодом вони одружилися, переїхали на її батьківщину в Борислав. Проте, як «політичних», їх незабаром випроводили звідти, отож змушені були виїхати в одну із зрусіфікованих областей України.

Літературні здібності І. Гнатюка проявилися ще в юнацькі роки. Із часом його думки, слова й рядки мужніли та знайшли відображення в багатьох поетичних книгах. Перша з них — «Паговіння», а згодом були «Калина», «Повнява», «Жага», «Життя», «Чорнозем», «Хресна дорога». У 1996 р. вийшла книга спогадів «Стежки-дороги», яка заслужено привела письменника до визнання. Він присвятив її пам'яті тих, хто боровся, мучився та помирав за незалежну Україну.

Відомо, що І. Гнатюк кілька разів відмовлявся від нагород, премій, якими його хотіла приручити колишня влада. Від Шевченківської не відмовився, сказавши: «Шевченко для мене — земний Бог. Відмовитися від премії його імені означало б відмовитися від самого Шевченка».

Гірко від того, що його зрілі, високохудожні твори не друкували через «бандитську» біографію автора. Слід віддати належне членам Львівської ор-

ганізації Спілки письменників України, які в ті задушливі «маланчуківські» 1960-і заслужено прийняли І. Гнатюка у свої ряди.

Іван Гнатюк не вірив, що його відзначать Шевченківською премією. І не тому, що сумнівався у вартості своїх творів, а тому, що в Україні, у її державних і недержавних структурах було багато противників незалежності. Усьому світові відомо, що це результат впливу імперської ідеології північного «старшого брата» та сущих поміж нас його «братчиків».

Проживаючи в Бориславі Львівської області, І. Гнатюк час від часу приїжджав на Тернопільщину. Він зустрічався зі студентами педагогічного - університету ім. В. Гнатюка, учнями навчальних закладів Кременця, творчою інтелігенцією. А 5 травня 2005 р. Івана Федоровича Гнатюка не стало...

О. Ліберний — журналіст

Література

Гнатюк, І. Благословляла мати на дорогу : вірші та поеми / І. Гнатюк. — К. : Веселка, 1994. — 95 с.

Гнатюк, І. Життя : поезії / І. Гнатюк. — Л. : Каменярь, 1972. — 38 с.

Гнатюк, І. Стежки-дороги : спомини / І. Гнатюк ; передм. Ю. Гудзя. — 2-ге вид., випр. — Т. : Джура, 2004. — 492 с. — (Серія: Українська реконкіста).

Гнатюк, І. Турбота : поезії / І. Гнатюк. — К. : Рад. письменник, 1983. — 106 с.

Гнатюк, І. Ф. Чорнозем : лірика і поеми / І. Гнатюк. — Л. : Каменярь, 1981. — 111 с. : іл.

Гнатюк, І. Випростаємо душі і хребти : поезія / І. Гнатюк // Літ. Україна. — 2005. — 13 січ. — С. 5 : портр.

Гнатюк, І. Залюблений в життя романтик : До річниці Володимира Лучука / І. Гнатюк // Дзвін. — 2005. — № 7. — С. 138—140.

Гнатюк, І. Поглядом і світом — у вікні : сторінка поезії / І. Гнатюк // Літ. Україна. — 2003. — 29 трав. — С. 5 : фотогр.

Гнатюк, І. Порада : докум. новела / І. Гнатюк // Слово Просвіти. — 2004. — 22—28 лип. — С. 7.

Гнатюк, І. Свіжими слідами : Із щоденникових записів / І. Гнатюк // Київ. — 2005. — № 2. — С. 16.

Гнатюк, І. Сила поетичної довговічності : [спогади про поета В. Підпалого] / І. Гнатюк // Вітчизна. — 2006. — № 1/2. — С. 122—124.

Гнатюк, І. Тривожне прощання : [листування укр. письм. І. Гнатюка та його вчительки Є. Ф. Романенко (Бабич)] / І. Гнатюк // Рідна школа. — 2003. — № 2. — С. 35—45 : фотогр. — (Книжка в журналі).

Гнатюк, І. Щоденник : [фрагменти] / І. Гнатюк // Березіль. — 2004. — № 2. — С. 83—107.

Іван Гнатюк: «Вірю в життя» : Видатному українському поетові, лауреатові Національної премії ім. Т. Г. Шевченка — 75! / розмову вів Р. Пастух // Свобода. — 2004. — 7 серп. — С. 4 : фотогр. — (Славетні земляки).

Про присудження Національної премії України імені Тараса Шевченка : Указ Президента України // Літ. Україна. — 2000. — 16 берез.

Присудити Національну премію України імені Тараса Шевченка 2000 року Гнатюку Івану Федоровичу — письменнику за книгу «Стежки-дороги».

Спогади про Івана Гнатюка. — Т. : Сорока, 2007. — 168 с. : 14 с. фотоіл.

Гнатюк Іван (1927—2005) // Більчук, М. Українські та зарубіжні письменники : Розповіді про життя і творчість. / М. Більчук — Т., 2006. — С. 32—34.

Іван Гнатюк (1929—2005) // 120 розповідей про письменників / Г. Одинцова, Я. Кодлюк. — К., 2006. — С. 28—30.

Гнатюк, Л. Спогади про батька / Л. Гнатюк // Спогади про Івана Гнатюка. — Т., 2007. — С. 33—35.

Ліберний, О. Через терни — до найвищого визнання / О. Ліберний // Реабілітовані історією : Книга Пам'яті Збаразького району. — Т., 2006. — С. 24—25.

Черніхівський, Г. Кременець у житті та творчості Івана Гнатюка / Г. Черніхівський // Спогади про Івана Гнатюка. — Т., 2007. — С. 12—27.

Бондарчук, Л. Україніана Івана Гнатюка / Л. Бондарчук // Шлях перемоги. — 2005. — 24 серп. — С. 9 : портр.

Ліберний, О. Іван Гнатюк боровся за справжню свободу : [ушанування пам'яті поета] / О. Ліберний // Свобода. — 2005. — 16 лип. — С. 4. — (На соковини поета).

Хома, І. Не розміняв життя на мідяки : [про зустріч із поетом І. Гнатюком] / І. Хома // Літ. Україна. — 2004. — 15 лип. — С. 7.

Храневич, В. Він жив Україною і все їй віддавав : [5 травня 2005 р. відійшов у вічність укр. поет І. Гнатюк] / В. Храневич // Свобода. — 2005. — 18 черв. — С. 4. — (Замість квітів на свіжу могилу).

Шалата, М. Кінець його «хресної дороги» : [відійшов у вічність поет І. Гнатюк] / М. Шалата // Літ. Україна. — 2005. — 2 черв., портр.

Черніхівський, Г. Гнатюк Іван Федорович (27.07.1929, с. Дзвиняча, нині Збараз. р-ну) — поет, прозаїк, перекладач / Г. Черніхівський // ТЕС. — Т., 2004. — Т. 1. А—Й. — С. 368 : фотогр.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2004 рік : бібліогр. список / уклад. М. Друневич. — Т. : Підручники і посібники, 2003. — С. 52—54: про І. Гнатюка.

10 СЕРПНЯ

125 років від дня народження Якова Струхманчука

(10.08.1884—2.12.1937) — українського художника, графіка

Народився 10 серпня 1884 р. На світанку свого життя під впливом домашнього виховання селянський син став свідомим українським патріотом, виявив жагучий потяг до знань, а особливо до малювання. Батьки-хлібороби, які запримітили неабиякий дар Божий, після закінчення сільської школи віддали хлопця на навчання в Бережанську гімназію.

У місті над Золотою Липою Яків прилучився до національно-патріотичного руху молоді галицької інтелігенції, опановував основи малярського мистецтва. Він віддався своєму захопленню — ілюстрував рукописні журнали студентського гуртка, проявив себе обдарованим карикатуристом. Деякі професори гімназії запримітили у свого вихованця вільнодумство. Юному художнику відмовили в допуску до навчання у вищому класі. Аби закінчити освіту, довелося перевестися до Львівської гімназії.

Малюнки з іменем Струхманчука з'являлися на сторінках гумористично-сатиричних часописів «Комар» та «Дзеркало». 1905 р. батько Михайло возом їздив до Львова на відкриття художньої виставки, де експонувалися малюнки гімназиста Струхманчука — його сина. Поруч із батьком у залі сидів художник, не соромився свого селянського строю, як і свого походження.

Потім було навчання в Краківській академії красних мистецтв. У 1910 р. обдарованому студентові академія дала відрядження до Німеччини та Франції, де він мав змогу ознайомитися зі світовими мистецькими шедеврами.

Після повернення до Львова Я. Струхманчук отримав із фундації митрополита А. Шептицького фінансову підтримку для вдосконалення своєї майстерності в Паризькій академії мистецтв.

Та всі його плани перекреслила Перша світова війна. Безповоротно пропав його творчий здобуток. Художник поміняв пензель на зброю. На юнака чекали важкі випробування. Яків Струхманчук поповнив легіон Українських січових стрільців, був призначений командиром чоти, відзначився на австро-російському фронті в Карпатах, за що командир дивізії вручив йому (до слова, серед небагатьох) «Медаль хоробрості».

А потім був російський полон. У Сибіру пробув до 1918 р.

Лише з розпадом Австро-Угорщини, коли було проголошено ЗУНР, Яків повернувся в рідний край. Поручник Струхманчук зумів твердо оцінити тодішні події, прагнув включитися у вир національно-визвольної боротьби. В оборонних боях відстоював споконвічну українську землю від поляків. А потім із тугою в серці залишив її, переправившись через Збруч на Поділля. Там очолив комендантську сотню навчальної бригади УСС «Вишкіл». Від грудня 1919 р. був ад'ютантом начального вождя Української галицької армії генерала Тарнавського, а після з'єднання з Червоною армією призначений комісаром першої бригади ЧУГА.

Багато уродженців галицької землі, яких доля у воєнній заметілі розкидала поза межі рідного краю, улітку 1920 р. мали змогу повернутися додому. Якову Струхманчуку пощастило працювати в Тернополі у Всегалицькому видавництві та відділі освіти Галревкому. Певний час завідував його артистичною секцією. Невдовзі довелося знову залишити рідний край, перебраться за Збруч.

У вільний час цілком віддавався творчості. Був не тільки художником, а й публіцистом. В Умані зустрічався із знайомим ще в Галичині Лесем Курбасом. У рецензіях гучно говорив про свою пошану до його новаторського таланту. Малював портрети акторів Київського драмтеатру, який гастролював тоді в Умані.

Уціліли далеко не всі малюнки художника, проте деяким із них пощастило. Нині вони зберігаються у фондах Київського театрального музею.

Після демобілізації галичанин працював на освітянській ниві, але завжди мріяв про творчу мистецьку роботу.

Струхманчуку пощастило влаштуватися викладачем Київської художньо-індустріальної профшколи, стати членом Асоціації художників України.

У квітні 1925 р. на II з'їзді Спілки селянських письменників «Плуг» було створено секцію письменників «Західна Україна». У правління секції обрали й Якова Струхманчука. Два роки галичанин працював науковим співробітником і водночас заступником директора Київського історичного музею, крайовим інспектором охорони пам'яток культури.

Щодалі розквітав талант художника. 1927 р. він виставляв свої твори на I Всеукраїнській виставці.

Знання польської мови дало змогу Я. Струхманчуку влаштуватися науковим працівником Інституту польської пролетарської культури. Згодом став викладачем польського відділу музично-театрального інституту ім. М. Лисенка. Чимало творчих планів визрівало в унікального художника й популярного публіциста. Та їм не судилося збутися: 1 лютого 1933 р. галичанина заарештували.

Згідно з розпорядженням столичного ГПУ Я. Струхманчука відправили до Харкова. Там тривало слідство. «Справа» на нього була вміло сфальсифікована. Постановою особливої трійки ГПУ УРСР від 1 жовтня 1933 р. його засуджено до 10 років виправно-трудових таборів.

Не один табір змінив він у далекій Карелії, куди 1935 р. на побачення з України приїздила дружина Олена з десятирічною дочкою Надією. Йому, на диво, дозволили зустрітися із сім'єю. Мабуть, сподівався на звільнення після амністії, бо наближалось 20-річчя Жовтневої революції. Не відав в'язень, що саме на їх честь і чинили масові розстріли «ворогів народу».

Про подальшу долю каторжанина, якого сталінські сатрапи «перевиховували стахановським трудом», свідчить документальна відповідь з управління Служби безпеки Республіки Карелія від 13.05.1993 р.: «Відбуваючи покарання на Біломорсько-Балтійському каналі, Струхманчук Я. М. 20 листопада 1937 р. був знову притягнутий до кримінальної відповідальності «за антирадянську агітацію серед ув'язнених». І хоч він заперечував усі сфальсифіковані звинувачення («паплюжив стахановський рух, вождів партії і народу, закликав не виходити на роботу»), постановою особливої трійки АКВВС Карельської АРСР йому була визначена вища міра покарання — розстріл. Вироки виконано 2 грудня 1937 року».

Тільки через три десятиріччя, 30 червня 1964 р., військовий трибунал Київського військового округу реабілітував Я. М. Струхманчука посмертно.

7 серпня 1994 р. у Росохуватці сталася подія, яка зібрала сотні жителів довколишньої округи, приїжджих гостей. Того недільного дня відкрився пам'ятник видатному художникові Якову Струхманчуку, відкрився на місці, де стояла батьківська хата, у якій народився й зростав патріот. Скульптор Іван Сонсядло бронзовий бюст поручника УГА укріпив до кам'яних журав-

линих крил, символічно зобразив одне крило перебитим, а це означало: цьому миролюбному птаху вже ніколи не злетіти у височинь...

Є. Гасай — редактор тернопільської «Книги Пам'яті», член товариства «Меморіал»

Література

Художник Яків Струханчук — жертва сталінського терору / ред.-упоряд. О. Мусієнко. — К. : Дніпро, 1997. — 199 с. : іл., портр. — (Благодійний Фонд «Мартиролог України»).

Медведик, П. Струханчук Яків Михайлович (10.08.1884, с. Росохуватець, тепер Козівського р-ну Тернопільської обл. — 2.12.1937, Карелія) — укр. портретист, живописець і графік, сатирик і гуморист, мистецтвознавець, публіцист / П. Медведик // Українська журналістика в іменах : матеріали до енциклопед. словника / за ред. М. М. Романюка. — Л., 2000. — Вип. 7. — С. 324—333.

Струханчук Яків (10.08.1884, с. Росохуватець, тепер Козів. р-ну. — 2.12.1937, Карельська АРСР) — укр. художник, графік, карикатурист // Сніцарчук, Л. В. Українська сатирично-гумористична преса Галичини 20—30 рр. XX ст. : Історико-функціональний аспект та інтерпретаційні особливості / Л. В. Сніцарчук. — Л., 2001. — С. 235.

Гасай, Є. Повернення із забуття : [Я. Струханчук] / Є. Гасай // Вільне слово. — 2008. — 29 берез. — С. 8. — (Долі людські).

Гасай, Є. Розстріляна доля : До нас повертається із забуття Яків Струханчук / Є. Гасай // Вільне життя. — 2004. — 4 верес. — С. 6. — (Рядок з біографії краю).

Олійник, Л. Яків Струханчук (1884—1937) / Л. Олійник // Подільське слово. — 2002. — 16 серп.

Якель, Р. Талант, знищений кулею : [до 120-річчя від дня народж. Я. Струханчука] // Дзеркало тижня. — 2004. — 14 серп.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2004 рік : бібліогр. список / уклад. М. Друневич. — Т. : Підручники і посібники, 2004. — С. 57—59: про Я. Струханчука.

18 СЕРПНЯ

360 років із дня битви та укладення мирного договору під Зборовом

(18.08.1649)

Зборівська битва 1649 р. — одна з битв, що відбулася між українським військом на чолі з Б. Хмельницьким і татарським військом на чолі з кримським ханом Іслам-Гіреєм III, з одного боку, та польською армією — з другого, у роки національної революції 1648—1676 рр. Після вторгнення 30 травня польських підрозділів на терени Української козацької держави українські й татарські війська перейшли в наступ і 10 липня оточили польську армію в Збаражі.

Польський король Ян II Казимир Ваза виступив їй на допомогу й 13 серпня став обозом (близько 30 тисяч жовнірів і слуг, 30 гармат) на правому березі р. Стрипи (притока Дністра) біля с. Млинівців (нині — село Зборівського р-ну). Б. Хмельницький та Іслам-Гірей III виступили із частиною війська (близько 30—40 тисяч українців і 20—25 тисяч татар) назустріч противникові. Попереду рухалася кіннота, позаду — піхота з обозом. За задумом гетьмана й хана, татари та відбірні українські кіннотники (усього 25—30 тисяч осіб) мали завдати одночасного удару по авангарду й ар'єргарду польського війська під час переправи через Стрипу, скувати його дії та, дочекавшись підходу піхоти, розгромити.

Уранці 15 серпня в трьох місцях біля Зборова розпочалася переправа поляків, похідна колона яких розтягнулася щонайменше на 7 км. Одержавши про переправу сигнал церковним дзвоном із міста, гетьман і хан перейшли в наступ. 10—12 тисяч вояків (переважно татар) перебралися біля с. Метенова (нині — село Зборівського р-ну) на правий берег Стрипи й завдали удару по польському війську з тилу. Було знищено корогви К. Корицького, С. Вітовського та ін. Уцілілі підрозділи тікали до Зборова. У той час авангард польського війська атакували основні сили союзників (переважно татари) і розгромили його. Увечері битва припинилася. З підходом української піхоти становище польського війська стало критичним (лише вбитими воно втратило 6—7 тисяч). Зранку 16 серпня українці й татари розпочали наступ на ворожий табір і Зборів (упродовж дня провели 10 штурмів). Увечері хан вступив у переговори з королем, після проведення яких наполіг на припиненні воєнних дій із боку Б. Хмельницького проти Польщі та уклав із королем договір.

Переговори розпочалися в ніч на 16 серпня листом Яна II Казимира Вазы до Іслам-Гірея III й завершилися 18 серпня підписанням договору, текстами

якого сторони обмінялися 19 серпня. Він складався з двох документів: «Пункти трактату з ханом» та «Реверс ханський» («Лист союзний»). Його умови передбачали: укладення «вічної приязні» і надання взаємодопомоги «проти спільного ворога»; зобов'язання Речі Посполитої виплачувати ханові щорічні «упоминки» (різновид данини); виплату викупу в сумі 200 тисяч талерів; заборону татарам нападати на землі Речі Посполитої; залишення сорокатисячного Війська Запорозького «при давніх вольностях» відповідно до укладеної «з ним окремої угоди»; дозвіл короля на залучення ханом «для допомоги» Війська Запорозького; згоду Речі Посполитої на випас татарами худоби й коней над ріками Інгул (притока Південного Бугу) і Велика Вись (притока Синюхи, басейн Південного Бугу); звільнення за 200 тисяч талерів обложених жовнів у м. Збараж та дозвіл татарам брати ясир на українських землях під час повернення до домівок.

В. Степанков

Література

Мацьків, Т. Англійський текст Зборівського договору з 1649 року та інші вибрані статті / Т. Мацьків. — 2-е вид., доп. — Севастополь: Просвіта, 2001. — 315 с.

Гаврилюк, О. І майоріло над Стрипою козацьке знамено : [до 350-річчя Зборів. битви] / О. Гаврилюк // Тернопілля'98—99 : регіон. річник. — Т., 2002. — С. 107—109.

Збараж—Зборів : [події визвол. війни 1648—1654 рр.] // Шаров, І. 100 визначних місць України. / І. Шаров — К., 2003. — С. 135—138 : фоторепрод.

Бігус, М. 355 років тому битва під Зборовом започаткувала Гетьманщину : [Зборів. битва 1649 р. та її наслідки] / М. Бігус // Місто. — 2004. — 4 серп. — С. 14 : фотогр.

Семенина, О. Добрий день, мій Зборове, місто сонячне моє! : [про святкування 358-ої річниці Зборів. битви] / О. Семенина // Зборівська дзвіниця. — 2007. — 24 серп. — С. 4 : фотогр.

Гуцал, П. Зборівський договір 1649 — мирна угода, укладена після Зборівської битви між українським гетьманом Б. Хмельницьким і польським королем Яном II Казимиром 8 серпня 1649 поблизу м. Зборів / П. Гуцал // ТЕС. — Т., 2004. — Т. 1. А—Й. — С. 637—638.

Степанков, В. С. Зборівська битва 1649 / В. С. Степанков // Енциклопедія історії України. — К., 2005. — Т. 3. Е—Й. — С. 304—305 : схема битви.

Степанков, В. С. Зборівський договір Криму з Польщею 1649 / В. С. Степанков // Енциклопедія історії України. — К., 2005. — Т. 3. Е—Й. — С. 305.

Ханас, В. Зборівська битва 1649 / В. Ханас // ТЕС. — Т., 2004. — Т. 1. А—Й. — С. 637.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2004 рік : бібліогр. список / уклад. М. Друневич. — Т. : Підручники і посібники, 2003. — С. 54—57: про Зборівську битву.

19 СЕРПНЯ

60 років від дня народження В'ячеслава Хім'яка

(19.08.1949) — народного артиста України, актора Тернопільського академічного обласного драматичного театру ім. Т. Шевченка

Народився 19 серпня 1949 р. у с. Голоскові Кам'янець-Подільського району Хмельницької області. У 1969 р. закінчив театральну студію при Київському драмтеатрі ім. І. Франка (клас Б. Мешкіса, М. Досенка), а в 1991 р. — філологічний факультет Тернопільського педагогічного інституту.

19 листопада 1969 р. уперше вийшов на професійну сцену Хмельницького драмтеатру в прем'єрі вистави «Зрадник», постановником якої був А. Горчинський.

З 1974 р. В. Хім'як — актор Тернопільського музично-драматичного театру ім. Т. Шевченка. На тернопільській сцені дебютував у ролі Платона Кречета за однойменною п'єсою О. Корнійчука.

У 1979 р. В. Хім'яку присвоєно звання заслуженого, а в 1999 р. — народного артиста України.

На вечорах та концертах читає художні твори Т. Шевченка, М. Шашкевича, Б. Олійника, І. Драча, Д. Павличка, П. Тичини, Б. Бастюка, Р. Рождественського, Д. Купріна, В. Шекспіра, Лопе де Вега, Г. Лорки та ін. В'ячеслав Антонович створив понад сотню сценічних образів. У творчому доробку актора — ряд цікавих і різнопланових ролей: Василь («Циганка Аза» М. Старицького), Наливайко («Наливайко» за І. Ле), Задорожній («Таке довге, довге літо» М. Зарудного), Т. Шевченко («Сон» за Т. Шевченком), Микита («Влада темряви» Л. Толстого), Лестер («Дженні Герхард» за

Т. Драйзером), Ібрагім («Роксолана» П. Загребельного), Уї («Артуро Уї» Б. Брехта), Данило Галицький («Данило Галицький» В. Фещука), Іван Барильченко («Житейське море» І. Карпенка-Карого), Король («Гамлет» У. Шекспіра), Ігор («Поки вона помирала» Н. Птушкіної). Ряд ролей у кіно: Шиманський («Час збирати каміння»), зв'язковий («Вишневі ночі»), Люсьєн («Полковник Шабер»).

В. А. Хім'як вдало поєднує акторську діяльність із викладацькою. Своєю акторською майстерністю він щедро ділиться зі студентами театрального відділення Тернопільського музичного училища ім. С. Крушельницької.

У 1999 р. ученою радою Тернопільського експериментального інституту педагогічної освіти В. А. Хім'яку присвоєно звання професора кафедри педагогіки (курс режисури масових заходів).

Література

В'ячеслав Хім'як: «А хто ж небо тримати буде?» : [розмова з нар. артистом України В. Хім'яком] / записала О. Тирон // Тернопіль вечірній. — 1999. — 27 жовт., фотогр.

В'ячеслав Хім'як: «Душа зобов'язана трудитися» : [бесіда з нар. артистом облдрамтеатру В. Хім'яком] / вела С. Клос // Тернопіль вечірній. — 2000. — 8 груд.

В'ячеслав Хім'як: «Творю портрет часу» : [розмова з нар. артистом України, актором Терноп. облдрамтеатру В. Хім'яком] / вів М. Шот // Урядовий кур'єр. — 2004. — 21 лют. — С. 8 : портр.

В'ячеслав Хім'як: «Усе, що в мене є, допомогли зробити вороги» : [розмова з нар. артистом, професором, актором Терноп. драмтеатру] // Четверта влада. — 2007. — 9 трав. — С. 3.

У хвилини тихої довіри... : [розмова з актором облдрамтеатру В. Хім'яком] / вела В. Собуцька // Свобода. — 2004. — 21 серп., фотогр. — (Дати і думки).

Вітаємо : [грамотою облдержадмін. за внесок у відзначення 900-річчя ювілею м. Теревовлі нагороджено Хім'яка В. А. — засл. артиста України, актора облдрамтеатру] // Свобода. — 1997. — 19 серп.

В'ячеслав Хім'як — лауреат обласної премії ім. С. Будного в галузі літератури і мистецтва // Ровесник. — 1978. — 24 жовт.

З почесними званнями! : Указом Президента України за особистий внесок у розвиток національної культури і мистецтва, вагомі творчі здобутки присвоєно почесне звання «Народний артист України» Хім'яку В. А. — арти-

стові обласного українського драматичного театру імені Т. Г. Шевченка // Вільне життя. — 1999. — 12 серп.

Лауреати премій Національної спілки театральних діячів України за 1999 рік // Укр. театр. — 2000. — № 1/2. — С. 15.

Премія ім. А. М. Бучми присуджена Хім'яку В. А., заслуженому артисту України, актору Терноп. обласного драм. театру ім. Т. Шевченка — за мистецьку досконалість у створенні сценічних образів.

Про присвоєння працівникам мистецтв почесних звань Української РСР : Указ Президії Верховної Ради УРСР 28 трав. 1979 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1979. — № 24. — С. 350.

Звання «Заслужений артист УРСР» присвоєно Хім'яку В. А. — артисту Терноп. обласного укр. муз. драм. театру ім. Т. Шевченка.

Попович, Ж. У «Кобзарі» заримовано Біблію : [Т. Шевченко у творчості В. Хім'яка — актора Терноп. академ. драмтеатру] / Ж. Попович // Тернопіль вечірній. — 2005. — 23—29 берез. — С. 13.

Садовська, Г. Актор честі і таланту / Г. Садовська // Вільне життя. — 2004. — 21 серп., фотогр.

Садовська, Г. Тридцять років на одній сцені / Г. Садовська // Вільне життя. — 2005. — 19 берез. — С. 8 : портр. — (Тернопільські театральні вечори).

Садовська, Г. Щаслива планета В'ячеслава Хім'яка / Г. Садовська // Тернопілля'98—99 : регіон. річник. — Т., 2002. — С. 558—561 : фотогр.

Мельничук, Б. Хім'як В'ячеслав Антонович (19.08.1949, с. Голосків (Кептинці) Кам'янець-Поділ. р-ну Хмельн. обл.) — актор театру і кіно, режисер, педагог, громадський діяч / Б. Мельничук, Л. Щербак // ТЕС. — Т., 2008. — Т. 3. П—Я. — С. 546—548 : фотогр.

Театральна Тернопільщина : бібліогр. покажчик / уклад.: П. К. Медведик, В. Я. Миськів, Н. К. Іванко. — Т. : Підручники і посібники, 2001. — С. 175—177: про В. Хім'яка.

**60 років від дня народження
Богдана Чепурка**

(26.08.1949) — українського поета

Народився 26 серпня 1949 р. у с. Осівцях Буцацького району. Навчався в Осовецькій початковій, Білявинській восьмирічній школах та в Коропецькому інтернаті. Закінчив Львівський національний університет (1974). Працював завідувачем клубу, вантажником, літературним редактором Львівської філармонії, методистом культурно-освітньої роботи в профспілках, завідувачем відділу фольклору в музеї народної архітектури та побуту у Львові, вив мистецтво в журналі «Дзвін», поезію в «Літературному Львові», критику в часопису «Річ», науково-методичну роботу в авторській школі. Із січня 1997 р. по літо 2001 р. був прес-секретарем у Львівському обласному відділенні товариства «Просвіта» та редактором відділу однойменної газети.

З 2002 р. — редактор освітнянської газети «Основа».

Автор збірок поезій: «Сонячна дорога» (1984), «Код спадковості» (1988), «Подільська височина» (1997), «Викрадення Європи», «Ранні вірші» (обидві — 2004), «Вилітає ластівка з пейзажу» (2005), «Дві поеми», «Сезон мертвих дощів» (обидві — 2006); книжок для найменших: «Чом ти, гуско, боягузка?» (1998), «Вітер нашої землі» (1990), «Ми зварили борщику» (1995); народознавчих трактатів «Українці» (1991) та «Небесна родина» (1994), букваря «На білому світі» і методичного посібника до нього «За образом і подобою Слова...» (1997), читанки «Хрещатий барвінок» (2004); упорядник книжечки прислів'їв «Приказкове коло» (1994).

Виступає також у жанрах гумору, сатири, афористики та філософії, критики й публіцистики.

Лауреат Всеукраїнської літературної премії «Благовіст» за 2000 рік та переможець Міжнародного конкурсу Організації оборони чотирьох свобод України на кращу поему про Україну (2000).

Література

Чепурко, Б. Викрадення Європи : [поезія] / Б. Чепурко. — Л. : Каменяр, 2004. — 275 с. : іл.

Чепурко, Б. Подільська височина : поезії : [біогр. довідка] / Б. Чепурко. — Т. : Збруч, 1997. — 309 с.

Чепурко, Б. Ранні вірші : Із поезій 1967—1971 рр. / Б. Чепурко. — Л. : Сполом, 2004. — 64 с.

Чепурко, Б. Вже гурган матку кличе : [поезії] / Б. Чепурко // Літ. Україна. — 2005. — 15 верес. — С. 5 : портр.

Чепурко, Б. Діброва : поезія / Б. Чепурко // За вільну Україну. — 2005. — 20 жовт. — С. 12.

Чепурко, Б. Криниця : [вірш] / Б. Чепурко // Слово Просвіти. — 2004. — 29—31 груд. — С. 4.

Чепурко, Б. «Над яром сонечко святе...» : [вірші] / Б. Чепурко // Березіль. — 2004. — № 5. — С. 164—167.

Чепурко, Б. Рoste твоя дорога : [поезії] / Б. Чепурко // Дзвін. — 2007. — № 3. — С. 158—159.

Чепурко, Б. Старовинні дощі : [поезії] / Б. Чепурко // Дзвін. — 2006. — № 5/6. — С. 2—8 : портр.

Чепурко, Б. У саду божественних пісень, або Чому пишуть вірші : Замість новорічного тосту / Б. Чепурко // Літ. Україна. — 2007. — 20 груд. — С. 1.

Чепурко, Б. Відлуння золотих мелодій : [про поезію М. Кулик] / Б. Чепурко // Дзвін. — 2006. — № 10. — С. 142—143.

Чепурко, Б. Магма творчості / Б. Чепурко // Дзвін. — 2006. — № 2. — С. 133—134. — Рец. на кн.: Павлюк, І. Магма / І. Павлюк. — Л. : Світ, 2005. — 280 с.

Чепурко, Б. Поет від Бога : [творч. портрет М. Вінграновського] / Б. Чепурко // За вільну Україну. — 2005. — 4 серп. — С. 10. — (Постаті).

Чепурко, Б. Яблунова заметіль / Б. Чепурко // Дзвін. — 2005. — № 12. — С. 145—146. — Рец. на кн.: Курташ-Карп, Ю. Яблунова Сага : [поезії] / Ю. Курташ-Карп. — Л. : Кальварія, 2003. — 232 с.

Богдан Чепурко: «Ніхто не забере в мене моєї любові» : [розмова з поетом Б. Чепурком] / провела С. Вільхова // Свобода. — 2001. — 12 черв.

Богдан Чепурко: «Україна могла б приєднати до себе Євросоюз» : [розмова з письм., філософом, ж-стом Б. Чепурком] / записав Р. Оксанчук // Тернопільські оголошення. — 2007. — № 28/29 (14 лип.). — С. 14—15 : фотогр.

Богдан Чепурко: «Хотілось би поєднати небо і землю» : [розмова з поетом Б. Чепурком] / записав Б. Новосядлий // Божий сіяч. — 2005. — № 2 (лют.). — С. 5.

«Мені залишилося збагнути неповторність долі і душу світу...»: [розмова з поетом Б. Чепурком] / провів Б. Новосядлий // Свобода. — 2005. — 29 січ. — С. 5 : фотогр. — (На здобуття Національної премії імені Тараса Шевченка).

Мовчанюк, Г. Так починається нескінченне / Г. Мовчанюк // За вільну Україну. — 2005. — 29 жовт. — С. 6.

Молитва за Україну : Літературний портрет Богдана Чепурка // Якубовська, М. Есеї про сучасну українську літературу / М. Якубовська. — Л., 2005. — С. 538—543.

Савуляк, Г. «Щоб я горів, горів щосили в новому слові» : (Літературною стежиною поета Тернопільщини Богдана Чепурка) / Г. Савуляк, Т. Клизуб // Освітнянин. — 2005. — № 6. — С. 12—15.

Якубовська, М. Молитва за Україну : До літературного портрета Богдана Чепурка / М. Якубовська // Дзвін. — 2005. — № 2. — С. 142—145.

4 ВЕРЕСНЯ

200 років від дня народження Юліуша Словацького

(4.09.1809—3.04.1849) — польського поета

Якщо ти будеш у моїй країні,
Де котить Іква хвилі свої сині...

Прочитаєш ці рядки великого польського поета — і сприймеш їх як безпосереднє звернення до себе... То не важливо, що написані вони більш як півтора століття тому, ще до того, поки ти щасливо знайшов їх у томику поезій, рядки ці так само зворушували тисячі твоїх попередників. А якщо тобі доводилося відвідувати це «місто над сріблом потоку», то ти неодмінно захочеш побувати там знову, надто в нинішні, найперші дні осені, в один із яких — 4 вересня 1809 р. — тут, у Кременці, народився Юліуш Словацький. Його батьком був професор Кременецького ліцею, матір стала для нього, поета, «десятою музою», як у пориві синівської любові та вдячності назвав її у листі з вимушеної еміграції.

На долі великих людей випадають великі випробування. Для Юліуша ним стала сімнадцятирічна розлука з рідним краєм. Про те, що вона була щемливою, як рана, засвідчують ці рядки:

Якщо там будеш, душе моя мила,
Хоч з променя повернена до тіла, —

Мою журбу ти спом'янеш в тім краї.
Вона, мов ангел золотий, ширяє,
А часом лине, як орел крилатий,
І знов сіда на скелях спочивати.

Можливо, саме на тих, що їх називають нині скелями Словацького. Узагалі тут, у Кременці, багато місць, пов'язаних з іменем генія польської літератури. На жаль, не зберігся будинок, де народився поет. Натомість на затишній і романтичній, як усе в цьому старовинному місті, вулиці стоїть оселя, у якій пройшли дитячі роки сина пані Саломеї, котрому судилася рання слава поета, довга розлука з батьківщиною й коротке життя.

Тривалий час у будинку Словацького — бібліотека його імені. Десятки тисяч книг тісняться в кімнатах, де колись лунав дитячий голос майбутнього автора «Української думи», «Пісні козацької дівчини», цитованого вище «Якщо ти будеш у моїй країні» та сотень інших творів, які також прийшли сюди й знайшли своє місце на книжкових полицях. І в цьому є своя символіка. Тепер бібліотеці, яка отримала статус районної, надано інше приміщення.

На подвір'ї садиби Словацьких — пам'ятник опальному поетові роботи скульптора В. Бородая. Ще один можна бачити в приміщенні місцевого костюлу. Останнє засвідчує: поляки зараховують поета-вигнанця до неминущих святинь свого національного духу.

Для увіковічення пам'яті геніального крайнина в родинному домі поета відкрито музей Юліуша Словацького.

У день 200-ліття поета до його пам'ятника в Кременці, до могили його матері на Туницькому цвинтарі здалека й зблизька прийдуть шанувальники невмирущої творчості митця, який захоплювався нашим українським фольклором і, за словами Максима Рильського, «черпав з нього мотиви для своїх творів». Прийдуть, щоб вшанувати поета та його десяту музу, якою для нього була й рідна матір, і Україна.

Є. Зозуляк — журналіст, письменник

Література

Словацький, Ю. Де по долинах моя Іква плине : лірична поезія в оригіналі й перекладі укр. мовою / Ю. Словацький ; вибір текстів і вступ. ст. М. Мацієвського. — Люблін : Norbertinum, 1999. — 223 с.

Словацький, Ю. Срібний міф України : Поезії. Поеми. Драми / Ю. Словацький. — Л. : Світ, 2005. — 304 с. : іл.

Словацький, Ю. Українська дума = Dumka ukraińska / Ю. Словацький ; упоряд. та вступ. ст. В. Т. Звенигородського. — Л. : Каменярь, 1993. — 127 с. — Текст паралел. пол. і укр.

Словацкий, Ю. Из польской поэзии / Ю. Словацкий ; пер. Ю. Булаховского // Ренессанс. — 2000. — № 4. — С. 130.

Словацкий, Ю. Слов'янський Папа : [поезія] / Ю. Словацький ; пер. Д. Павличка // Сучасність. — 2006. — № 10. — С. 77—78.

Василенко, В. Україна Юліуша Словацького / В. Василенко // Пам'ять століть. — 2005. — № 6. — С. 20—38. — Бібліогр.: с. 38—42 (54 назви).

Крементуло, В. «Балладина» Юліуша Словацького : чарівність незбагненої краси / В. Крементуло // Всесвітня література та культура. — 2004. — № 10. — С. 18—24.

Левицька, Л. Старий Кременець пам'ятає свого поета / Л. Левицька // Голос України. — 2004. — 29 верес., фотогр.

Скакальська, Л. «Там — під оком пам'яті...»: [Кременець у житті та творчості Ю. Словацького] / Л. Скакальська // Діалог. — 2003. — 17 трав., фотогр.

Фарина, І. Слово про Словацького об'єднує серця / І. Фарина // Свобода. — 2006. — 6 верес. — С. 1, 2 : фотогр. — (Урочини).

Чорна, Н. Поет, який об'єднує народи / Н. Чорна // Вільне життя. — 2006. — 9 верес. — С. 3 : фотогр.

Якель, Р. Поет, що зближує два народи / Р. Якель // Дзеркало тижня. — 2004. — 25 верес. — С. 12.

Музей Юліуша Словацького : каталог. — Кременець : [б. в.], 2004. — 46 с.

Удін, Є. З плином Ікви : [Міжнар. укр.-пол. зустріч «Діалог двох культур» у Кременці до 197-ої річниці від дня народж. Ю. Словацького] / Є. Удін // Соломія. — 2006. — № 3 (жовт.). — С. 3 : фотогр.

Шот, М. Двері відчинив музей [Юліуша Словацького в м. Кременці] / М. Шот // Урядовий кур'єр. — 2004. — 2 жовт. — С. 8.

Шот, М. Срібний міф України : [урочистості в Кременці з нагоди 197-річчя від дня народж. Ю. Словацького за участю відомих культ. діячів України та Польщі] / М. Шот // Урядовий кур'єр. — 2006. — 15 верес. — С. 9 : зобр. пам'ятника Ю. Словацькому.

Зав'ялова, А. Словацький Юліуш (4.09.1809, Кременець, Україна — 3.04.1849, Париж) — польський поет / А. Зав'ялова // Зарубіжні письменни-

ки : енциклопед. довідник : в 2 т. — Т., 2006. — Т. 2. — С. 535—538 : фотогр. — Бібліогр.: с. 538.

Сеніна, Т. Словацький Юліуш (Slowacki Juliusz) 4.09.1809, м. Кременець — 3.04.1849, м. Париж, Франція; 1927 перепохов. у м. Краків, Польща) — польський поет і драматург, один із творців польської літературної мови / Т. Сеніна // ТЕС. — Т., 2008. — Т. 3. П—Я. — С. 292—293 : фотогр.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2004 рік : бібліогр. список / уклад. М. Друневич. — Т. : Підручники і посібники, 2003. — С. 59—62: про Ю. Словацького.

Юліуш Словацький (4.09.1809—3.04.1849) : бібліогр. покажчик / уклад.: М. Друневич, В. Миськів, О. Вітвіцький. — Т. : Оперативний друк, 1999. — 40 с.

26 ВЕРЕСНЯ

90 років від дня народження Олександра Гринька

(26.09.1919) — актора, народного артиста України, журналіста

Один із кращих мистецьких колективів України — Львівський академічний драматичний театр ім. М. Заньковецької — нині важко уявити без ушлявленого актора Олександра Боніфатійовича Гринька. Він — наче живий оберіг кращих традицій театру, його совість, символ незнищенності українського духу. На сцені заньківчанин О. Гринько зіграв майже 150 ролей, серед яких: Командор («Камінний господар» Лесі Українки), Залізник («Гайдамаки» за Т. Шевченком), Клавдій («Гамлет» В. Шекспіра), Білінський («Сестри Річинські» за І. Вільде), Дорн («Чайка» А. Чехова), Святослав («Сон князя Святослава» І. Франка), Стасов («Марія Заньковецька» І. Рябокляча), Карпо («Суєта» І. Карпенка-Карого)... Ще десять колоритних образів актор створив у кіно. А ступив він на творчу стежу лише в тридцять сім, коли позаду залишився страдницький шлях через сталінські тюрми й концтабори в Саратовській області, Комі АРСР, Красноярському краї.

Цей прекрасний митець — наш земляк — народився 26 вересня 1919 р. у с. Грибовій на Лановеччині. Навчався в рідному селі й у Ланівцях. У 1938 р. закінчив гімназію в Тернополі й став студентом Вільнюського університету. 22 жовтня 1939 р. О. Гринька, незважаючи на його молодість, обрали депутатом Народних зборів України у Львові. А в 1941 р. навколо нього зімкнулися хижі руки сталінсько-беріївських посіпак, і його засудили до

10 років позбавлення волі. Довгождану звістку про звільнення отримав у 1953 р., ще через дванадцять років його реабілітували.

Тінь перебування за колючим дротом довго переслідувала нашого земляка. Працюючи в театрі ім. М. Заньковецької з 1956 р., він швидко став одним із найвідоміших акторів не тільки у Львові, а й у всій Україні. Пригадую, як ми, тоді студенти факультету Львівського держуніверситету ім. І. Франка, ходили «на Гринька», якими оплесками вибухала зала. Але звання заслуженого артиста йому присвоїли тільки в 1971 р., народного — аж у 1990 р...

Недавно громадський фонд «Джерело» (Львів) благословив до читачів автобіографічну повість О. Гринька «Білі ночі, чорні дні». Сторінки цієї книги змушують ще раз задуматися над минулим і розвівають ностальгію тих, хто прагне повернутися до «соціалістичного раю».

Б. Мельничук — письменник, журналіст, красзнавець

Література

Гринько, О. Білі ночі, чорні дні : Автобіогр. повість колишнього політв'язня Комі-ГУЛАГу / О. Гринько. — Л. : Фонд «Джерело», 1997. — 152 с.

Гринько, О. Вірний лицар Мельпомени : мистецька мозаїка / О. Гринько. — Л. : Джерело ; Дубно : Дубен, 1999. — 98 с.

Петренко, М. Глибокий талант Олександра Гринька / М. Петренко // Тернопілля'98—99 : регіон. річник. — Т., 2002. — С. 587—588.

Тернисті дороги Олександра Гринька // Черніхівський, Г. Портрети пером : статті, есеї, рецензії / Г. Черніхівський, О. Легкун. — Кременець ; Т., 2003. — Кн. 2. — С. 244—255.

Мартинов, В. 5017 днів під чорним крилом : [про нар. артиста України, ветерана Львів. академ. укр. драмтеатру ім. М. Заньковецької, уродженця с. Грибової Ланов. р-ну О. Гринька] / В. Мартинов // За вільну Україну. — 2005. — 23 серп., іл.

Мельничук, Б. Білі ночі і чорні дні Олександра Гринька / Б. Мельничук // Тернопіль вечірній. — 1999. — 16 січ.

Мельничук, Б. Ще кілька сторінок до історії краю, або Вибори 1939 року очима Олександра Гринька / Б. Мельничук // Голос Лановеччини. — 1999. — 1 трав.

Мельничук, Б. Гринько Олександр Боніфатійович (26.09.1919, с. Грибова, нині Лановец. р-ну) — актор, співак (бас), діяч культури, публіцист / Б. Мельничук // ТЕС. — Т., 2004. — Т. 1. А—Й. — С. 417.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2004 рік : бібліогр. список / уклад. М. Друневич. — Т. : Підручники і посібники, 2003. — С. 64—66: про О. Гринька.

3 ЖОВТНЯ

70 років тому вийшов перший номер газети «Вільне життя»

(3.10.1939)

3 жовтня 1939 р. у Тернополі почала виходити газета «Вільне життя» (спершу як орган тимчасового управління м. Тернополя, Тернопільського обласного комітету компартії України та обласної ради народних депутатів).

Тираж першого номера становив усього десять тисяч примірників малого формату. Проте з кожним роком він зростав, і в 1984 р. сягнув апогею — понад 132 тисячі примірників. Нині «Вільне життя» виходить тиражем понад 85 тисяч примірників.

З моменту заснування газета була дзеркалом тогочасного життя, літописцем історії нашого краю, кузнем журналістських, літературно-мистецьких кадрів, які сьогодні трудяться в області й далеко за її межами.

За сімдесят років «Вільне життя» очолює дев'ятий редактор — П. С. Федоришин, першим був С. Ф. Кушнір. Найдовше — 20 років — перебував на цій посаді М. П. Костенко.

З 1991 р. «Вільне життя» — незалежна громадсько-політична газета.

Уже сім десятиків літ «Вільне життя» несе до людей слово правди про минуле й сучасне Тернопільського краю й країни в цілому. Нині є одним із найпопулярніших українських видань, об'єктивно, з нових позицій, висвітлює питання історичного минулого краю, непрості реалії сьогодення. Лише у «Вільному житті» можна прочитати рубрики «Калина», «Клуб «Будьте здорові», «Точка зору», «Про це говорять», «Резонанс», «З листів дня», «Розмаїтий четвер» та ін.

Література

Про себе, про друзів, про час / авт.-упоряд. Л. Левицька. — Т. : [б. в.], 1999. — 218 с. : фотогр.

Орден «Знак Пошани» — на прапорі «Вільного життя» // Вільне життя. — 1980. — 1 черв.

Про нагородження тернопільської обласної газети «Вільне життя» орде- ном «Знак пошани»: Указ Президії Верховної Ради СРСР // Вільне життя. — 1980. — 16 трав.

Садовська, Г. Вічні істини: [нова рубрика «Вільного життя»] / Г. Садовська // Вільне життя. — 2000. — 3 черв.

Садовська, Г. «60! Це не просто цифра. Це наше життя!» : [газеті «Вільне життя — 60»] / Г. Садовська // Тернопілля'98—99 : регіон. річник. — Т., 2002. — С. 200.

Те ж // Вільне життя. — 1999. — 7 жовт.

Сушкевич, В. Екскурсія у перший номер: День народження «Вільного життя» — 3 жовтня 1939 року / В. Сушкевич // Вільне життя. — 1989. — 20 трав.

Які ми були молоді... : [з фотоархіву газети] // Вільне життя. — 1989. — 3 жовт. — (Газеті «Вільне життя» — 50 років).

Ониськів, М. Альманах у газеті: [імена відомих письменників, краєзнав- ців на сторінках рубрики «Вільного життя» — «Тернопільський альманах»] / М. Ониськів // Літ. Україна. — 2004. — 20 трав. — С. 2. — (Вісті з Тернопі- льщини).

Про відзначення державними нагородами України працівників засобів масової інформації. Присвоїти почесне звання «Заслужений журналіст Укра- їни» Федоришину Петру Степановичу — редактору газети «Вільне життя»: Указ Президента України від 3 черв. 2004 р. // Урядовий кур'єр. — 2004. — 5 черв. — С. 4.

Вітаємо!: [премію ім. укр. публіциста, ред. «Вільного життя» М. П. Костенка присуджено оглядачу «Вільного життя» М. Лукашкевичу] // Вільне життя. — 2002. — 8 черв.

Гуцайлюк, З. Пам'ятаю і через 30 років: [спогади про письм., публіциста, ред. «Вільного життя» М. П. Костенка] / З. Гуцайлюк // Четверта влада. — 2006. — 20 груд. — С. 7: фотогр. — (Слово про друга).

Зозуляк, С. «Він і сьогодні в строю...»: До 90-річчя від дня народж. Ми- коли Костенка: [багаторічного редактора «Вільного життя»] / С. Зозуляк // Вільне життя. — 2006. — 16 груд. — С. 3: фотогр.

Садовська, Г. Таким він залишився в нашій пам'яті: [про багатолітнього ред. «Вільного життя» М. П. Костенка] / Г. Садовська // Вільне життя. — 2006. — 20 груд. — С. 3: портр. — (Незабутні).

Сагаль, О. «Не вірю, що пішла і відлюбила...»: Три роки тому не стало відомої журналістки Людмили Овсянної / О. Сагаль // Нова Тернопільська га- зета. — 2006. — 13—19 груд. — С. 9: фотогр.

Цицюра, Р. «Одне тільки слово: Людмила — троянда цвіте на снігу»: [пам'яті ж-стки Л. Овсянної] / Р. Цицюра // Нова Тернопільська газета. — 2006. — 12—18 квіт. — С. 9: фотогр.

Вербицька, Т. Перевтілення та життєві істини журналіста Володимира Сушкевича / Т. Вербицька // Місто. — 2004. — 28 січ. — С. 11. — (Відомі люди).

Дуда, І. «Хрещений батько»: [про відомого терноп. ж-ста В. Л. Сушкевича] / І. Дуда // Вільне життя. — 2006. — 28 черв. — С. 10: пор- тр. — (Наші люди).

29 ЖОВТНЯ

70 років тому засновано Державний архів Тернопільської області

(29.10.1939)

Державний архів Тернопільської області розпочав свою діяльність як сховище документів і наукова установа в жовтні 1939 р., хоча початки архі- восховища Тернополя сягають давнішого часу. Архівне будівництво розпо- чалося з прибуття в Тернопіль 28 жовтня уповноваженого Архівного управ- ління Наркомату внутрішніх справ УРСР. Станом на 1 січня 1941 р. було створено таку мережу архівної служби: архівний відділ, обласний державний архів, 3 міські та 36 районних державних архівів. Під час війни найцінніші

документи евакуювали, однак значну частину їх залишили на місці, що призвело до непоправних втрат.

Діяльність архівної служби відновилася з березня 1944 р. Уже до 1 вересня того ж року тільки в Тернополі зібрали 2943 зв'язки документів, 11987 кілограмів їх розсипу. Хоча Тернопіль був зруйнований, примішень для установ та організацій не вистачало, обласний архів відновив свою роботу в колишньому Домініканському монастирі — архітектурній пам'ятці XVIII ст. Віддані справі спеціалісти робили все, щоб зберегти пам'ять історії: збирали, оберігали, систематизували історичні джерела, щоб врятувати їх для майбутніх поколінь. Доля архівних документів тісно пов'язана з усіма перипетіями історії України. Тому, на жаль, не всі цінні свідчення історії дійшли до нашого часу.

Першим директором держархіву був Олександр Горячкін. У повоєнний час колектив очолив Михайло Анзін, який разом із Карлом Тищенком багато зробили для того, щоб зібрати цінні документи про трагедію Другої світової війни на Тернопіллі. У 1959—1967 рр. архів очолював Василь Батурін, потім директорами були Марія Нестерець, Людмила Лелекова, Євген Контролевич, а з 1992 р. — Богдан Хаварівський.

У ДАТО зберігаються документи від 1557 р. до нинішнього часу. На 1 січня 2004 р. у ньому нараховувалося 3575 фондів, 704903 справи. Фонди архіву до 1939 р. містять документи Духовного собору Почаївської Успенської лаври (серед них — унікальний документ про перебування 1846 р. у лаврі Т. Шевченка), державних установ Австрії (від 1867 р. — Австро-Угорщини), Польщі та Росії, Волинської православної духовної консисторії (від 1918 р.), Тернопільського магістрату (від 1784 р.), Тернопільської повітової фінансової дирекції Галицького намісництва (1826—1910), Тернопільської воєводської управи та повітових староств воєводства (від 1919 р.), Кременецької, Тербовлянської й Тернопільської філій товариства «Просвіта» тощо. Серед документів радянського періоду (1939—1991) — матеріали виконкому Тернопільської обласної ради депутатів трудящих, його управлінн та відділів, статистичного управління Тернопільської області, підприємств й установ, закладів освіти й культури, громадських та інших організацій. У ДАТО зберігаються особові фонди відомих діячів науки й культури, чий життя та творчість пов'язані з Тернопільщиною, — І. Блажкевич, С. Будного, Я. Геляса, В. Гнатюка, Б. Демкова, В. Дідюка, С. Дністрянского, П. Загребельного, І. Марчука, М. Ониськіва, М. Паращука, З. Флінти, Г. Чернихівського та ін. У 1991—1995 рр. розсекречено 157 фондів та 35143 справи; їхні матеріали стали доступними користувачам. В архіві є науково-довідкова бібліотека, збірки фото-, кіно-, відео- та фонодокументів. Науково-довідковий апарат нараховує 5920 описів, 384855 карток систематичного й тематичного каталогів, 25058

карток систематичного каталогу фотодокументів; складено топографічний пофондовий покажчик. Для захисту прав і задоволення соціальних потреб громадян працівники архіву здійснюють значну довідкову роботу.

Від 1994 р. ДАТО видає книги серії «Корінь і крона», у 1994—1999 рр. — співвидавець газети «Русалка Дністрова». Фонди архіву широко використовують науковці України та зарубіжних країн, тернопільські краєзнавці в науково-пошуковій діяльності.

Література

Державний архів Тернопільської області : путівник / авт. тексту Л. Бойцун ; відп. за вип. Б. Хаварівський. — Т. : [б. в.], 1998. — 20 с. : іл., фотогр.

Государственные архивы Тернопольской области // Государственные архивы УССР : справочник. — К., 1988. — С. 181—183.

Державний архів Тернопільської області // Архіви окупації, 1941—1944. — К., 2006. — Т. 1. — С. 501—510.

Бойчук, О. Забезпечення схронності документів — одне з основних завдань державного архіву / О. Бойчук // Русалка Дністрова. — 1998. — № 23/24 (груд.).

Густенко, Л. Кілометри архівних таємниць : [65-річчя облдержархіву] / Л. Густенко // Тернопіль вечірній. — 2005. — 5—11 січ. — С. 3.

Сінкевич, Б. «Велика радість бачити це...» : [про діяльн. держархіву, його працівників] / Б. Сінкевич // Тернопіль вечірній. — 1999. — 24 серп.

Богдан Хаварівський: «Говорити треба правду, але не всім» : [дир. Терноп. держархіву Б. Хаварівський розкриває таємниці збірні] / розмову вела В. Гродецька // РІА плюс. — 2004. — 28 лип. — С. 18 : фотогр.

Богдан Хаварівський: «Складання родовідного дерева стає у Тернополі все моднішим» : [розмова з дир. ДАТО Б. Хаварівським] / вів В. Солтис // Номер один. — 2006. — 7 черв. — С. 10 : фотогр.

З поглядом у завтра : [розмова з дир. облархіву Б. В. Хаварівським] / записав А. Грицишин // Свобода. — 2004. — 25 груд. — С. 4 : фотогр. — (Зустрічі для вас).

Охоронці народної спадщини : [розмова з дир. облдержархіву Б. Хаварівським] / записав Г. Грещук // Свобода. — 2005. — 24 груд. — С. 3 : фотогр.

«І час не лікує пам'ять» : [каталог виставки ДАТО] / уклад. С. Коваль. — Т. : Тернограф, 2006. — 93 с. : іл. — (Серія «Корінь і крона», Вип. 43).

Дишлюк, О. Жнива скорботи : [вист. у Терноп. обл. архіві, приурочена до трагічних подій 1932—1933 рр.] / О. Дишлюк // Тернопіль вечірній. — 2005. — 30 листоп. — 6 груд. — С. 3.

Клос, С. Старий Тернопіль на російських світлинах : [у Терноп. обл. держ. архіві розгорнуто виставку «Перша світова війна очима рос. фотокореспондентів»] / С. Клос // Високий замок. — 2006. — 5 серп.

Ковальчук, О. Першим був Лучаківський : [вист. у ДАТО, присвячена 130-річчю «Просвіти»] / О. Ковальчук // Вільне життя. — 2006. — 1 лип. — С. 7.

Кравчук, О. Архів поповнився унікальними документами : [архів УПА, знайдений у с. Озерній Зборів. р-ну] / О. Кравчук // Rіa плюс. — 2004. — 4 серп. — С. 2.

Машлянка, Б. У Тернополі вже є частинка Грузії : [вист. в обл. держ. архіві, присвячена Року Грузії в Україні] / Б. Машлянка // Місто. — 2005. — 17 серп., фотогр.

Шостак, Н. Коли Тернопіль був Тарнополем : Завітавши до обласного архіву, кожен може погортати «свіжу» пресу минулого та позаминулого століть / Н. Шостак // Вільне життя. — 2006. — 13 трав. — С. 3 : фотогр.

Сергеєва, Н. Державний архів Тернопільської області (ДАТО) / Н. Сергеєва, Б. Хаварівський // ТЕС. — Т., 2004. — Т. 1. А—Й. — С. 481.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2004 рік : бібліогр. список / уклад. М. Друневич. — Т. : Підручники і посібники, 2003. — С. 72—74: про ДАТО.

6 ЛИСТОПАДА

80 років від дня народження Дмитра Чернихівського

(6.11.1929) — громадського діяча, історика, краєзнавця, літератора

Народився 6 листопада 1929 р. у с. Плесківцях Тернопільського повіту нині Зборівського району, у багатодітній селянській родині, де шанували й працю, і пісню. Початкову освіту здобув у рідному селі, семирічку — у сусідньому Чернихові (1943). Навчався в Тернополі в технічному училищі, та воєнні дії 1944 р. перервали науку.

У повоєнні роки 36 р. працював завідувачем клубу в Плесківцях, керував сільським хором, ансамблем дівчаток, поставив з аматорами на сільській сцені кілька десятків п'єс. Заочно закінчив Тербовлянське культосвітнє училище (1956) та історичний факультет Львівського державного (нині — національного) університету ім. І. Франка (1971).

Тривалий час Дмитро Іванович — активний учасник громадсько-політичного життя села, району. Ще юнаком у тривожному 1949 р. став членом ОУН (псевдо — «Зірко»), був зв'язковим УПА на теренах Велиглибочецького та Зборівського районів. З 1991 до 2002 рр. очолював Братство вояків УПА Зборівщини. Член Народного руху України з 1990 р., засновник і керівник рухівської організації в селах Плесківці та Чернихів. З його ініціативи виник гурт «Гомін над Серетом», учасники якого виконували стрілецькі та повстанські пісні. Був першим диригентом церковного хору в новозбудованому храмі Святого Димитрія в рідному селі.

Десять років (1985—1995) працював секретарем сільської ради, чимало зробив для покращення добробуту мешканців Чернихова й Плесківців, надавав допомогу в упорядкуванні цвинтаря, доріг, садинок, престарілим, репресованим і тим, хто був заарештований на примусові роботи до Німеччини під час Другої світової війни.

Дмитро Іванович — автор декількох десятків віршів, 14 нарисів про вояків УПА, багатьох гуморесок, п'яти п'єс, низки пісень на власні слова. Першим виконавцем його творів є гурт «Гомін над Серетом». Пісні Д. Чернихівського виконують: Збаразький хор вояків УПА (керівник — Володимир Зелінський), хор Покровської церкви містечка Залізців (керівник — Надія Гнатів), інші колективи краю.

Пісні — і тексти, і мелодію — Дмитро Іванович почав складати ще з 1947 р. Їх він присвячував загиблим повстанцям : Петрові Снігуру («Микита»), Василеві Мультиану («Василько»), Павлові Остяну («Богун»), Володимирові Якубовському («Бондаренко»). Чимало своїх творів публікував у га-

зетах «Свобода», «Зборівська дзвіниця», збірнику «Лицарям волі» (Т., 1993), альманасі «Зродились ми великої родини» (Т., 1992. — Вип 1. — С. 87—88).

Дмитро Чернихівський — член Національної спілки журналістів України (1999), нагороджений медалями «50 років УГВР» (1992) і «60-річчя УПА» (2002), іншими відзнаками.

Його пісні у виконанні «Гомону над Серетом» звучали в палаці «Україна» у 1992 р., у Тернополі, багатьох селах краю.

За роки незалежності Дмитро Іванович опублікував сім книжок, кілька сотень статей на повстанську тематику, різноманітні публікації на злободенні проблеми. Його бойові пісні летять у найвіддаленіші села отчого краю, несуть віру в краще прийдешнє, пробуджують високу ідею — ідею служіння рідному народові.

Г. Чернихівський

Література

Чернихівський, Д. Кривавий світанок : драма / Д. Чернихівський. — Т. : [б. в.], 2004. — 40 с.

Чернихівський, Д. Марта : іст. драма на 4 дії, 5 картин з прологом та епілогом / Д. Чернихівський. — Т. : [б. в.], 2000. — 32 с.

Чернихівський, Д. Пісні боротьби і звитяг : 70-річчю ОУН присвячується / Д. Чернихівський. — Т. : [б. в.], 1998. — 32 с.

Чернихівський, Д. Село Плєсківці : іст.-краєзн. нарис / Д. Чернихівський. — Т. : Лілея, 2003. — 57 с. : 25 іл.

Чернихівський, Д. Чернихівська трагедія : та інші розповіді про боротьбу ОУН — УПА в 1941—1952 рр. / Д. Чернихівський. — Т. : [б. в.], 1999. — 64 с.

Чернихівський, Д. Чернихівські гуморини / Д. Чернихівський. — Т. : [б. в.], 2006. — 37 с.

Чернихівський, Д. Герої не вмирають : [про поминання всіх громадян, що загинули за волю України в Чернихові Зборів. р-ну] / Д. Чернихівський // Свобода. — 2007. — 26 трав. — С. 3 : фотогр. — (Незабутнє).

Чернихівський, Д. «Зеньо» : [про учасника ОУН — УПА, пізніше — військ. референта округи «Лисоня» Б. Пташника] / Д. Чернихівський // Свобода. — 2007. — 26 трав. — С. 3.

Чернихівський, Д. Плєсківці — село у Зборівському районі / Д. Чернихівський // ТЕС. — Т., 2008. — Т. 3. П—Я. — С. 95—96.

Їх об'єднав свободи й віри дух : [про заслуги Д. Чернихівського в УПА] // Зборівська дзвіниця. — 2002. — 18 жовт.

Петрук-Попик, Г. Аура слова і борні (1984—1991) / Г. Петрук-Попик. — Т. : Економічна думка, 2002. — С. 358: про Д. Чернихівського.

Фарина, І. А починав Дмитро повстанським зв'язковим... / І. Фарина // Свобода. — 2002. — 10 жовт.

Головин, Б. Чернихівський Дмитро Іванович (псевдо «Зірко»; 6.11.1929; с. Плєсківці, нині Зборів. р-ну) — громадський діяч, історик, краєзнавець, літератор / Б. Головин, Г. Чернихівський // ТЕС. — Т., 2008. — Т. 3. П—Я. — С. 593 : фотогр.

11 ЛИСТОПАДА

50 років від дня народження Сергія Сірого

(11.11.1959) — поета-пісняра, журналіста

Народився 11 листопада 1959 р. у м. Тернополі. Закінчив факультет журналістики Львівського державного університету ім. І. Франка (1978—1984). Працював кореспондентом тернопільських обласних газет «Вільне життя» (1978—1981, 1984) та «Ровесник» (1984—1985). Був редактором тернопільських відомчих періодичних видань «Рідне село» (1990—1993), «Ринок праці» (2000—2002). Член творчої спілки «Асоціація діячів естрадного мистецтва України» та Національної спілки журналістів України.

Пісенна творчість Сергія Сірого тісно пов'язана з метром української естради Л. Попернацьким (пісні «Українська родина», «Пісенні Медобори», «Хотинський піснецвіт», «Ліра Гіппократа» стали музичними візитками однойменних всеукраїнських мистецьких фестивалів). Співпрацює з тернопільськими композиторами А. Мельником, Р. Рудим, О. Вішко-Драгомирецькою, Ю. Крохіним, С. Степанівим, С. Шкарапутою, чернівецьким композитором В. Прокопиком, київськими музикантами Д. Банновим, А. Вішком. До речі, пісня «Наш Тернопіль» («Казка, в якій ми живем»), створена в співавторстві з А. Вішком, завдяки широкому народному визнанню є музичною візиткою Тернополя. Виконавці творів на слова поета-пісняра С. Сірого здобували перемоги на всеукраїнських та міжнародних фестивалях і конкурсах «Співограй», «Пісня року», «Балатон. Мистецтво. Молодість», «Кришталевий жайвір», «Чорноморські ігри», «На хвилях Світязя», «Прем'єра пісні», «Київська

весна», «Ялтинське літо», «Боромля», «Сім-сім», «Зірки, на сцену!», «Наша пісня» та ін. Його пісні виконують: заслужені артисти України Б. Репка, Р. Рудий, Л. Корженевський, «Оркестра Волі», співаки Л. Чермак, І. Гаврилюк, Е. Романюта, О. Гуцул, Н. Бурмас, О. Волович, А. Монастирський, М. Нестайко, О. Галещук, С. Халілова, Р. Галесів та багато юних зірочок української естради.

Сергій Сірий — також автор двох збірок еротичної поезії: «Твоє тіло — наркотик» та «Пожежа тіл». Зокрема, книга «Пожежа тіл» у рамках конкурсу «Книга року — 2007» потрапила в рейтинг кращих поетичних книг України.

Література

Сірий, С. Пожежа тіл / С. Сірий. — Л. : Піраміда, 2007. — 80 с.

Сірий, С. Твоє тіло — наркотик : поезії / С. Сірий. — Т. : Джура, 2006. — 64 с.

Збірник українських пісень / упоряд.: М. Ониськів, В. Чубатий, Г. Яворський. — Т. : Рада, 2007. — С. 510, С. 560 : тексти пісень С. Сірого.

Сірий, С. Ти приходи : пісня / С. Сірий // Вільне життя. — 2007. — 31 жовт. — С. 7.

«Дружині найважче освідчуватись у коханні, щоб не розбалувати» : [про себе, про свою творчість розповів терноп. поет С. Сірий] / записала Р. Цицюра // Нова Тернопільська газета. — 2007. — 5—11 груд. — С. 5 : фотогр.

Коли кохаєш, поцілуєш навіть ... рейку : [розмова із С. Сірим] / записала Л. Костишин // Вільне життя. — 2008. — 13 лют. — С. 11.

Сергій Сірий: «Дивлюсь на світ закоханими очима» : [розмова з поетом-піснярем С. Сірим] / записав В. Сушкевич // Вільне життя. — 2007. — 10 січ. — С. 7 : фотогр. — (Закінчіть, будь ласка, речення).

Здорик, Ю. Інтрига жіночої зваби : [презентація кн. С. Сірого «Твоє тіло — наркотик»] / Ю. Здорик // Свобода. — 2007. — 17 лют. — С. 8.

Мороз, В. Еротика з-під пера Сергія Сірого / В. Мороз // Тернопіль вечірній. — 2008. — 25 берез. — С. 4.

На львівському форумі видавців розгорілась «Пожежа тіл» : [представлення терноп. поетом С. Сірим нової поетичної зб. на львівському форумі видавців] // Нова Тернопільська газета. — 2007. — 26 верес. — 2 жовт. — С. 6.

Попович, Ж. Сергій Сірий зізнався у «наркотичній залежності» від ... кохання : [про кн. С. Сірого «Твоє тіло — наркотик»] / Ж. Попович // Місто. — 2006. — 11 жовт. — С. 6.

Чайковський, І. Свято життя : [презентація кн. С. Сірого «Пожежа тіл»] / І. Чайковський // Вільне життя. — 2007. — 22 верес. — С. 8.

Чубата, Д. Любов нас робить пресвітлими богами : [про поета-пісняря С. Сірого] / Д. Чубата // Вільне життя. — 2007. — 7 лип. — С. 8. — (Враження).

Чубата, Д. Шекспір відпочиває : [оригін. погляд терноп. літераторки на нову зб. поезій поета-пісняря С. Сірого] / Д. Чубата // Нова Тернопільська газета. — 2007. — 25—31 лип. — С. 6. — (Нова читанка).

Левченко, О. Сірий Сергій Антонович (11.11.1959, м. Тернопіль) — журналіст, фахівець соціальної сфери, поет-пісняр / О. Левченко // ТЕС. — Т., 2008. — Т. 3. П—Я. — С. 265.

15 ЛИСТОПАДА

70 років тому засновано

Тернопільську обласну універсальну наукову бібліотеку

(15.11.1939)

Тернопільську обласну універсальну наукову бібліотеку засновано 15 листопада 1939 р. на базі приватних книгозбірень. Це була перша державна бібліотека на території області.

Росту її книжкових багатств сприяли бібліотеки Москви, Ленінграда та східних областей України. Зокрема, Одеська обласна бібліотека надіслала 20 тисяч книг і всю бібліотечну техніку, з вінницьких книгозбірень надійшло 3714 книг. Завдяки цьому в 1940 р. фонд бібліотеки поповнився на 35 тисяч документів.

Протягом того ж року бібліотека обслужила 6 тисяч читачів, середнє відвідування в день становило 250—300 чоловік, книжковий фонд складав 100 тисяч документів.

У роки Другої світової війни приміщення та книжковий фонд було знищено.

Удруге обласна бібліотека відновила свою діяльність у вересні 1944 р. (на основі Постанови РНК СРСР від 16 вересня 1944 р. № 1114) у м. Чорткові, де тимчасово перебував обласний центр.

У квітні 1946р. книгозбірня з фондом 27 тисяч примірників переїхала в місто Тернопіль на вул. Островського, 56. Вона стала публічною. У бібліоте-

ку прийшли нові читачі: робітники, службовці, студенти. Першим її директором була С. Садовська. Багато зробили для розвитку бібліотеки директори А. Ольшанський, І. Коваль, М. Бей, Н. Черпитяк, В. Вітенко; заступники директора з наукової роботи Д. Машталярчук, А. Ленчишин, Г. Моліцька та інші спеціалісти.

У 1984 р. Тернопільській обласній універсальній бібліотеці присвоєно статус наукової, тим самим надано право в пріоритетному обслуговуванні окремих груп читачів: науковців, спеціалістів промислового та сільськогосподарського виробництва, державного апарату, працівників освіти, культури, частково студентів. Усе це призвело до необхідності зміни й удосконалення структури бібліотеки, поліпшення змісту обслуговування. Було створено нові відділи: технічної літератури, літератури іноземними мовами, літератури з мистецтв, інформації з питань культури та мистецтва.

Сьогодні Тернопільська обласна універсальна наукова бібліотека — це головний заклад у сфері бібліотечно-інформаційного обслуговування населення регіону, науково-дослідний, методичний, координаційний центр бібліотек різних видів, обласне книгосховище, обласний депозитарій краєзнавчої літератури, центр книгообміну й міжбібліотечного абонементу.

Книгозбірня має солідний кадровий потенціал. З 67 бібліотечних працівників 58 мають вищу освіту.

Щорічно обслуговується понад 20 тисяч користувачів, переважна більшість яких — молодь від сімнадцяти до двадцяти п'яти років, котрим видається понад 400 тисяч примірників документів. Шістсоттисячний фонд зберіганий переважно на задоволення потреб студентів, науковців, бізнесменів, спеціалістів різних галузей виробництва.

Традиційним стало проведення Декади відкритих дверей, приуроченої Всеукраїнського дня бібліотек, під час якої всі бажаючі мають можливість прилучитися до великої кількості масових заходів, повернути заборговані книги, безкоштовно навчитись користуватися Інтернетом, ознайомитись із новинками літератури та періодики.

У фонді бібліотеки представлено широкий спектр законодавчої, правової, наукової, довідково-енциклопедичної, художньої, методичної, бібліографічної літератури. Це твори вітчизняних і зарубіжних класиків, сучасних письменників, автореферати та дисертації, документи не лише на традиційних паперових носіях, а й на CD та DVD. З 1991 р. книгозбірня отримує безкоштовний примірник усіх творів друку, що видаються на території області.

Збагаченню та оновленню бібліотечних ресурсів сприяє Програма поповнення бібліотечних фондів на період до 2010 р., якою передбачено фінансування в розмірі 740 тисяч гривень.

З історичним минулим і сьогоденням краю знайомить читачів фонд краєзнавчої літератури та бібліографії, у складі якого книги, листівки, буклети, плакати, праці науковців вузів міста, обласні та районні газети, періодичні видання, починаючи з кінця сорокових років минулого століття.

З 1994 р. у цьому ж відділі створено сектор діаспорних видань, де зосереджено літературу, яка надходить у дарунок бібліотеці з різних країн світу: США, Швеції, Англії, Німеччини, Швейцарії, Австралії, Польщі. У переважній більшості — це книги наших земляків, яких доля закинула далеко від рідної домівки.

До послуг читачів у доборі книг — система каталогів і картотек: алфавітних, систематичних, краєзнавчих, грамзаписів та ін. З 1994 р. ведеться електронний каталог нових надходжень та облік періодичних видань. Саме цей період став початком запровадження в практику роботи книгозбірні сучасних комп'ютерних технологій. Сьогодні локальна мережа бібліотеки нараховує понад тридцять комп'ютерів.

Фінансова скрута стимулювала бібліотекарів до пошуку позабюджетних коштів. Бібліотека бере участь у різного роду конкурсах, проектах, реалізація яких суттєво підняла її технічний рівень. За останні п'ять років завдяки проектній діяльності додатково до бюджету книгозбірень області надійшло близько одного мільйона гривень, із яких чотириста тридцять тисяч отримала обласна універсальна наукова бібліотека.

Активно застосовуються нові комп'ютерні технології для видавничої діяльності, копіювання, оцифрування документів, а також самостійного випуску методичних та бібліографічних матеріалів для книгозбірень регіону.

Уже сьомий рік у бібліотеці працює Інтернет-центр із безкоштовним доступом до мережі завдяки реалізації спільних із Посольством США в Україні проектів «Інтернет для читачів публічних бібліотек» (LEAP, LEAP плюс, LEAP DELTA). Користувачі мають доступ до інформаційно-правової системи з щоденним оновленням «Ліга: Закон Класік» та інтерактивних мультимедійних комп'ютерних курсів «Inmarket», які пропонують комплексний підхід до знайомства та освоєння найпоширеніших у світі програм і додатків компанії Microsoft.

Уже кілька років поспіль бібліотека має свій сайт, на якому можна знайти інформацію про книгозбірню, її видання, новини, події тощо.

У бібліотеці функціонує 14 відділів: науково-методичний, інформаційно-бібліографічний, інформації, краєзнавчої літератури та бібліографії, літератури з мистецтв, літератури іноземними мовами, зберігання основного фонду, читальний зал, міського абонементу, технічної літератури, обслуговування працівників сільського господарства, комплектування фонду, обробки літератури та організації каталогів, автоматизації бібліотечних процесів, у

яких працюють кваліфіковані спеціалісти з вищою та середньою спеціальною освітою. Загальна кількість бібліотечних працівників становить шістьдесят вісім чоловік, середній вік яких становить 40 років, а в цілому штат установи нараховує 90 осіб.

Головним змістом діяльності бібліотеки є національне відродження, яке будується на багатоаспектній краснзнавчій роботі, що координується з музееми, архівами, громадськими організаціями й творчими спілками.

Книгозбірня проводить значну довідково-інформаційну та видавничу діяльність.

Щорічно до послуг ЦБС — більше 30 друкованих матеріалів, серед яких — сценарії, методичні поради, бібліографічні посібники, соціологічні бюлетені.

Підтримуються та зміцнюються творчі зв'язки з педагогічною громадськістю, урізноманітнилися контакти з письменниками, художниками, композиторами й працівниками культури та мистецтва.

Література

Вітенко, В. Книжкова скарбниця Тернопілля / В. Вітенко // Бібліотечна орбіта інформаційного суспільства. — Ужгород, 2005. — С. 329—330.

Те ж // Бібліотечна планета. — 2004. — № 4. — С. 22—23. — (Бібліотеки-ювіляри).

// Вільне життя. — 2004. — 13 листоп. — С. 6. — (Рядок з біографії краю).

Вітенко, В. Нас єднає книга / В. Вітенко // Вільне життя. — 2006. — 30 верес. — С. 4 : фотогр. — (30 вересня — Всеукраїнський день бібліотек).

Ліскова, О. Бібліотеки дивляться у завтра : [в ОУНБ відбувся семінар директорів ЦБС] / О. Ліскова // Вільне життя. — 2005. — 16 листоп. — С. 9.

Мороз, В. Курбасом зацікавилась Європа : [про творчу зустріч із головою Нац. спілки театр. діячів України Л. Танюком та дир. Нац. центру театр. мистецтва ім. Леся Курбаса Н. Корнієнко та передачу в дарунок ОУНБ книг від столичних гостей] / В. Мороз // Тернопіль вечірній. — 2007. — 11—17 лип. — С. 2. — (Театр).

Обласній універсальній науковій бібліотеці — 65 : [поздоровлення з нагоди ювілею] // Вільне життя. — 2004. — 13 листоп.

Попович, Ж. На день народження — в бібліотеку : [65-ліття ОУНБ] / Ж. Попович // Тернопіль вечірній. — 2004. — 17—30 листоп. — С. 13.

Тернопільській обласній універсальній бібліотеці — 65! // Нова Тернопільська газета. — 2004. — 24 листоп. — С. 11.

Василь Вітенко: «Мене болить усе «бібліотечне» : [про здобутки та проблеми ТОУНБ розповів її дир. В. Вітенко] / записала С. Гармаш // Нова ера. — 2007. — 17—23 жовт. — С. 9 : фотогр.

Надія Черпитяк: «Книга не зрадить ніколи» : [розмова з колишнім дир. ТОУНБ Н. Черпитяк] / записав В. Сушкевич // Вільне життя. — 2005. — 28 верес. — С. 8 : портр. — (Закінчіть, будь ласка, речення).

Відзначили Всеукраїнський день бібліотек : [про технічний від. ТОУНБ] // Четверта влада. — 2007. — 3 жовт. — С. 6.

Гаврилюк, Т. Бібліотечне «Вікно в Америку» : [ресурсний центр, що діє при від. інозем. л-ри ТОУНБ] / Т. Гаврилюк // Вільне життя. — 2006. — 21 січ. — С. 3.

Гончарук, О. Бібліотекарі об'єднуються : [про роботу ОУНБ у руслі програмних напрямків діяльності Терноп. обласного від-ня УБА] / О. Гончарук // Вільне життя. — 2006. — 9 груд. — С. 4.

Іванова, В. Вікно в Америку... в Тернополі : [про роботу інформ. центру в ОУНБ] / В. Іванова // Rіa плюс. — 2006. — 1 берез. — С. 24. — (Навчальна розвага).

Кирнасівський, О. Над створенням електронної книгозбірні / О. Кирнасівський // Тернопіль вечірній. — 2004. — 10—16 листоп. — С. 2.

Ленчишин, А. За краснзнавством — до книгозбірні : [від. краєзн. л-ри і бібліографії ОУНБ] / А. Ленчишин // Свобода. — 2005. — 28 верес. — С. 3. — (До Всеукраїнського дня бібліотек).

Май, В. Книги доставлятимуть : [нова форма обслуговування читачів від. міського абонементу ТОУНБ] / В. Май // Rіa плюс. — 2007. — 17 січ. — С. 7.

Попович, Ж. У «Затонці» коронуватимуть «Слово» : [про укладення договорів між ТОУНБ та вітчизняними видавництвами про надсилання в бібліотеку книг] / Ж. Попович // Місто. — 2006. — 20 верес. — С. 3 : фотогр.

Пугач, І. «Електронна бібліотека»: старт обнадійливий / І. Пугач // Вільне життя. — 2005. — 10 груд. — С. 6.

Садовська, Г. Америка стає ближчою : [репрезентація ресурсного центру «Вікно в Америку» в ОУНБ] / Г. Садовська // Вільне життя. — 2005. — 19 лют. — С. 4. — (Культурні зв'язки).

Свистун, І. «Вікно в Америку». Нові можливості / І. Свистун // Вільне життя. — 2005. — 15 жовт. — С. 5.

Синюк, С. Шаную періодику в бібліотеці : [сектор періодики ТОУНБ] / С. Синюк // Тернопіль вечірній. — 2003. — 25 верес.

Вітенко, В. Бібліотека обласна універсальна наукова — культурно-освітня, науково-дослідна установа / В. Вітенко // ТЕС. — Т., 2004. — Т. 1. А—Й. — С. 123 : фотогр.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2004 рік : бібліогр. список / уклад. М. Друневич. — Т. : Підручники і посібники, 2003. — С. 77—80 : про ТОУНБ.

4 ГРУДНЯ

70 років тому створено Тернопільську область

(4.12.1939)

4 грудня 1939 р. постановою Президії Верховної Ради УРСР на території Західної України було створено шість областей, і серед них — Тернопільську з центром у місті Тернополі. У січні 1940 р. Тернопільська область була поділена на 38 районів. Місто Тернопіль було окремою адміністративно-територіальною одиницею. Нижчою ланкою адміністративного поділу районів стали сільські ради депутатів трудящих, які об'єднували один, два та більше сільських населених пунктів.

У липні 1941 р. Тернопільщину окупували німецько-фашистські загарбники. Було відновлено існуючий у 1920—1930 рр. поділ на повіти та гміни.

Після звільнення в липні 1944 р. радянськими військами всієї території Тернопільщини було відновлено довоєнний адміністративно-територіальний поділ. У зв'язку з тим, що Тернопіль майже повністю був зруйнований, обласні органи влади та управління до серпня 1946 р. перебували в Чорткові.

Для вдосконалення та більш ефективного управління всіма сферами життя області наприкінці 50-их — на початку 60-их років було проведено значні адміністративно-територіальні зміни. Ліквідовано 23 райони й створено новий — Тернопільський. Невеликі адміністративно-територіальні зміни в складі районів проводилися в 1965—1966 рр. Указом Президії Верховної Ради УРСР від 8 грудня 1966 р. відновлено Монастириський, а постановою Верховної Ради України від 6 грудня 1991 р. — Підгасцький райони. Таким чином, зараз Тернопільська область складається із сімнадцяти районів і включає 18 міст, 17 селищ міського типу й 1021 село.

Населення області (станом на 1 січня 2007 р.) — 1105400 чоловік, у тому числі 475,5 тисячі чоловік міського та 629,9 тисячі чоловік сільського населення.

Площа області — 13824 км², що становить 2,3 відсотка території України. Належить до невеликих областей України та займає 23 місце серед них.

Тернопільщина є областю з економікою аграрно-індустріального типу. У всеукраїнському та міжнародному поділі праці вона представлена харчовою промисловістю, у якій провідне місце належить цукрової, молочної, м'ясної, спиртово-горілчаної, тютюнової підгалузям; легкою, зокрема, текстильною, швейною, взуттєвою; виробництвом будівельних матеріалів. Область славиться своїми електротехнічними виробами ВО «Ватра».

Тернопільська область — це сприятливий регіон для розвитку рекреаційно-туристського комплексу. Тут є мальовничі краєвиди, каньйоноподібні долини рік, гіпсові печери, мінеральні джерела, давні стоянки людини, середньовічні замки та багато інших об'єктів.

Література

Грещук, Г. Так поставало Тернопілля : історичне дослідження про етапи формування адміністративно-територіальної цілісності області / Г. Грещук. — Т. : Оперативний друк, 2001. — 122 с.

Тернопіль та Тернопільщина : [картогр. матеріал, іст., геогр. та соц.-екон. характеристика регіону]. — Т. : Галс, 2001. — 55 с.

Про герб і прапор Тернопільської області : Положення про зміст, опис і порядок застосування символіки Тернопільської області : Рішення сесії обласної ради // Свобода. — 2002. — 10 січ.

Про герб і прапор Тернопільської області : Рішення Терноп. облради 3-го скликання 17-ої сесії від 21 груд. 2001 р. № 317 // Рада. — 2002. — № 1 (лип.). — С. 74—75, 4 с. обкл. : кольорове зобр. герба.

Дітчук, І. На стику Галичини, Волині та Поділля : [іст.-геогр. дослідж. формування адміністративної території Тернопільщини] / І. Дітчук // Історія укр. географії. — Т., 2006. — Вип. 13. — С. 62—75 : рис., табл. — Бібліогр.: с. 75 (17 назв).

Медведик, П. Тернопілля 100 років тому / П. Медведик // Тернопілля'97 : регіон. річник. — Т., 1997. — С. 587.

Питуляк, М. З історії фізико-географічного районування Тернопільщини / М. Питуляк, М. Питуляк // Історія української географії і картографії : проблеми і перспективи. — Т., 2000. — С. 62—65.

Формування території Тернопільщини : [з історії] // Навчально-краєзнавчий атлас. — Л., 2000. — С. 2—3.

Земля Тернопільська : турист. путівник. — Т. : Джура, 2003. — 368 с.

Тернопільська область : Адміністративно-територіальний устрій (станом на 1 червня 1997 року). — Т. : РОМС-К, 1997. — 236 с.

Андрушків, Б. Не знищений дух твій, рідна культуро : [Тернопільщина в цифрах і фактах] / Б. Андрушків // Віче. — 1999. — № 11. — С. 110.

Білоус, О. Область мовою цифр / О. Білоус // Тернопіль вечірній. — 1999. — 6 серп.

Гуцал, П. Тернопільщина : Адміністративно-територіальний поділ від Х до ХХ століть / П. Гуцал // Тернопілля'96 : регіон. річник. — Т., 1997. — С. 154—160.

Іващук, М. За поглиблення співпраці із сусідами-поляками : [екон., культур. співробітництво Тернопільщини з Польщею] / М. Іващук // Свобода. — 2004. — 1 трав. — С. 2 : фотогр.

Одушкін, О. Тернопільська область : [соц.-екон., політ., культур. розв.; перспективи розв. регіону] / О. Одушкін // Регіональний портрет України. — К., 2003. — С. 241—250.

Регіон багатий на перспективи // Губернатор. — 2003. — № 19. — С. 11. — (Візитка краю).

Тернопільська область : [заг. характеристика, населення, соц.-екон. стан, політ., держ., культ.-освітня сфери] // Регіональна економіка. — К., 2003. — С. 277—286.

Всеукраїнський перепис населення. 2001 : інформ. довідник / відп. за вип. Т. С. Діденко. — Т. : Обласне упр. статистики, 2001. — 30 с.

Кількість, територіальне розміщення та загальна характеристика населення Тернопільської області : За даними Всеукраїнського перепису населення 2001 року. — Т. : Голов. упр. статистики у Терноп. обл., 2004. — 272 с.

Населення Тернопільської області становить 1.126600 осіб // Тернопільська газета. — 2004. — 17—23 берез. — С. А 3.

Визначні постаті Тернопілля : біогр. збірник / уклад.: О. Бенч, В. Гроян. — К. : Дніпро, 2003. — 232 с. : іл.

Панчук, І. Т. Тернопільщина в іменах : довідник / І. Т. Панчук ; наук. ред. С. Ткачов. — Т. : Підручники і посібники, 2006. — 240 с.

Хто є хто на Тернопільщині : Видатні земляки : довід.-бібліогр. видання. — 2-й вип. — К. : Поліграфкнига, 2005. — 224 с. : іл. — Імен. покажч.: 204—219.

Бойко, В. Тернопільська область — адміністративно-територіальна одиниця України / В. Бойко, І. Дем'янова // ТЕС. — Т., 2008. — Т. 3. П—Я. — С. 412—416 : фотогр.

19 ГРУДНЯ

70 років тому засновано Тернопільську обласну філармонію

(19.12.1939)

Тернопільську обласну філармонію засновано 19 грудня 1939 р. Основний напрямок її роботи — гастрольно-концертна діяльність.

Культурно-мистецьке життя вирувало в цьому будинку з початку ХХ століття. Споруджений він інженером Стронським у 1904 р. у характерних для класицизму формах. Оформлення декорацій, малювання картин виконано згідно з рекомендаціями юриста І. Мидловського.

Під час війни будинок було зруйновано. До наших днів він дійшов із значними змінами. Пам'ять про виступи на сцені І. Я. Франка, Леся Курбаса, С. Крушельницької увічнено меморіальними дошками.

Тут виступав знаменитий хор «Боян» із Тернополя та молода Соломія Крушельницька, якій судилося стати всесвітньо відомою співачкою. Тут двічі, у 1905 р. та 1911 р., виступав геніальний Іван Франко, у другий свій приїзд він читав при переповненому залі знаменитого «Мойсея». У приміщенні нинішньої філармонії знаходився в 1915—1917 рр. професійний театр Тернополя «Тернопільські театральні вечори» під керівництвом уславленого режисера, актора та реформатора театру Леся Курбаса.

Обласна філармонія гідно продовжила культурно-мистецькі традиції минулих літ. У 50-х роках тут працювала хорова капела під керівництвом неза-

бутнього диригента, заслуженого працівника культури, уродженця Тернопільщини Миколи Вороняка (1926—1973), у 70-х роках — колективи «Дністер», «Збруч» (солістом останнього був заслужений артист України Григорій Котко).

У 1976 р. створено фортепіанне тріо в складі Романа (1948—1986), Ярослава (1951—1994) і Габрієли Теленків, у супроводі якого часто виступав заслужений артист України Микола Болотний.

Значним явищем у музичному житті не лише Тернопільщини, але й усієї України стало створення в 1980 р. прекрасного фольклорного ансамблю «Медобори», душею якого були безмежно закохані в рідну українську пісню молоді ентузіасти, прекрасні виконавці: нині заслужений артист України Олег Марцинківський, заслужений працівник культури Людмила Тимошук, лауреат Міжнародного конкурсу «Золоті трембіти» Леонід Корженевський.

У Тернопільській обласній філармонії проходило творче становлення відомих зірок української естради: заслужених артистів України Любові та Віктора Анісімових, Іво Бобула, Олександра Серова.

Працювали дві музично-лекторійні бригади, які дарували народну пісню та дотепне слово слухачам не тільки Тернопільщини, а й інших регіонів України. Це артисти: Лілія Майорова, Іван Равлюк, Йосип Сагаль, Богдана Лецишин, Надія Яковчук, Олександр Юрик, Ігор Жигайло, заслужений артист України Василь Яковчук, лауреат Всеукраїнського конкурсу артистів естради Богдан Кирилюк.

Новим вищим щаблем творчої діяльності філармонії була постановка в 1987 р. опери Д. Россіні «Шлюбний вексель» (режисер-постановник — Михайло Форгель, головний диригент — Богдан Дунець). Ролі виконували заслужені артисти України Любов Ізотова та Микола Болотний, Іван Равлюк, Леонід Корженевський, Богдана Лецишин, Олександр Юрик.

У різні роки директорами філармонії були: С. П. Хорольський, Г. М. Батіщев, Ю. Л. Баженов. Упродовж 1993—2000 рр. її очолював М. Д. Ростоцький, з жовтня 2000 р. — Г. П. Шергей. У липні 2007 р. директором філармонії призначено Я. П. Лемішку.

Складним і багатограним є життя філармонії сьогодні. Її творчі колективи своїм високопрофесійним мистецтвом роблять значний внесок у відродження національної культури, давніх українських традицій.

Ансамбль народної музики «Візерунок» — самобутній молодіжний колектив, лауреат Республіканського конкурсу артистів естради. Яскраво репрезентує національний фольклор західного регіону України. Художній керівник ансамблю — заслужений артист України Мирослав Бабчук. Колектив створено в серпні 1988 р. з талановитих випускників Рівненського інституту

культури, Тернопільського музичного училища ім. С. Крушельницької та Львівської музичної академії ім. М. Лисенка.

Камерний оркестр. Склад — 16 виконавців, в основі — оркестрова група. Створений у 2001 р. Художній керівник та диригент — Сергій Черняк.

Камерний хор. Склад — 24 виконавці, в основі — хорова група, спеціалісти з вищою та середньою спеціальною освітою. Колектив створено в 1998 р. Організатор і головний диригент — Святослав Дунець.

Інструментальний дует. Інструментальний дует у складі Сергія та Олени Болотних. Створений у 1997 р. Репертуар дуету складають твори Н. Паганіні, Й. Брамса, Ф. Шопена, П. Чайковського, М. Лисенка, М. Скорика.

Музично-лекторійна бригада. Першу музично-лекторійну бригаду створено в 1968 р., другу — у 1980 р. У ній працюють і до нині Ю. Юрик (баритон), Б. Лецишин (ліричне сопрано), Н. Яковчук (народний альт), концертмейстер І. Жигайло (баян). Керівник — Олександр Юрик.

У репертуарі колективу — тематичні концерти, створені вже в роки незалежності України: «Ще не вмерла Україна», «Наша дума, наша пісня», «Стрілецькі пісні і пісні УПА»; духовна музика: «Христос серед нас», «Христос Воскрес», «Ой хто, хто Миколая любить» тощо.

Ансамбль танцю «Надзбручанка» розпочав свій творчий шлях у 1959 р. Першим його художнім керівником і балетмейстером був Віталій Дьяконов.

«Надзбручанка» — це історія хореографічного мистецтва Тернопілля. «Вихиляс», «Надзбручанське весілля», «Подольночка», «Чабани», «Капіруш» і багато інших танців зібрано саме в нашому краї.

Започаткував цю чудову традицію видатний балетмейстер-постановник, заслужений артист України Олександр Данічкін (1964—1968).

У 70—80-х роках надзбручанці виступали в Болгарії, Німеччині, Польщі, Канаді тощо.

Жіноче вокальне тріо «Солов'ї Галичини». 1 серпня 1997 р. при Тернопільській обласній філармонії було створено жіноче вокальне тріо «Солов'ї Галичини» у складі Надії Татарчук, Ірини Музики та Оксани Лісовець. Художній керівник — заслужений артист України Богдан Іваноньків, концертмейстер — Ірина Кучма.

Репертуар колективу складають сольні програми: «Любимо землю свою» (2002), «Затремтіли струни у душі моїй» (2004), «Як я си заспівам трьома голосами» (2005) (програма лемківських пісень).

Симфонічний оркестр Тернопільської обласної філармонії. Презентація симфонічного оркестру відбулася 29 червня 2003 р., а офіційною датою створення вважається 20 січня 2004 р.

Колектив у складі 51 музиканта очолив Мирослав Кріль, випускник Львівської музичної академії та Київської аспірантури.

У репертуарі оркестру — концертні програми «В гостях у Штрауса», «Перлини світової класики», твори Дж. Россіні, Дж. Бізе, Дж. Верді.

У творчому доробку колективу — співпраця з народною артисткою України Валентиною Степовою, піаністом В'ячеславом Зубковим.

Література

Тернопільській обласній філармонії — 60! : буклет. — Т., 1999. — 20 с. : фотогр.

Григорій Шергей та Левко Корженевський — заслужені! : [розмова із зал. діячем мистецтв України, дир. обласної філармонії Г. Шергеєм] / записав М. Маслій // Нова Тернопільська газета. — 2005. — 21—27 верес. — С. 7 : фотогр.

Григорій Шергей: Філармонія залежить від прихильності глядача : [інтерв'ю] / записала Ж. Попович // Тернопіль вечірній. — 2002. — 16 жовт. — С. 7 : фотогр.

Григорій Шергей: «Якщо нашій філармонії трішки допомогти, у неї — велике майбутнє» / записав В. Солтис // Нова Тернопільська газета. — 2005. — 23 лют. — С. 3. — (Тернопільській обласній філармонії — 65!).

Бойко, Т. Рукотворне диво — світ його захоплень : [творчий портрет дир. обласної філармонії Г. П. Шергея] / Т. Бойко // Свобода. — 2005. — 22 жовт. — С. 4 : фотогр. — (Штрихи до портрета).

А музика звучить... : [розмова з дир. обласної філармонії Г. Шергеєм] / записала Г. Садовська // Вільне життя. — 2003. — 28 черв., фотогр.

Бойко, Т. Звучатиме академічна й естрадна музика : [про концертний сезон розповідає дир. обласної філармонії Г. Шергей] / Т. Бойко // Свобода. — 2002. — 28 верес. — (До початку концертного сезону).

Бойко, Т. Концертами прославлятимемо свій край / Т. Бойко // Свобода. — 2005. — 31 серп. — С. 5. — (Напередодні філармонійного сезону).

Бойко, Т. Чекають неповторні концертні номери : [творчі колективи обласної філармонії] / Т. Бойко // Свобода. — 2002. — 27 черв., фотогр.

Бойко, Т. Шукають правду у пісні учасниці жіночого вокального тріо обласної філармонії. І це одна із складових їхнього визнання / Т. Бойко // Свобода. — 2003. — 11 січ., фотогр.

Коверко, О. Свято музики у філармонії : [65-річчя обласної філармонії] / О. Коверко // Нова Тернопільська газета. — 2005. — 9 берез. — С. 7.

«Мелодія слова і звуки струни... : Хто їх відчуває — той дуже багатий» : [розповідь дир. обласної філармонії Г. Шергея] / записала В. Собуцька // Свобода. — 2001. — 16 черв., фотогр.

Михайло Ростоцький : «Сьогодні симфонічний оркестр для філармонії — утопічна забаганка» : [інтерв'ю] / записав А. Вацик // Тернопільська газета. — 1999. — 18 листоп.

Нові колективи, нові програми — і старі біди : [про завершення 64-го концертного сезону обласної філармонії розповідає її дир. Г. Шергей] / записала Г. Садовська // Вільне життя. — 2004. — 3 лип. — С. 8. — (Вечори у філармонії).

Садовська, Г. Де музики світ загадковий : [65-річчя обласної філармонії] / Г. Садовська // Вільне життя. — 2005. — 26 лют. — С. 2.

Садовська, Г. І пісня, і музика, і танець : [звіт творчої молоді обласної філармонії] Г. Садовська // Вільне життя. — 2002. — 8 черв. — (Звітують молоді).

Садовська, Г. Пісенне серце Тернопілля : [65-річчя обласної філармонії] / Г. Садовська // Вільне життя. — 2005. — 12 берез. — С. 8. — (Вечори у філармонії).

Сінкевич, Б. Не вдома, а в гостях : [до 60-річчя обласної філармонії] / Б. Сінкевич // Тернопіль вечірній. — 1999. — 24 груд.

Собуцька, В. Відкриється вечір скрипковим ключем : Філармонії — 65! / В. Собуцька // Свобода. — 2005. — 5 берез. — С. 4.

Собуцька, В. У корабля філармонії правильний курс / В. Собуцька // Свобода. — 2001. — 29 верес.

Тернопільська філармонія: традиції і новаторство : [розмова з дир. обласної філармонії Г. Шергеєм] / записала Т. Бойко // Культура і життя. — 2003. — 4 черв. — С. 4.

У новий сезон — з новими ідеями : Завтра обласна філармонія відкриває свій 62-ий концертний сезон : [розмова з дир. обласної філармонії Г. П. Шергеєм] / записала Г. Садовська // Вільне життя. — 2001. — 29 верес., фотогр.

Філармонія: молодіжний склад, традиції і новаторство : [розмова з дир. обласної філармонії Г. П. Шергеєм] / розмову вела Т. Бойко // Свобода. — 2003. — 3 черв., фотогр.

Шот, М. Філармонійні клопоти : [Терноп. філармонія, творчий портрет її колективу; здобутки та складнощі в роботі] // Урядовий кур'єр. — 2005. — 7 жовт. — С. 8—9.

Щербак, Л. Тернопільська обласна філармонія — культурно-мистецький заклад у м. Тернопіль / Л. Щербак // ТЕС. — Т., 2008. — Т. 3. П—Я. — С. 411—412 : фотогр.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2004 рік : бібліогр. список / уклад. М. Друневич. — Т. : Підручники і посібники, 2003. — С. 84—87: про обласну філармонію.

19 ГРУДНЯ

70 років тому засновано

обласний комунальний методичний центр народної творчості

(19.12.1939)

Обласний комунальний методичний центр народної творчості — культурно-освітню й методично-організаційну установу системи Міністерства культури та туризму України — організовано 19 грудня 1939 р. згідно з розпорядженням Ради народних комісарів України. Тодішня назва — обласний Будинок народної творчості. З 1976 р. по 1992 р. — обласний науково-методичний центр народної творчості та культурно-освітньої роботи.

Після війни відновив свою роботу в січні 1945 р. До середини 50-х років знаходився в Чорткові.

Основна увага спрямовувалася на проведення оглядів (олімпіад) колективів художньої самодіяльності, навчання кадрів, організацію виставок робіт майстрів народної творчості та самодіяльних художників, створення нових колективів. У 1949 р. було започатковано проведення обласного й районних свят пісні, наприкінці 60-х років — марш-парадів духових оркестрів, оглядів-конкурсів фольклорних колективів, трієстих музик, ансамблів народних інструментів, аматорських фільмів, виконавців бальних танців.

У 1986 р. у м. Тернополі відбулося Республіканське свято народної творчості. Того ж року започатковано проведення обласного конкурсу робіт декоративно-прикладного мистецтва на здобуття премії ім. Олени Кульчицької; у 1987 р. — обласний огляд-конкурс драматичних колективів та народних театрів на приз ім. Леся Курбаса «Тернопільські театральні вечори» та огляд-конкурс виконавців фольклору — традиційних обрядів та звичаїв — на здобуття премії ім. В. Гнатюка, огляд-конкурс танцювальних колективів «Тернопільська танцювальна осінь» (пізніше — «Тернопільська танцювальна весна»); у 1989 р. — огляд-конкурс виконавців зимового фольклору; у 1995 р. — обласний конкурс оркестрів та ансамблів естрадної й симфонічної музики.

В обласному методичному центрі народної творчості працює театр народної пісні «Тернове поле». Кожного року для підвищення кваліфікації працівників культури проводяться творчі лабораторії та семінари керівників народних самодіяльних театрів, колективів народного танцю, вокально-хорових, духових оркестрів, вокально-інструментальних ансамблів і дискотек тощо.

Література

Культурне життя в Україні. Західні землі : документи і матеріали, 1939—1953. — К., 1995. — С. 747.

С. 71: про організацію в Тернополі обласного Будинку народної творчості.

Стрілець, А. Обласному методичному центру народної творчості виповнилося 65 / А. Стрілець // Місто. — 2005. — 2 лют. — С. 20.

Тернопільському обласному методичному центру народної творчості 60 років : 19 грудня 1939 р.—19 грудня 1999 р. : буклет. — Т., 1999. — 18 с.

Ванюга, Л. Зустріч — як пам'ять і утвердження : [обласний семінар-практикум методистів та керівників театр. колективів під орудою обласного метод. центру нар. творчості] / Л. Ванюга // Свобода. — 2006. — 16 груд. — С. 8. — (Справи театральні).

Гармаш, С. У краєзнавчому музеї — вернісаж вишивки : [обласна мист. виставка укр. автентичної та сучасної вишивки «З бабусиної скрині», організована обласним метод. центром нар. творчості спільно з краєзн. музеєм] / С. Гармаш // Нова ера. — 2007. — 7—13 берез. — С. 6 : фотогр.

Гачевська, С. Аматорське мистецтво Тернопільщини / С. Гачевська // Свобода. — 2008. — 25 квіт. — С. 6 : фотогр. — (Овиди творчості).

Костюк, Р. Коли нитка промовляє : [вист. робіт майстрів нар. творчості під орудою обласного метод. центру нар. творчості] / Р. Костюк // Тернопіль вечірній. — 2008. — 6—12 лют. — С. 3 : фотогр. — (Культура).

Кузишин, І. «Мистецький передзвін ремесел Тернопілля» : [чотириденна творча лабораторія, проведена ОМЦНТ із майстер-класами] / І. Кузишин // Вільне життя. — 2008. — 25 лип. — С. 5.

Синенька, Б. Теплий вогник вистави збирає людей / Б. Синенька // Свобода. — 1999. — 4 груд. — (Центру народної творчості — 60!).

Собуцька, В. Незнищенне мистецтво народу : [вист. виробів майстрів нар. творчості, присвяч. 65-літтю Терноп. обласного центру нар. творчості] / В. Собуцька // Свобода. — 2005. — 15 січ., фотогр. — (Ювілейна виставка).

Собуцька, В. Ще пульсує в нашому народі пресвяте традицій джерело : [ОНМЦ — 60] / В. Собуцька // Свобода. — 1999. — 18 груд. — (Ювілей).

Іван Кузишин: «Звання «Майстер» звучить гордо!» : [розмова з провідним методистом Терноп. обласного метод. центру нар. творчості, нар. майстром худож. вишивки І. Кузишином] / записала Н. Колесник // Нова ера. — 2008. — 10—16 верес. — С. 8.

Івашук, М. Богдана Синенька: «А казка про мою книжку ще не здійснилася...» : [про провідного методиста обласного метод. центру нар. творчості] / М. Івашук // Свобода. — 2005. — 31 серп. — С. 8. — (Представляємо автора).

Іменний покажчик

А

Андрусишин, Б. 8

Б

Барвінський, О. 16
Бастюк, Б. 5, 72—74
Батюк, А. 12
Бенч, М. 9
Бессер, В. 5, 65—67
Бих, М. 15
Білецька, М. 11
Білецька, Т. 18
Білінський, Д. 16
Білінський, Й. 13
Богачевський, К. 13
Бойцун, О. 15

В

Василик, В. 8
Василько Ростиславич, 9
Вихрущ, В. 4, 30—33
Відаєвич, Ю. 9
Вітошинський, М. 15
Волинець, С. 5, 63—65

Г

Гаврилук, І. 10
Галька, Г. 8

Герасимович, Г. 4, 38—39
Гнатюк, І. 5, 76—79
Горбатий, І. 5, 70—72
Горбачевський, І. 12
Горбачевський, Л. 10
Горчинський, А. 13
Гринько, О. 6, 93—94
Грушка, Г. 16
Гуцал, В. 12

Д

Давидко, Т. 4, 20—21
Денега, Г. 7
Дерій, В. 11
Джулинський, Л. 10
Дудар, С. 14
Дудюк, Д. 12
Думка, П. 10

Ж

Жила, В. 5, 58—61

З

Заваликут, І. 15
Загребельний, П. 5, 61—63
Зарицька, К. 17
Зарицький, М. 4, 42—44

І

Івахів, А. 18

К

Кац, М. 14
Кисілевська, О. 4, 35—38
Кнебель, Й. 16
Коваль, С. 15
Крушельницький, А. 7
Куземський, М. 9
Кузик, К. 9
Кунько, А. 14
Купчинський, О. 12
Купчинський, Р. 16
Куца-Ковалишин, О. 10

Л

Ладика, Д. 15
Левицький, Ю. 10
Лежогубський, Т. 8
Липка, Й. 18
Лопушняк, В. 13
Луговий, А. 17
Лупійчук, В. 18

М

Мазуркевич, М. 18
Малицький, О. 11
Масляк, Я. 9
Метельський, Р. 13
Мороз, М. 13
Мрзовицький (Морозенко), С. 14

Н

Нестайко, Д. 10

Николишин, Д. 17

О

Омелян, Я. 4, 21—23

Опільський, Ю. 16

П

Пасіка, О. 13

Петрик, А. 17

Петрик, М. 51

Петришин, Г. 12

Пісецький, О. 16

Прашко, І. 11

Р

Радніцький, З. 18

Ракочій, Г. 9

Рибачек, М. 9

С

Савка, О. 4, 33—34

Сербенська, О. 9

Сергійчук, Т. 10

Сірий, С. 6, 102—104

Скакальський, В. 7

Скала-Старицький, М. 5, 54—56

Словацький, Ю. 5, 90—92

Сосновський, М. 18

Ставничий, Р. 12

Старух, Б. 11

Струхманчук, Я. 5, 79—82

Сушкевич, В. 4, 51—53

Т

Темницький, В. 5, 68—70

Ткачук, М. 15

Троян, К. 16

Турковський, В. 8

Ф

Федоришин, П. 5, 74—75

Федчишин, С. 8

Футей, Б. 13

Х

Хамчук, П. 14

Хім'як, В. 5, 85—87

Ч

Чайка, М. 11

Чайковський, Д. 10

Чепурко, Б. 5, 87—90

Черемшинська, Р. 7

Черкавський, М. 17

Чернихівський, Д. 6, 100—102

Чубатий, М. 18

Ш

Шандрук, П. 4, 26—28

Шашкевич, Г. 8

Шкарупа, В. 15

Шумлянський, Й. 17

Я

Яворський, Г. 14

Зміст

Від упорядника.....	3
Знаменні та пам'ятні дати Тернопільщини на 2009 рік.....	4
Перелік імен та подій, що не увійшли до основного списку.....	7
70 років від дня народження Тадея Давидка.....	19
80 років від дня народження Ярослава Омеляна.....	20
20 років із дня виводу обмеженого контингенту військ з Афганістану.....	23
120 років від дня народження Павла Шандрука.....	26
25 років тому створено Тернопільську обласну організацію Національної спілки письменників України.....	28
75 років від дня народження Володимира Вихруща.....	30
70 років від дня народження Ореста Савки.....	33
140 років від дня народження Олени Кисілевської (Сіменович).....	34
120 років від дня народження Ганни Герасимович.....	38
65 років тому Тернопіль звільнено від німецько-фашистських окупантів.....	39
120 років від дня народження Мирона Зарицького.....	42
40 років із дня відкриття обласного етнографічно-меморіального музею В. Гнатюка в с. Велесневі Монастирського району.....	44
90 років із часу Чортківської офензиви.....	48
70 років від дня народження Володимира Сушкевича.....	51
100 років від дня народження Мирослава Скали-Старицького.....	53
25 років із часу відкриття Бережанського музею книги.....	56
90 років від дня народження Володимира Жили.....	57
75 років від дня народження Павла Загребельного.....	61

115 років від дня народження Стефана Волинця.....	63
225 років від дня народження Віллібальда Бессера.....	64
130 років від дня народження Володимира Темницького.....	67
75 років від дня народження Івана Горбатого.....	70
60 років від дня народження Богдана Бастюка.....	72
60 років від дня народження Петра Федоришина.....	74
80 років від дня народження Івана Гнатюка.....	76
125 років від дня народження Якова Струхманчука.....	79
360 років із дня битви та укладення мирного договору під Зборовом.....	83
60 років від дня народження В'ячеслава Хім'яка.....	85
60 років від дня народження Богдана Чепурка.....	88
200 років від дня народження Юліуша Словацького.....	90
90 років від дня народження Олександра Гринька.....	93
70 років тому вийшов перший номер газети «Вільне життя».....	95
70 років тому засновано Державний архів Тернопільської області.....	97
80 років від дня народження Дмитра Чернихівського.....	101
50 років від дня народження Сергія Сірого.....	103
70 років тому засновано Тернопільську обласну універсальну наукову бібліотеку.....	105
70 років тому створено Тернопільську область.....	110
70 років тому засновано Тернопільську обласну філармонію.....	113
70 років тому засновано обласний комунальний методичний центр народної творчості.....	118
Іменний покажчик.....	121

**Література
до знаменних і пам'ятних дат
Тернопільщини
на 2009 рік**

Бібліографічний покажчик

Укладач *М. Друневич*
Редактори *О. Раскіна, Г. Жовтко*
Відповідальний за випуск *В. Вітенко*
Комп'ютерний набір *Н. Мучка, Ю. Ділай*

Підписано до друку 09.12.2008. Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times. 7,46 ум. др. арк., 6,22 обл.-вид. арк.
Тираж 250. Замовлення 08-536.
Редакція газети «Підручники і посібники». Свідоцтво ТР №189 від 10.01.96.
46020, м. Тернопіль, вул. Поліська, 6а.
Тел. 8-(0352)-43-15-15; 43-10-21. E-mail: pp@pp.utel.net.ua
www.pp.utel.net.ua